

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Dezső Kosztolányi
tarlakušu

ROMAN

Dezső Kosztolányi

Dezső Kosztolányi 1885'te Subotica'da doğdu. Burada, babasının da müdürlük yaptığı liseye, itaatsizlik sebebiyle atılana kadar devam etti. Daha sonra Szeged (Osmanlı'da Segedin) şehrinde başka bir okuldan mezun olacaktı. Kosztolányi, üç yıl devam ettiği Budapeşte Üniversitesi'nden 1906 yılında hayat boyu sürdüreceği gazeteciliğe yönelmeye karar verip ayrıldı. 1908'de efsanevi edebiyat dergisi *Nyugat*'a katkıda bulunan ilk isimlerden biriydi; 1910'da yayınlanan şiir seçkisi, *Zavalló Küçük Bir Çocuğum Şikâyetleri* ülke çapında edebi ün kazanmasına sebep oldu. Kosztolányi, 1920'lerde kurmacaya yöneldi ve *Nero*, (Almanca edisyonunda önsözünü Thomas Mann'ın yazdığı) *Kanlı Şair*, *Tarlakuşu* ve *Anna Edès* gibi eserler verdi. Etkili bir eleştirmen ve 1931 yılında Macaristan PEN Kulübü'nün ilk başkanı olan Kosztolányi ayrıca Shakespeare, Lewis Carroll, Oscar Wilde, Verlaine, Baudelaire, Goethe ve Rilke gibi yazarlardan Macarcaya yaptığı çevirilerle takdir gören bir çevirmendi. Evli ve bir oğlu olan yazar, 1936'da öldü.

Erdal Şalikoğlu

Dr. Erdal Şalikoğlu, fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı, müzisyen, çevirmen. İstanbul Macar Kültür ve Dostluk Derneği kurucusu ve başkanı. 1991'den bu yana Türk ve Macar kültürleri/toplumları arasında dostluk köprülerinin inşası yolunda sürdürdüğü çalışmalarının meyvesi olarak, 2015 yılında sonsuzluğa uğurlanan ünlü Macar müzisyen Kobzos Tamás Kiss ile yaptıkları Âşık Veysel, Yunus Emre, Pir Sultan Abdal ve Bálint Balassi eserlerinden oluşan, iki dilde üç müzik albümü ve Macarcadan, yayımlanmış on iki çevirisi mevcuttur. Yayımlanmış çevirileri arasında *Eğri Yıldızları*, Géza Gárdonyi; *Aynadaki Hançer*, Csaba Ujkéry; *Türkiye'ye Yaya Seyahat*, Tibor Beder; *Zigetvar Kalkanları*, Csaba Ujkéry; *Anlatsana Pişta!* Pál Mácsai; *Zigetvar'ın Kara Çiçekleri*, Csaba Ujkéry; *Macaristan'da Mehter Müziği*, Rumen István Csörs, Balázs Sudár; *Türk'ün Aynası*, Viktor Horváth; *Çağdaş Macar Öyküleri Seçkisi* ve *Kopan Ağası'nın Vasiyeti*, István Fekete; *Atilla, Gelecek Nesillere Mesaj*, Róbert Gyula Cey-Bert; *Tabiiyetin Etkisi*, István Csörs bulunmaktadır.

Modern Klasikler 3

Tarlakuşu

Dezső Kosztolányi

© Nebula Kitap, 2019

Yayın hakları Nebula Kitap'a aittir. Kitabın hiçbir bölümü, herhangi bir biçimde, yayınevinin izni olmadan çoğaltılamaz.

Orijinal adı: Pacsirta

1. Baskı / Ağustos 2019

ISBN: 978-605-80454-0-8

Yayına hazırlayan: Başak Güntekin

Macarcadan çeviren: Erdal Şalikoğlu

Düzeltili: Erdal Gürsoy

Kapak tasarımı: Aslı Sezer

İç sayfa tasarımı: Dilek Şişli

Baskı ve Cilt: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok Kat:6 No: 4NB
7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul. Tel: 0 212 613 38 46
Matbaa Sertifika No: 12064

Bu kitap, Macaristan İstanbul Başkonsolosluğu, Macar Kültür Merkezi'nin katkılarıyla yayımlanmıştır.

Nebula Kitap, Paloma Yayınevi'nin tescilli markasıdır.

Yayıncılık sertifika no: 23401

Hocapaşa Mah. Ankara Cad. No: 28 Ankara İşhanı Kat: 2

Büro: 14-15 Cağaloğlu / İstanbul • tlf. (212) 514 27 20

info@nebulakitap.net • www.nebulakitap.net

📞 nebulakitap 🐦 NebulaKitap © nebulakitap

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Dezső Kosztolányi

TARLAKUŞU

Çeviren: Erdal Şalikoğlu

“Diş fırçası,” dedi Baba.

“Yaaa,” diye salladı kafasını Anne, “neredeysen diş fırçasını unuttuyorduk.”

Başını iki yana sallaya sallaya koşarak koridora çıktı, oradan da kızın odasına, emayeli teneke lavabodan diş fırçasını getirmeye.

Baba, üst üste iyice yerleşsin diye pılı pırtıyı şefkatle okşayarak avucunun içiyle bir kez daha bastırdı.

Kayınbiraderi, hanımın erkek kardeşi Béla Bozsó, yazın Tarkó'deki malikânesinde dinlenmeleri için onları defalarca davet etmişti.

Pek büyük olmayan, 57 hektarlık bozkırın ortasında, yıkık dökük çiftlik evlerinin arasında yükseliyordu üç odalı “şato”. Bir yanında geniş bir salon, misafir odası vardı; badanalı duvarlarını, av silahlarını ve geyik boynuzlarını iyi hatırlıyorlardı.

Yıllardır ziyaretine gitmemişlerdi ama Anne “malikâne”yi, tepenin altına sığınmış sazlıkları ve de bir zamanlar, çocukluğunda dalgalarında kâğıttan gemiler yüzdürdüğü o hasırotu kaplı dereciği sık sık anıyordu.

Seyahati sürekli erteleyip durmuşlardı.

Ancak bu sene bozkırdan gelen her mektup “artık gelin, bir an evvel gelin” diye bitiyordu.

Nihayet Mayıs'ta onları ziyaret etmeye karar verdiler. Ancak yaz, her zaman olduğu gibi kışlık ihtiyaçların temini, reçellerin kaynatılması, kiraz ve vişne kompostosu kavanozlarının sıkı sıkı kapatılmasıyla gelip geçmişti.

Ağustos sonunda yine eve takılıp kaldıklarını, çıkmaya pek gönüllü olmadıklarını ve de artık enikonu yaşlandıklarını, kendi yerlerine kızlarını bir haftalığına göndereceklerini bildirdiler. Zaten çok çalışmıştı ve dinlenmeyi de hak ediyordu.

Haber akrabaları sevindirmişti.

Posta her gün geliyordu. Béla Dayı ve karısı Etelka Teyze kızı mektup yazıyor, kız cevap veriyordu. Anne yengeye, Baba kayın-biradere yazmış ve istasyonda arabayla bizzat beklemesini rica etmişlerdi, zira çiftlik üç çeyrek saatlik yürüme mesafesindeydi.

Her konuda mutabık kaldılar.

Yine de son günlerde telgraflar birbirini karşılamış, en küçük ayrıntılar bile açıklığa kavuşturulmuştu. Artık yolculuktan caymak olanaksızdı.

Anne, diş fırçasıyla geri döndü. Baba, fırçayı alıp özenli bir biçimde pelur kâğıda sardı.

Odayı son bir kez daha gözden geçirdiler ve başka hiçbir şeyin dışarıda kalmadığını görünce sepetin kapağını kapattılar.

Ama anahtar bir türlü işlemiyor, kilit sürekli açılıyordu; bu yüzden sepeti kınnapla çepeçevre bağladılar; Baba sıkı göğsüyle sepete öyle yüklendi ki alın damarları çatlarcasına şişti.

Bu sabah üçü de erken uyanmış, hemen valiz hazırlamaya girişmişlerdi ve sıradışı bir heyecanla öteye beriye dolanıp duruyorlardı. Hatta adamakıllı bir öğle yemeği bile yiyememişlerdi zira sürekli akıllarına bir şey takılıyordu.

Ancak şimdi hazırdılar.

Sepeti de yere, bavulun yanına koydular. Avlunun, Petőfi Sokağı kaldırımından bahçeye, ta verandaya kadar uzanan tuğla döşeli yolda el arabası zangırdadı. Fasulye sıırığı gibi bir yeniyetme el arabasını içeriye getirdi, bavulu ve sepeti kayıtsız bir tavırla yerleştirdi ve dışarıya, istasyona doğru sürdü.

Baba, tıpkı saçları gibi sıçan grisi bir kıyafet giymişti. Saçı enikonu kırışmıştı, gözlerinin altından aşınmış parşömen gibi kırış kırış, deriden küçük torbalar sarkıyordu.

Anne her zaman olduğu gibi siyah elbisesiyleydi. Ceviz yağıyla sıvadığı saçı henüz tamamen kırılaşmamıştı, yüzünde kırışıklık da pek görünmüyor, sadece alnındaki iki derin çizgi göze çarpıyordu.

Yine de ne kadar çok benziyorlardı birbirlerine. Gözlerinde o aynı ürkek ışık titriyordu; ince kıkırdaklı burunları benzer biçimde fırlamış ve kulakları da aynı şekilde kızarmıştı.

Duvar saatine baktılar. Baba, daha doğru çalışan cep saatine de baktı. Verandaya çıktılar. Buradan, ikisi birlikte bahçeye doğru bağırdı:

“Tarlakuşu!”

Çiçek tarhlarının önünde, atkestanесinin altındaki kerevetin üzerinde bir kız oturuyor, sarı pamukludan bir çeşit örtü örüyordu.

Bir tek siyah saçı görünüyor, yaprakların yere düşürdüğü gibi bir gölge düşürerek yüzünün dörtte üçünü kapatıyor, sadece dörtte birini gösteriyordu.

Hemen kıpırdamadı. Muhtemelen duymamıştı da.

Hem böyle kalmaktan da hoşlanıyordu; başı önünde, yaptığı işe hayran, uzun uzadıya; hatta yorulsa bile, zira yıllar içinde edindiğı tecrübelerinden ona en uygun durumun bu olduğunu biliyordu.

Bir ses duymuştu ama yine de başını kaldırıp bakmadı. Tıpkı bir hasta disipliniyle hâkim oluyordu kendine.

Şimdi daha yüksek sesle bağıryorlardı.

“Tarlakuşu!”

Ve daha da yüksek sesle.

“Tarlakuşu!”

Kız verandaya doğru baktı, en üst basamağında babasıyla anesi duruyordu. Onu eskiden, çok eskiden, henüz şarkı söylediğı zamanlarda Tarlakuşu diye çağırırlardı. O günden beri üstüne

yapışmıştı bu isim; tıpkı üzerine küçük gelen çocuk giysisi gibi.

Tarlakuşu derin derin iç çekti, hep derin iç çekerdi, pamuk yumağını topladı, iş sepetine koydu ve yaban asmasının örttüğü verandaya doğru yürüdü. Yani artık gitmek gerekiyor diye düşündü; yakında tren yola çıkacak, bu akşam Tarkó kırsalında, dayısının evinde uyuyacaktı. Hafifçe paytak paytak yürüyerek çıktı ortaya.

İhtiyarlar okşayıcı bir tebessümle yaklaşmasını izliyorlardı.

Yüzü yaprakların arasından birdenbire görününce, anneyle babanın ağzındaki tebessüm soluverdi.

“Gidebiliriz tatlım,” dedi baba, gözlerini yere indirmişti.

İKİNCİ BÖLÜM

*(Széchenyi Sokağı boyunca istasyona gittiğimiz
ve sonunda trenin hareket ettiği)*

Kavaklık yolda ilerliyorlardı, Sárszeg'in yegâne asfaltlanmış yolunda, doğrudan istasyona götüren Széchenyi Sokağı'nda; tıpkı her günkü gezintilerindeymiş gibi, sağda Anne, solda Baba ve ortalarında Tarlakuşu.

Anne, son anda diş fırçasını da sepete koyduğunu anlatıyor, diğer ufak tefek şeylerin nerede olduğunu izah ediyordu. Beyaz şeritli yün örtüyle, yolluk diye evin lezzetli kuyu suyuyla doldurduğu matarayı Baba taşıyordu.

Ákos Vajkay konuşmuyor, kızına bakarak sessizce, ağır ağır yürüyordu.

Kızın kafasında devasa bir şapka, üzerinde de modası geçmiş koyu yeşil tüyler vardı; giysisi hafifti ve kavuran sığağa karşı açtığı pembe güneşliğin arasından süzülen parlak bir ışık suratına vuruyordu.

Tarlakuşu iyi bir kızdı, çok iyi bir kız; hayatının yegâne kıvancı. Ákos kendine de başkalarına da hep bunu söyler dururdu.

Zavallının güzel olmadığını biliyor ve bu yüzden uzun zamandır canı yanıyordu. Ama sonra, onu bir şekilde sis perdesinin ar-

dından görmeye başlamış, görüntüsünü silip atmış, sönükleştiren bir pusla kaplamış ve nasıl olduğunu düşünmeksizin, onu sonsuza dek, olduğu hâliyle sevmiştir.

Beş, belki de on yıldır bütün umutlarını rafa kaldırmıştı; onu bir gün kocaya vereceği aklına bile gelmiyordu artık. Ancak kıza olanlar derinden etkiliyordu onu; Tarlakuşu saç şeklini değiştirdiğinde ya da güz sonu kışlık bir kaban veya baharda yeni bir elbise giydiğinde, onu o hâliyle de görmeye alışincaya kadar kendini mutsuz hissediyordu Ákos.

Şimdi de acı çekiyordu. Tarlakuşu'na acıyor ve bu acıma hisinden kurtulabilmek için kendini yiyip bitiriyordu. Özenli bir dikkatle, hatta neredeyse incitici bakışlarla izliyordu bu hem tombul hem sıska alışılmadık suratı; etli burnu, at gibi geniş burun delikleri, erkeksi ve ciddi kaşları, bir nevi kendi gözlerini andıran minnacık sulu gözleri.

Kadınlardan hiç anlamazdı ama kızının çirkin olduğunu enikonu hissediyordu. Şimdiyse sadece çirkin değildi kızı, kuruyup solmuştu da, yaşlı bir kız kurusuydu artık.

Güneşliğin o pembemsi ışık seli altında, bu sahne ışıktandırmasında büsbütün ortaya çıkmıştı bu gerçek. Gül çalısının dibindeki tırtıl, dedi içinden.

Sıçan grisi kıyafeti içinde yürüdü, yürüdü ve Sárszeg'in biricik büyük meydanı, çarşısı, agorası olan Széchenyi Meydanı'na ulaştıklarında bilinçsizce birkaç adım öne koşturdu ki kızının yanında yürümek zorunda kalmasın.

Belediye Sarayı buradaydı, Baross Kahvehanesi buradaydı, onlarca yıldır çiğnenmiş külüstür merdivenleriyle, her sabah talebeleri çağırın çanın çaldığı küçük ahşap kulesiyle lise buradaydı, Magyar Király Meyhanesi buradaydı, kanatlarından birindeki Kisfaludy

Tiyatrosu ile hemen karşısındaki Széchenyi Oteli buradaydı ve çaprazında, alçıdan güllerle, altın paratonerle süslü, şehrin en güzel yapılarından biri olan ve şimdilerde Úri Kaszinó'nun* bulunduğu tek katlı saray da buradan görülebiliyordu. Devamında, aşağıda dükkânlar vardı; boya dükkânı, iki adet demir ticarethanesi, Vajna'nın kırtasiye ve kitap dükkânı, Mária Eczanesi ve yeni, güzel tefriş edilmiş büyük bir süs eşyaları dükkânı olan Weisz ve Ortağı. Tacir, dükkânının kapısında keyifli kavun kafasını güneşte ısıtarak puro tütürüyordu. Purosunu ağzından çıkardı, öne doğru eğildi ve dudaklarında geniş bir gülümsemeyle Vajkayları selamladı. Ákos şehirde pek seyrek dolaşırdı, keza ailesi de; bu ilgi ve aşırı aleniyetten rahatsız olmuştu.

Széchenyi Kahvehanesi'nin terasında akşam birasını yudumlayanlar oturuyordu; kafalarını gazetelerinden kaldırıp Tarlakuşu'na baktılar. Saygısızca değil de nazikçe; içi kırmızı bir "oh olsun"la döşeli olması dışında su götürmez iyicil, külrengi bir sempati vardı bakışlarında.

Bunun üzerine ihtiyar beyefendi, içini yiyip bitiren ve sırtına yük olan düşüncelerine son verdi. Adımlarını yavaşlattı, özellikle de bu sempatiyi ve bu içten içe sevinmeyi üstlenmek için başı dimdik, kızının yanında durdu ve rahatsızlığını örtmek, doğanın düzeninde kendi neslinden kaynaklanan bu eksikliği dengelemek istiyormuşçasına, hep yaptığı üzere sol omzunu sinirli bir tavırla biraz topladı.

İstasyona ulaştılar. Rayların üzerinde banliyö-kahve değirmeni pofurdamaya başlamıştı bile. Biniş çanı çalıyordu.

Kadınlar tarafında Tarlakuşu'na iyi bir yer kapmak için kompartımanlara gitmeye gayret ediyorlardı. Ne var ki tek bir koltu-

* (Mac.) "Úri" adlı şehir kulübü. Úri, efendiye has, efendiye ait demektir. (ç. n.)

ğun boş olmadığını görüp paniğe kapıldılar. Tarlakuşu, trenin en sonunda ikinci sınıf bir kompartıman bulana kadar bir vagondan ötekine tökezleye tökezleye koşmak zorunda kaldı. Kompartımanda sadece bir delikanlı ve sıksa, yaşlı bir Katolik rahip oturuyordu. Daha iyisini bulamayınca buraya yerleşti; eşyalarını yerleştirmek için babası da trene binmişti.

Ákos bavulu yukarı kaldırdı, sepeti üstteki yatağa bizzat yerleştirdi, beyaz şeritli yün örtüyü ve su matarasını da verdi ki yolda bilinmedik sulardan içmesin, perdeyi indirdi ki pırıl pırıl, kavuran güneş suratını yakmasın; hatta yayları denemek için koltuğa bile oturdu. Ardından vedalaştı. Her iki yanağından öptü kızını. Dudağını asla öpmezdi.

Vagondan indi. Siyah, melon şapkasını iyice gözlerinin üzerine çekerek vagonun önünde durmuş, gözlerini pencereye dikmiş olan karısına doğru ilerledi. Tarlakuşu'nun ailesinin gözleri besbelli yaşlıydı. Sıradan, sakın ama yaşlı.

Bunu gören Sárszeg'liler, alık alık bakan meraklı kasabalılar buna hiç şaşırmamıştı.

Vajkayların umuma açık yerlerde ağlamalarına alışmışlardı artık. Pazarları kilise ayinindeki vaazda ağlıyorlardı, defin törenlerinde, düğünlerde ağlıyorlardı; bayrakların, şiirlerin ve nutukların, ruhlarını en yükseğe taşıdığı 15 Mart bayramlarında ağlıyorlardı. Neredeyse bu gibi fırsatları arar olmuşlardı.

Evdeyken enikonu neşeliydiler. Ama ellerine bir fırsat geçti miydi, o genel hüznün tesiri altında “doya doya ağlıyorlardı”; daha sonra hafif bir tebessümle ve gözlerini kurulayarak birbirlerine anlattıkları gibi.

Şimdi de ağlıyorlardı işte.

Tarlakuşu, kompartımanında her şeyi yerli yerine koyduktan sonra, aşağı indirilmiş olan vagon penceresine dirseğini dayadı

ve sevgili ihtiyarların ağladığını fark etti; kayıtsız görünmeye ve gülümsemeye çalışıyordu ama konuşacak cesareti yoktu. Sesinin titreyeceğinden korkuyordu.

Ayrılık uzun ve zor oldu. Tren uzunca bir süre hareket etmedi. Bu türden yolcu trenleri pek işgüzar olurlar, ilk önce kaçıp gidecekmiş gibi telaşlandırırılar ama son dakikada hep bir sorun çıkarırlar. Vedalaşmak için yeterince zamanları olmuştu. İstedikleri her şeyi konuşabilmişler, hatta söyleyecek söz bulamamaya başlamışlardı. İhtiyarlar gözyaşlarını kuruladılar ve öylece dikilip beklediler; uzayan bu sahnenin bitmesini bekler gibiydiler.

“Bu cehennemi sıcakta üşümeyesin,” dedi Anne endişeyle.

Ama bunun hiçbir anlamı yoktu. Anne, kışta, baharda, güzde ve yazda hep bunu söyler dururdu.

“Matarada su var,” diye bir daha uyardı Baba. “Soğuk su içme sakın.”

“Kavun da yeme. Hıyar salatası da yeme. Yeme Tarlakuşu, dünyayı verseler yeme.”

Tren düdüğü dehşetli bir sesle çınladı, üçü de korkudan titredi. Ama yine de hareket etmedi tren.

“Eh, Tanrı seninle olsun kızım,” dedi Ákos, tüm gücünü toplayıp kararlı ve erkeksi bir tavırla sözün ucunu bağlayarak. “Tanrı seninle olsun, kendine dikkat et kızım.”

“Tarlakuşu!” diye haykırdı Anne, mendilinin kenarını kemi-riyordu, yine ağlamaya başlamıştı. “Ah kızım, çok uzun sürecek.”

Nihayet konuştu Tarlakuşu.

“Cuma. Cumaya buradayım. Bugünden itibaren bir hafta sonra.”

İkisi de “Cumaya,” diyerek ona doğru el salladılar, “Cumaya.” Ve o anda birdenbire hareket etti alçak vagonlarıyla küçük harap tren, tıslaya pıslaya.

Bomboş kırlara doğru koşmaya başladı.

Kız pencereden dışarı sarkmış, anne babasına bakıyordu; onlarsa mendil sallıyorlardı, yan yana fakat sanki kaskatı kesilmiş bir hâldeydiler. Bir süreliğine görebildi onları. Sonra gözden kayboldular.

Kışla duvarları, kuleler, kuru ot yığınları vals yapıyor, direkler doludizgin koşuyordu; eflatun çiçekler trenin çıkardığı rüzgârda eğiliyordu. Toz ve güneş ışığı gözlerini yakıyordu, taşkömürü dumanından bir kez öksürdü. Çevresinde her şey dönüyordu.

Tarlakuşu da babası gibiydi. Hayatı gün be gün sadece yaşamıştı ama şimdi gözünün önünden geçen manzaralar, birbiri ardına değişen kırlar, hiç değişemeyecek ve ebediyen aynı kalacak olanı zihninde canlandırınca yüreğı daralıyordu.

Kapalı olan öteki pencereye doğru yürüdü ama burada da aynada suratını görüyordu. Kendine bakmaktan hoşlanmazdı, zira bu kendini beğenmişlik demekti, neden yapsındı ki?

Böylece, acelesi varmışçasına, acısını daha emin, daha kapalı bir yere götürmek istiyormuşçasına, vagonun sarsılan zemini üzerinde kompartımanına doğru gitti. Ama artık tahammülü kalmamıştı.

O gençle o sıska ihtiyar Katolik rahibin oturduğu kompartımanın önüne ulaşp oturmak istediğinde acısını koyuverdi.

Gözleri yaşla dolmuştu.

İlk duygusu muhtemelen korkuydu zira kendini savunuyormuş, yol arkadaşlarını yanıltmak istiyormuş gibi bir hareketle elini gözlerine doğru kaldırmıştı; korktuğı ve daha sonra, bozkıra ulaştıklarında ya da daha da geç olmasını düşündüğü şeyin olduğuna şaşırmış gibiydi. Ne kadar da gözyaşı vardı. Dünyada bu kadar gözyaşı olacağı aklının ucundan geçmezdi.

Ama mendil aramadı. Bunu kurulamak nasılsa imkânsızdı. İki adamın gözü önünde açık açık ağlıyordu ve hâlâ ayaktaıdı.

İstirabını neredeyse edepsizce ortaya seriyordu; yersiz yurtsuz lane-tini kâh kayıtsız, kâh nümayiş yaparcasına sürüklüyordu peşinden. Sonu gelmeyen yaşlardan ince bir perde inmişti gözüne. Kimseyi görmüyordu. Onların görüyor olması da umurunda değildi.

Sonra kasılma çıktı ortaya; sinirlerin ve adalelerin kasılması; boğazını sıkıyordu, öyle ki tırmalayan, pürtüklü bir şey hissetmişti, Asu * şarabını yutuyormuş gibiydi; ardından dayanılmaz bir acılık.

Yoldaşları sessizce ağlamanın o kadim taktiğini izliyordu. Dev soluğu gibi tek bir iç çekiş göğsünü şişiriyor ve seçiren ağız umut-suzca hava almaya çalışıyordu. Birkaç soluğun ardından elini aya-ğın bağlayan öfke çözüldü, keza bu da acıtıyordu; ıstırapın ölü-münü işaret etse bile.

Tarlakuşu, zor işini kolayca bitirebilmek için kompartımanın kapısına yaslandı. Yüzünde bir ekşime, fiziksel acıyı ele veren bir işaret görmek neredeyse imkânsızdı; sadece gözlerinden, ağzından, burnundan, gözyaşı kanallarından boşanan sımsıcak sağanak vardı; bunun dışında sapasağlam olan bedenini, dizlerinden başlayarak ta kıvranan kürek kemiklerine dek bir şey sarsıyordu; ne olduğu görülemeyen, sadece onun gördüğü bir şey, belli belirsiz, şekli şemali olmayan bir anı; haykırılmaz bir ıstırap görüntüsünde, sonuna kadar düşünülmemiş ama o ölçüde de acıtan bir düşünce.

Koltuğa oturdu. Geniş suratı güneş ışığında ısınıyordu, sıcak akıntının kirlettiği burnu kızarmıştı. Zavalıcılık başındaki terekli şapkasıyla tıpkı bir maskaraya benziyordu.

Şimdiye kadar okumakta olan genç adam –yakışıklı fakat akıl-sız bir delikanlı– kitabını kucağına koymuş, hıçkırarak ağlayan kıza şaşkın şaşkın bakıyor, bir yandan da yardım teklif eden sözcükler

* Bir tür geç hasat ürünü, tatlı Macar şarabı. (ç. n.)

dilinin ucuna kadar geliyor fakat bir türlü çıkmıyordu ağzından. Ne olmuş olabileceğine dair hiçbir fikri yoktu. Fenalaştığını düşünüyordu ya da okuduğu ucuz romanlardan tanıdığı türden bir felaket gelmiş olabilirdi başına.

Tarlakuşu ona aldırış etmedi. Âdeta habis bir azimle delikanlının başının üzerinden ötelere dikmişti gözlerini. Zira onları görmeden evvel yolculardan her ikisi de gelişini o kara, şeytani soğuklukla karşılamış ve gözlerini kapatmıştı. Onlara karşı kendini müdafaa şekliydi bu.

Genç adam bunu anlamış, daha fazla ilgilenmeyip kitabına gömülmüştü. Tarlakuşu yerini değiştirdi. Şimdiye dek hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi davranan rahibin karşısına oturdu. Kafasını koridorun dahili penceresine dayamış, kırmızı harfli dua kitabını okuyordu. Hastalıklı suratı, çıkık elmacık kemikleriyle bir nevi huzur saçıyordu.

Cübbesi dapdaracak, bir düğmesi de eksikti, selüoit papaz yakalığı paramparçaydı. Devasa kilisenin, köyüne geri dönen ve orada sevgiyle, iyilikle yaşlanan bu küçük, mütevazı neferi, burada ne konuşulması gerektiğini kestirebiliyordu; nezaketinden konuşmamış, taziyeden ötürü de ilgi göstermemişti. Bu dünyanın bir çilehane olduğunu biliyordu.

Ancak şimdi bakıyordu kıza, sürekli Tanrı'yla göz göze gelmekten ötürü keskinleşen mavi gözleriyle. Ve bu kararlı bakışlar artık Tarlakuşu'nu incitmiyor, aksine kızgınlığını serinletiyormuş gibi hoşuna gidiyordu. İlgisine teşekkür ediyormuşçasına minnet dolu bakışlarla karşılık verdi ona.

Fırtınası dinmişti. Artık hıçkırıyor, sadece gözyaşı döküyordu. Sonra tamamen sakinleşti. Altmışını aşmış, neredeyse ölümün eşliğinde, yorgun ve sefil bir hâlde olan rahibe baktı, harikülade

bir sadeliğe sahipti adam ve tek kelime etmeden onu cesaretlendirmiş, avutmuş, destek olmuştu. Bütün yol boyunca hiçbir şey konuşmadılar.

Genç adam yarım saat sonra ayağa kalktı, çifte namlulu tüfeğini omzuna astı, şapkasını aldı ve trenden indi. Tarlakuşu, başını eğerek sessizce selamladı onu.

Tarko'ya vardıklarında rahip eşyalarını indirmesine yardım etti. Béla Dayı faytonda onu bekliyordu, eliyle ona işaret etti. Bozkırın sağlıklı havasının canlılık kattığı sevimli, tıknaz suratı ıslıl ısıldı. Sigarası, her zaman olduğu gibi parmaklarının arasındaydı.

Tarlakuşu gülümsedi. Dayısının sakalı, sevdiği tek şey olan Pürsıçan tütünü gibi kızıl kahverengiydi, babacan öpüşüne de aynı tütünün kokusu sinmişti.

Bekleyen biri daha vardı. Av köpeği Kaplan. Yola çıktıklarında arabanın yanında koşmaya başladı ve çiftlik evine vardıklarında hâlâ yanlarındaydı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

(Anne ile Baba'nın ilk gününe dair bazı şeyler öğrendiğimiz)

Kisvajka'lı ve Köröshegy'li emekli vilayet arşiv memuru Ákos Vajkay ve karısı, doğma büyüme Kecfalu'lu Antónia Bozsó, nefes nefese uzaklaşan ve çok geçmeden ufkun altında dumanı tüten siyah bir noktaya dönüşen trenin ardından bakıyordu.

Birdenbire bir şeyleri kaybeden insanlara mahsus o hüzünlü ve budalaca hareketle gözlerini yere indirdiler, onu son gördükleri yere yapışmışlardı. Bir türlü kıpırdayamadılar.

Yola çıkan uzaklaşır, gözden kaybolur, yok olur, yoktur da. Ancak hayalimizde dalıp gittiğimiz bir hatıra kadar yaşar. Bir yerlerde olduğunu biliriz ancak onu görmeyiz, tıpkı ölenleri görmediğimiz gibi. Tarlakuşu ise şimdiye kadar onlardan uzun süreliğine ayrılmamıştı; en fazla bir günlüğüne, o da bir kere, Cegléd'e gittiğinde ya da Tarliget gezintileri sırasında yarım günlüğüne; o zaman bile zor sabretmişlerdi. Şimdi onlarla birlikte eve gelmeyecek olmasını tasavvur etmek ne kadar da zordu.

Bu tür düşünceler iki ihtiyara acı veriyor olmalıydı. Başlarını öne eğmiş şaşkın şaşkın yolun çakıllarına bakıyorlardı; apansız, hızla kazılan bir mezardan daha az hüzünlü değildi bunu görmek.

Yalnızlığı hissetmeye başlamışlardı bile. Trenin arkada bıraktığı şey, acıtarak, gitgide büyüyerek dalgalanıyordu onları çevreleyen sessizlikte.

Kolunda kırmızı şeridi ve kanatlı tekerlek amblemiyle sıska demiryolu zabiti yaklaşıyordu; trenin hareketi sırasında rayların arasında durmuştu ve şimdi kararlı adımlarla ofise doğru ilerliyordu.

Yüzü solgundu ama daracık alnında, şapka siperliğinin hemen altında vişne rengi yaz sivilceleri olgunlaşmış, çiçek açmıştı. Üniforma üstünden dökülüyordu.

Sürekli olarak nezleden mustarip olduğundan burnunu çekip duruyordu; sol burun deliği böyle sınırsız havada bile tıkalıydı. Sık nefes alışını kötü görünmesin diye arada iç çekiyordu. Öksürmesi gerekmediği hâlde öksürüyordu da.

Onu hemen fark etmişlerdi. Adı Géza Cifra idi.

Kadın, kocasını uyardı; Ákos da görmüştü, hatta daha önce görmüş ama konuşmak istememişti. Ne yapacaklarını düşünüp taşındılar.

Kafalarını öteye çevirdiler. Onunla karşılaşmak istemiyorlardı. Géza Cifra'yı dokuz yıldır tanıyorlardı.

Buraya yerleştikleri zaman zabıt evlerine ziyarete gelmişti ve Vajkaylar onu herkesi olduğu gibi kibar bir sevgiyle karşılamışlar, ikinci kahvaltısına hatta birkaç kez akşam yemeğine davet etmişlerdi. Géza Cifra davetlerini mahcubiyetten kabul etmişti çünkü kimseye hayır diyemiyordu. İkinci kahvaltısına ve akşam yemeğine iltifatlar yağdırmış, kadınlar derneğinin balosunda Tarlakuşu'yla ikinci dansı yapmış, onu Tarliget Gölü'nde kalabalık bir grupla sandal gezintisine götürmüş, onunla ilgilenmişti; hoş, kadınlarla ilgilenme konusunda pek de becerikli sayılmazdı ya. Sonrasında hiçbir sebebi ve temeli olmaksızın Tarlakuşu'nu alacağı konuşul-

maya başlanmıştı şehirde. Bunun üzerine onlardan uzak durmaya başlamıştı Géza Cifra.

Başka bir gruba katılmış, birkaç kâtiple, silik memurla gezip tozmaya başlamıştı; bu gençler onun sosyal statüsünün de altındaydı ama zayıf fikrî dünyaları açısından ona daha yakın, başka herhangi birinden daha uygundular. Neticede, arkadaşlarından utanıyordu; tıpkı kendine denk olmayan bir kadınla evlendiğini bilen bir adamın karısından utanması gibi. Onlarla ortalıkta görünmüyordu bile. Birinin ya da diğerinin evinde gizlice buluşuyorlar ve her şeyle alay ediyor, herkesi küçük görüyorlardı, en başta da birbirlerini. Bir kehribar ağızlığı, bir gümüş sigara tabakasını o denli kıskanırlar, aralarından eline birazcık para geçen ya da mirasa konan birinden o denli nefret ederlerdi ki geri kalanlar şanslı arkadaşına karşı hemen ittifak kurar – elbette ki hâlâ arkadaşlık sınırları içinde– ve onu ölümüne incitebilir, isimsiz mektuplarla ihbar edebilir, hatta boynunu kırabilirlerdi.

Géza Cifra o kadar da kıskanç, o kadar da kötü kalpli değildi, bu yüzden böyle anlarda iğrenirdi arkadaşlarından. Ama yine de onlardan kopamazdı zira çapsızlığın ve kötülüğün güçlü ihtirasıyla bir arada tuttuğu yarenlerine kasvetli cehaleti bağlıyordu onu ve aptalca talebe şakalarından, açık saçık fıkralardan pek hoşlanıyordu.

Vajkaylarla arası yavaş yavaş açılmıştı. Tesadüfen karşılaştıklarında birbirlerini sadece selamlıyor, bir iki laf ediyorlardı, hepsi o.

Tarlakuşu Géza Cifra'nın sözünü bile etmedi. Zira çok vardı böylelerinden. Ancak ailesi Géza Cifra'yı unutamıyordu; onu, bilhassa onu asla affedemiyorlardı, kursaklarında kalmıştı öfkeleri. Yanlışı neydi, günahı neydi? Hiç, elbette ki hiç. Kızlarına parmağıyla bile dokunmamıştı, onu hiç oyalamamış, hiç aldatmamıştı, diğer erkekler gibi ona hiçbir şey ima etmemişti.

Olan biten hepi topu dokuz yıl evvel, yani tanıştıklarının ilk yılı, bir Mart akşamında Magyar Király Meyhanesi'nin önünde Tarlakuşu ile karşılaşması ve sırf saygısından ötürü havaların iyi-liğinden, kötülüğünden söz ederek ona Baross Kahvehanesi'ne kadar eşlik etmesiydi; Tarlakuşu eve ve düzenli olarak saat sekizde yedikleri akşam yemeğine birkaç dakika geç gelmiş ve bu, ailesinde mutlu bir şaşkınlığına neden olmuştu.

Vajkaylar bunu unutamıyordu. Yıllar sonra bile bu esrarengiz akşam gezintisini düşünüyor ve Géza Cifra'yı bir aile efsanesiyle kuşatıyorlardı; herhangi bir şeyden beslenmeksizin içlerinde git-gide büyüyordu bu efsane. Kâh küçümsüyor, kâh suçluyor, kâh hımbıl herif, kâh insanlıktan nasibini almamış sefa pezevengi diye anıyorlardı bu sıska, beş para etmez ama hepten de habîs olmayan delikanlıyı. Kaldı ki kendi aralarında sadece “o” diye bahsediyorlardı. Adını hiç mi hiç telaffuz etmiyorlardı.

Aynı zamanda Vajkayların ondan hoşlandıkları da su götürmez bir gerçektir. Kızları için ondan daha uygun bir talibi en cüretkâr rüyalarında bile göremezlerdi. Ütüsüz çuha pantolon giyen, basık alnını acıyla kırıştıran, birazcık terleyen ve konuşurken kızaran böyle dürüst, güvenilir, “evcimen” bir delikanlının hayalini kuruyorlardı sadece.

Géza da tam böyle biriydi.

Her zaman mahcuptu. Akıllı insanlarla bir araya geldiğinde kendini kötü hissediyor, ıstırapı yüzüne yansıyor. Ona bakmak bile işkenceydi. Her şeyden ve herkesten korkardı. Erken gelmekten ya da geç gitmekten korkardı, incinmekten ya da birini incitmekten korkardı, çok konuşuyor olmaktan ya da az konuşuyor olmaktan korkardı, çok yemekten ya da az yemekten de korkardı ve misafirlikte ikramı genellikle iki kez geri çevirir, mazur bir tebessümle başını bir yana eğerek üçüncüde alırdı.

Bu iki ihtiyar için ne anlam ifade ettiği aklının ucundan bile geçmezdi. Sadece ona önceden olduğundan biraz daha soğuk durduklarını hissediyordu ama bunu da doğal kabul ediyordu. Kısacası, onların yanına gitse miydi, gitmese miydi?

Ortadan kaybolmayı tercih ederdi, onların farkında bile olmamayı. Bu kararı vermişti de, ancak o zaman bunun ne kadar büyük bir görgüsüzlük, rezalet, nankörlük olacağı geldi aklına; her zaman olduğu gibi meramından korktu ve niyetinin aksini yaptı.

Onlara doğru yürüdü.

Karısıyla birlikte aynı yerde dikilip duran Ákos, Géza Cifra eldivenli elini şapkasının siperliğine götürerek onları selamladığında birden irkildi.

“Seyahate mi çıktı?” diye sordu Géza Cifra.

“Seyahate,” dedi Baba kısık sesiyle.

Konuşma burada kesildi. Géza’nın hep korktuğu nokta işte buydu.

“Aslında...” diye başladı, devam etmeyi istemeksizin. Sohbetin boşluklarını bu türden sözcüklerle dolduruyor ama pek başarılı olamıyordu. Gülümsüyor, hüzünleniyordu. Sıcaktan-soğuktan ürperiyordu. İri iri yutkundü. Şimdi de burada çok fazla oyalandığını düşünüyordu, hemen ardından, yeterince kalmadığını, hemen ayrılamayacağını düşündü. Adem elması, şiş boğazında inip çıkıyordu.

Huzursuzca cep saatine baktı.

“İki kırk yedi,” dedi demiryolcu sesiyle, “beşi yirmi geçe orada olur.”

Baba cevap vermedi. Ama Anne ona gülümsüyordu; tebessümü içten, tanıdıktı; tıpkı bir zamanlar olduğu gibi kalması için ısrarcıydı.

“Tren gecikmez mi?” diye sordu Anne.

“Gecikmez,” diye yanıtladı Géza Cifra.

Bunun üzerine artık gerçekten yanlarından ayrılabilceğini düşündü. Selam durmak istemişti ama sonra yine sivil tarzda şapkasını kaldırmakla yetindi.

İki ihtiyar, istasyonun dışına doğru yola koyuldu.

Önlerinde uzun bir öğlen sonra vardı ve ne yapacaklarını bilemediklerinden eve yöneldiler. Hatta acele ediyorlardı, evde onları biri bekliyormuş gibi.

Ákos beş yıl önce vilayeti terk etmiş, hastalığını hesaba katıp emekliye ayrılmıştı. Günler gelip geçti, aylara, yıllara yoğruldu, fark bile edemedi elli dokuz yaşına ulaştı. Çok daha yaşlı görünüyordu. En az altmış beş.

Kendini emekli etmeden evvel, azar azar biriktirdiği kuruşlarıyla ve dayısı Gedeon Köröcsy’den miras kalan servet kırıntısıyla Petőfi Sokağı’nda tek katlı bir ev aldı. Ne yerde ne gökte, bu evcikten başka hiçbir şeyi yoktu. Burada dolanıp dururdu elleri arkasında ve aylaklığın can sıkıntısından yorgun düşerek. Karısı ve kızı kalsın diye beklerdi, sonra yatsın diye; masayı kursunlar diye beklerdi, sonra kaldırsınlar diye. Huzursuz ve gözlerinde acı bir ışıltıyla koşuşturup dururdu.

Yıllardır insan içine çıkmıyordu. İçki, sigara içmezdi. Aile doktorları olan Peşte’li profesör Dr. Gál, huzuruna çıktığında, damar sertliği nedeniyle –en çok bu yakmıştı canını– çok sevdiği purolarından da ayırmıştı onu.

Geçmişten kalan biricik tutkusu, avluya bakan, küçük ve her zaman rutubetli olan odasında oturmak, Iván Nagy’ın Macar soylu ailelerinden söz eden bir kitabını ya da Géza Csergheő’nün armaların yükselişinden söz eden zevkli ve kıymetli eserini çıkarmak.

rıp sayfalarını karıştırmaktı. Arma bilimi *heraldikadan*, mektup bilimi *diplomatikadan* ve mühür bilimi *sfragistikadan* anlıyordu. Sürekli karıştırıyordu, eski krallardan birinin yazdırmış olduğu Latince bağış mektuplarını –*litterae armales*– heceliyordu; hakkında hemen bilgi veremeyeceği bir nüfus kayıt listesi, bir dava celbi –*executionale*– ya da kilise soruşturması –*fassio*– olamazdı. Farklı klanların nasıl filizlendiğini, bir armanın yüzündeki bir ufkî tavan kirişinin, kanatları açık bir kartalın ya da bir altın misketin ne anlama geldiğini bir bakışta görüyordu. Yeteneğinin zevkini de çıkarıyordu, hem de bütün duyularıyla. Pertavsızda bir fare kemirliğini, bir güve yeniğini ya da bir tahta kurdu deliğini görmek ve bir yandan da küfün ekşimtırak kokusunu derin derin içine çekmek ne büyük bir mutluluktur... Buradayken geçmişi yaşıyordu. Ve başkaları nasıl kâhinin huzuruna çıkıyorsa, geçmişlerini öğrenmeyi arzu eden seçkin efendiler de öyle, uzak uzak vilayetlerden bir nevi hac ziyaretine geliyorlardı.

Gençliğinde geçim derdinden kovalamıştı “yasal köken raporları” *filiatioyu*, *déductioyu* ama daha sonra, artık ihtiyacı olmadığına da bırakamamıştı. Bir *donatio regiâya*, heyecanlı bir satranç bulmacasına dalar gibi dalmış ve büyük atasını, üçüncü kuşak atasını, dördüncü kuşak atasını, ardından da en ilginç olanını, mülkün bânisi olan esas atayı, icatlarıyla bütün neslin bah-tını açan, yiğitlikleriyle bütün ahfadının üzerine şan ve şeref saçan *primus acquirensi* aramıştı. Kafası çeşnicibaşılarla, pek soylu hanımlarla, Malta Şövalyeleri’yle uğulduyordu. Saraya girme izni olanlara büyük saygı duyuyordu.

İşi olmadığına tanıdıklarını araştırıyordu. Géza Cifra’nın yasal soyunu da ortaya çıkarmak istemişti. Soyağacı bir süre için güzel ilerlemişti, bu arada yeni veriler toplamak için komşu vilayetin

arşivine de uğruyordu ama iş birden tılandı. Géza Cifra'nın baba tarafından büyük büyükbabası hakkında ne o ne de belgeler tam bir enformasyon verebiliyordu. Böylece Ákos'un çizmeye başladığı soyağacı o kadarla kalmış, yapraklanan dalları yok edici fırtınaya kapılmış gibi kurumuştur. Diğer yazdıklarının arasından bu çizim ne zaman eline geçse suratından alaycı bir tebessüm geçiveriyordu bir gölge gibi. Géza Cifra soylu moylu değildi, bir tür sıradan serseriydi.

Yaşayanlardan daha iyi tanıdığı ataları hakkında ne kadar da çok şey anlatabilirdi... Kuzey Macaristan'daki kartal yuvalarında yaşayan, kızları kaçıran Ádám Vajkaylardan, Sámuellerden; Mária Terézia'nın pudralı balolarına katılan Kláralardan, Katalinlerden, Erzsébetlerden ya da karısının ailesinden, büyük Bozsólardan, on sekizinci yüzyılın ortalarına kadar aristokrat zenginliği içinde yaşadıkları mülklerinden; yüzyılların derinliğinde bir yerlerde, eski akrabalarının dilinden dökülen bir sözcükten ve de aile armalarının kızıl zemininde çiçek açan o altın zambaktan... Damarlarında o kadar eski bir kan dolaşıyordu ki soyluluk berati bile yoktu zira soyluluklarını *bağış* mülkle elde etmişler, aile armalarını da *kadim kullanım hakkı* usulünce kullanmışlardı. Çalışma odasının duvarında çerçevelenmiş hâlde asılıydı bu arma ve de on yıllar süren yorucu bir çalışmayla gerilere, ta II. Endre'ye kadar giden, bizzat sahibinin eliyle, solgun bir suluboyayla boyanmış soyağacı. Mütevazı memuriyetine, düşük gelirine bakılırsa İmparatorluk veya Kraliyet yüksek memurluğuna müracaat edemezdi, oysa bunu misliyle hak ediyordu. Ama buna hiç aldırmıyordu. Kibirli olmaması hasebiyle, onu ilgilendiren sadece prensipti, gizemli özsaygısını büyüten artık buydu, icraat değil.

Çalışmasını elli yaşında tamamlamıştı. Bütün Vajkay ve Bozsó soyunu ortaya çıkarmıştı, yaşayanları da ölenleri de. Şimdi ne yap-

bilirdi? Eski parşömenleri, kâğıtları, pelürleri karıştırıyor, çalışma odasında, üzerine Türk motifli bir halı serdiği gıcırdayan sedirde oturuyor, bu antikanın rengi de müzeyi andıran atmosferde gitgide soluyordu. Burada oturuyor ve geleceği düşünüyordu.

Ama geleceğe dair görünen tek gerçek çok geçmeden öleceğiydi. Bu konudan, yaşlı insanların acımasız umursamazlığıyla söz ediyor, Tarlakuşu'nu ve karısını sık sık ağlatıyordu.

Çok önceleri vefat eden ebeveyninin *kriptasına* mezar taşı dikmişti, koyu kahverengi mermerdendi ve üzerinde altın harflerle *Vajkay Aile Kabri* yazılıydı. Mezara düzenli bakım yaptırmış, çimenini sulatmış, üzerine dört tane de şimşir diktirmişti ve kabristan ziyaretlerinde üzerine oturup düşüncelere daldığı o bankı da yağlı boyayla boyatmıştı. Vakti geldiğinde, son istirahatini annesiyle babasının arasında yapmayı arzu ettiğini söylemişti. Cenazesini misafir odasında hazırlamaları, koridoru siyaha boyamaları ve fakat defin işlemini sadece iki papazla yapmaları talimatını vermişti. Mühürlü zarfta bulunan vasiyetini yazı masasının alt çekmecesine kilitlemiş ve vakti geldiğinde nerede bulacağını karısına söylemişti. Son yıllarında çoğunlukla ölüme hazırlanmakla meşgul olmuştu.

Cenaze Derneği'nin * bir üyesi öldüğünde birden tuhaf bir heyecana kapılıyordu. Bir seferinde elinde toplanan paraların yazıldığı kitapçık ile –her zaman *Kitapçık* derdi– şehre gitmişti. Önce harcı ödemek için derneğe uğradı ve eve dönerken deftere bir kez daha göz gezdirdi, harcı kaydedip etmediklerine bir kez daha baktı ve masmavi kireçli damarları şişmiş eliyle, sapsarı titreyen parmaklarıyla, her şeyin yolunda olduğunu gösterdi ailesine.

* Yüksek cenaze masraflarını karşılamak için kurulmuş yardımlaşma derneği. (ç. n.)

Şimdi asfaltı adımlarken, ne beyaz çizgili yün örtü yanında-
dı ne de matara ama yine de bir yük taşıyormuş gibi yürüyordu,
hem de öncekinden de ağır bir yük. Karısı da duvarın dibinden
yürürken, zavallı ve himayeye muhtaç gibiydi.

Bir Eylül; kitap panayırından eve dönen küçük talebeler sokak-
larda hızlı hızlı yürüyordu. Lastikle bağlanmış eski okuma kitap-
larını satmış, yerine yenilerini almışlardı; gülüşerek öğretmenler-
den söz ediyorlardı, en başta da en ciddi olan ikisinden, aritmetik
ve fizik profesörü Málvády'dan ve sarhoş Szunyogh'dan. Henüz
dersleri yoktu. Bugün okulun ilk günüydü.

Petőfi Sokağı'nda ağır ağır eve dönmeleri yarım saat sürdü; so-
kağın asfaltlı kısmı burada sona eriyor ve iki yanında yabani otlar
kaplı açık kanal uzanıyordu.

Dürüst komşuları Mihály Veres elinde kunduracı bizi ve kör
bıçağıyla dışarıda, sokakta oturuyordu. Mihály Veres kundura
tamircisiydi, kır saçlı, mücadeleci bir zanaatkâr; üç basamak
tuğla merdivenle inilen sağlıksız loş atölyesinde sabahtan ak-
şama kadar isteksizce ve ağır ağır çalışıyordu. Atölyeden ya-
yılan ağır çiriş kokusu ta Vajkayların evine kadar ulaşıyordu.
Kunduracının arsız çocuklarının oluşturduğu sürü, geniş ve
pis avludaki domuz ağıllarının, boş arabalıkların arasında oy-
nayıp sıçırıyordu.

Tam karşıda Vajkayların evi vardı.

Beyaz badanalı, sevimli cümle kapısı sessizlikte uyur gibiydi.
Sokağa bakan beş pencere kapalıydı; perdeler inmişti, krem rengi
dantelalar bu kavurucu sıcakta bile çift kat pencerelerin arasından
kaldırılmayan yastıkların üzerine sarkıyordu.

Ákos, her zaman yanında taşıdığı anahtar destesini cebinden
çıkardı, siyah parmaklıklı kapıyı açtı ve içeriye girdiler.

Odanın kapısını ardından kapattı ve hava cereyanına karşı yaz-kış iki bakır çiviyle asılı duran duvar halısını yine özenli bir biçimde yerine iliştirdi.

Boğuk boğuk yankılanan ev karşılamıştı onları. Neden sonra konuşmaya başladılar.

“Nasıl dayanırız?” dedi Anne, dar koridorda gözleri yaşlı.

“Dayanırız,” dedi Baba.

“Cuma, Cumartesi, Pazar...” diye parmaklarıyla saydı kadın, elinde tespih, dua eder gibiydi, “sonra Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe...” ve iç çekerek durdu. “Cuma, bir hafta. Bütün bir hafta. Onsuz ne yaparız Baba?”

Ákos cevap vermedi. O daha az konuşuyor, daha çok hissediyor, daha çok düşünüyordu.

Ama kadın hâlâ gözyaşı döktüğünden, itiraz etti.

“Ağlama artık! Bugün cuma. Cuma ağlayan, pazar güler. Biz de güleceğiz anneciğim,” dedi, söylediğine kendi de inanmadan. Ve yemek odasına gitti. Masa, öğlen sonrasının parlak güneşi altında, üzerinde yağlı tabaklar, bardaklar ve öğle yemeğinden kalan kırıntılarla öylece duruyordu; başka zaman olsa Tarlakuşu kırıntı fırçasıyla hemen temizlerdi onları. Ama yine de ne kadar özenli, ne kadar dikkatliydi. Tertemiz odadan çıkmadan evvel, sandalyeleri düzeltilmiş, yatak odasına iki yatağı, babasının ve annesinin yatağını sermiş, komodinin üzerine iki bardak su koymuştu; vitrine, cam fanuslu altın saatin yanına kandili ve yakabilsinler diye kibrit koymuştu.

Anne, kızın odasında öteberi yerleştiriyordu. Ákos, ne yapacağını bilemez bir hâlde buraya da girdi.

Kızın odası her zaman temizdi, beyaz bir şapeli andırıyordu.

Ancak zamanla badanası dökülmüş, ipek yastıkları kirlenmiş, bezermişti. Dolabın içinde boş güzellik müstahzarı potaları, aziz

resimlerinin dantelli kenarları görünen Almanca yazılı, kadife ciltli dua kitapları, süslü hatıra albümleri, üzerine isimler karalanmış balo yelpazeleri, dans sırası listeleri, koku keseleri, ince sicimlere asılı takma bukleler duruyordu.

Tarlakuşu'nun aynası kapının yanında, en karanlık köşede, kuzeye dönük vaziyette asılıydı.

Sessizlik her şeyin üzerini örtmüştü.

“Burada her şey ne kadar da boş,” diye içini çekti ve eliyle odayı işaret etti Anne.

Ákos ne desin bilemiyordu; uzun evlilik boyunca girişkenliğini kaybettiğinden, tekrar etmekle yetindi.

“Ne kadar da boş.”

Yeniden yemek odasına geçtiler.

Bir yaşam boyu yığıldıkları ve bilinçsiz bir saygıyla korudukları *Venedik Hatıraları*, *Balaton Hatıraları*, *Karlsbad Kadehleri* burada, cam dolapta ıslıl ısıldı. Artık işe yaramayan, çürük çarık, ufak tefek eşyalar, ucuz mallar da parıldıyordu; çarşı ibrikleri, minnacık porselen köpekler, gümüş kaplı ufak mataralar ve altın yaldızlı melekçikler; taşra hayatının bu ürkütücü fetişleri, sütunlu bölmelerle ayrılıp, her gün ayrı ayrı parçalar hâlinde temizlenip arkalıklı divanın üst sehpasına taşınıyor, her oturduklarında titriyor, her yattıklarında üstlerine düşüyordu. Ve resimler de nasıl acıyla, dik dik bakıyordu. Macar kahramanı Dobozy, Türklerden kaçarken karısını çıplak göğsünde taşıyordu; ilk Macar kabinesi ve dazlak kafasıyla Batthyány, diz çökmüş hâlde, kolları iki yana açılmış, Avusturya jandarmasının ölümcül mermisini bekliyordu.

“Bahçeye çıksak mı?” diye teklif etti kadın.

“Çıkalım.”

Bahçeye çıktılar. Sarı, kavurucu bir sıcak bekliyordu onları dışarıda. Zümrüt yeşili çimende müşkülpesent, beyaz kedi yavruları geziniyordu. Kuyunun yanında bir kap duruyordu, içinde bardaklar vardı ve cam, suda gökkuşağı çiziyordu. Eğri sapının üzerinde bir günebakan, alev alev yanan batıya doğru döndürmüştü güneşe yakaran yüzünü. Atkestanesi ağaçları, akasyalar, aylandızlar dimdik duruyorlardı. Arkada, duvarın dibinde acımurçalısı olgunlaşmış, koyu tanelerini sergiliyordu.

Tarlakuşu'nun örgüsünü ördüğü o bankın üzerine yan yana oturdular.

“Zavallı,” dedi Anne, “hiç değilse dinlenecek. Hem...” dedi ve sustu.

“Ne?”

“Belki karşısına biri çıkar...”

“Nasıl biri?”

“Biri işte,” dedi Anne ürkekçe, “bir kısmeti,” diye de ekledi cesaretle ve kadınlara has o dokunaklı edepsizlikle.

Baba öfkeyle arkasını döndü. Bunca kez beyhude duyduğu, sürekli olarak düşündüğü, birçok kez hüznü bir hayal kırıklığına ve yüz kızartıcı bir fiyaskoya neden olan o şeyi duyduğuna utanıyordu. Karısının bu tespitini kaba buluyordu. Omuz silkti. Sonra zar zor duyulur bir sesle;

“Saçma,” dedi.

Cep saatine baktı.

“Sahi kaç demişti?” diye sordu.

“Kim?”

“O işte,” dedi yaşlı adam ve karısı Géza Cifra'dan söz edildiğini anladı.

“Beşi yirmi geçe.”

“Saat beş buçuk,” dedi Baba, “şimdiye varmıştır.”

Bu düşünce ikisini de biraz olsun rahatlatmıştı. Oturdukları banktan kalkıp altlarında taş cücelerin nöbet tuttuğu leylaklar boyunca yürüdüler. Tarlakuşu’yla birlikte dolaşmaya çıkarlardı bu saatte, ıssız ara sokaklarda Kálvária’ya* kadar gider ve geri dönerlerdi. Bu kez gitmediler. Bahçenin etrafında dolanıp durdular, yan yana ve gitgide hızlanan bir tempoyla. Ákos, atların bozkırda alıp başını gitmediğini ve Kaplan’ın kızını ısırmadığını umuyordu. Anne arkasından sallana sallana yürüyor, kaygılarını onunla paylaşıp dağıtıyordu. Görünüşe göre yalnız geçirecekleri bu hafta kötü başlıyordu, çok kötü. Sonsuzmuş gibi, umutsuzmuş gibi görünüyordu.

Tarlakuşu, varır varmaz telgraf çekeceğine söz vermişti. Telgrafı evden çıkmadan yazmışlardı, sadece teslim etmesi gerekiyordu. Hepsini toplu şu kadardı:

Sağ salim ulaştım.

Hava ağır ağır karardı. Bahçede bir süre telgrafçıyı beklediler ama sonunda rahatsız olup içeriye girdiler, içeride olurlarsa hemen geleceğine inandılar.

Saatler geçti, yine de haber gelmedi.

Ákos kapıları kapattı. Her akşam yaptığı gibi mobilyaların, dolapta asılı giysilerin arkasında biri saklanıyor mu diye baktı; düzenli olarak yatmaya alışık olduğu saat dokuz sularında karısıyla birlikte yatak odasına çekildi ve üstünde giysileriyle yatağa uzandı.

Yorgunluktan bitkin bir hâlde uykuya daldı.

Rüyasında yine karısıyla ve Tarlakuşu’yla birlikte Széchenyi Sokağı’ndan istasyona gidiyordu.

---

* Hz. İsa’nın çarmıha gerilmesini canlandıran heykel. (ç. n.)

Ama şimdi yoldan sapmışlar ve bilinmedik bir sokağa düşmüşlerdi. Sonra tünelden geçerek bir sürü dolambaçlı yolla bir tür kereste deposuna ulaştılar.

Burada birden kızının yanlarında olmadığını fark etti. Karısına bakmış ve tek bir bakışla bu korkunç şüphenin gerçek olduğunu anlamıştı. Karısının bakışı kızın sadece kaybolmadığını, birilerinin onu kaçırdığını da ima ediyordu; daha önce de pek çok kez olduğu gibi, kısmen *demir zırhlı ortaçağ şövalyelerini*, kısmen *kara maskeli soytarıları* andıran o *esrarengiz herifler* kaçırmıştı Tarlakuşu'nu.

Ákos ileri atıldı, odun deposuna doğru koşmaya başladı, sonra yalnızlıktan dehşete düşüp geriye koştu. Bir an için onu görür gibi oldu. Tarlakuşu, bahçe çitlerini anımsatan bir palankanın yanında, zararsız bir deli gibi yalvarırcasına kaldırmıştı çekik gözlerini, elini ona uzatmış yardım istiyordu, kapana kısılmış gibiydi. Ákos tam elini ona uzatıyordu ki birden kayboldu.

Sonrasında onu beyhude aradı, hiçbir yerde yoktu. Kapıları çalmış, meyhanelerde arayıp sormuş, hatta şüpheli görünen bir eve bile uğramıştı; şehir dışında, bir tür umumhaneydi burası; pis fahişeler önce onunla alay etmiş, ardından dayak atmışlardı ona. Sonunda, çok basamaklı bir merdivenle inilen, yeraltında atölye gibi bir yere ulaştı.

Yeşil önlüklü bir işçi yere çömelmişti ama Veres Bey değildi bu; habis görünümlü, sinsî bir herifti, üzerinde *tenekeden rakamlar* bulunan *resmi şapka* takıyordu, belli ki her şeyden haberdardı ve Ákos'un yüzüne bile bakmıyor, sadece cellatlara has bir umursamazlıkla perde örtülü bir cam kapıyı işaret ediyordu. Ákos içeriye girdi ve yarı karanlık servis odasında sahiden de kızını buldu: Tarlakuşu, korkunç bir biçimde parçalanmış, saç usturaya vurulmuş, çıplak göğsünde bıçak yaralarıyla yerde yatıyordu, ölmüştü.

Yaşlı kadın odanın içinde, kocasını uyandırmamak için sessizce ufak tefek şeylerle uğraşıyordu. Haykırış öncesi düzensiz nefesini işitebiliyor, küçük yastığın üzerinde huzursuzca devinen kafasına bakıyordu. Ákos'un ilk rüyası sıklıkla karabasan olur, kalbi küt küt atarak, hayvani bir haykırışla uyanırdı.

Yanına gitti, ona doğru eğildi, parmağıyla kocasının alnına dokundu.

Ákos doğrulup oturdu. Bir yudum su içti.

Gözleri faltaşı gibi açılmıştı.

Rüyadaki tipler hâlâ gözünün önündeydi, onlarla çok kez karşılaşmıştı. Ancak yine de her şeyi olan ve sükûnet içinde yaşayan o zavallının, rüyasında böyle dramatik zulümlerin odak noktası olması şaşırtıyordu onu.

Bu tür rüyalarından sonra Pacsita'yı daha çok sever olmuştu.

Karısı telgraftan söz açtı.

"Daha gelmedi mi?" diye sordu Ákos.

"Henüz gelmedi."

Bu sırada mutfağın zili zırladı. Kadın ayağa fırladı, kapıyı açmaya koştu.

"İşte!" diye bağırdı geri dönerken. "*Sağ salim ulaştım,*" diye okudu telgrafı.

Ákos telgrafı eline aldı ve mutlulukla, gözlerine inanamayarak okudu: "*Sağ salim ulaştım.*"

Rahatlamıştı, önceki telaşları aklına gelince gülümsedi, soyundular, lambayı söndürdüler, ikisi de uykuya daldı. Zamanıydı da, zira vakit gece yarısını çoktan geçmişti.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

*(Aralarında Bálint Környey'in de bulunduğu,
Sárszeg'in meşhur şahsiyetlerinin Magyar Király
Lokantası'nda geçit töreni yaptıkları)*

Cumartesi günü çiftliklerin ahalisi şehre doğru akın etmişti zira haftalık panayır o gün oluyordu.

Kadınlar henüz şafağın alacakaranlığında yola çıkmıştı. Toprak yolda arabalarıyla tangır tungur ilerliyor, yerden kaldırdıkları tozları peşlerinden sürüklüyorlardı. Önce, hasır sepetler içinde bir yerlerde, alabaş demetlerinin arasında kıpırdanan, ağlaşan bebeklerini doyurdular. Emzikleri, karasinek sürüsünden simsiyah olmuş süt şişelerini çizme konçlarından çıkarıp, aç veletlerin ağzına dayadılar; onlar da ekşimiş, sıcak sütü iştahla, yudum yudum içti.

Ardından çuhalı köylü takımı da sallana sallana gezinmeye başladı. Széchenyi Meydanı'ndaki durak saçağının altında dikilip kısa çubuklarıyla lak lak ediyorlardı. Sığır vebasından, vergilerden laf açtılar. Yanlarındaki bir başka grupta ufak esnaf parasızlıktan yakınıyordu: Para bulmak imkânsız, efendiler bir tek güvenli olanı seviyor, yüzde beşlik faizle Agrár Bank'a yatırıyorlar.

Pazar yeri yapış yapış sıcak ve rengârenkti; her türden gü-rültüyle uğulduyordu. Pazarcıların çantalarında paprika, tıpkı karşıdaki boyacının kapısındaki zincifre gibi kıpkızıl çiçek aç-mıştı. Lahanalara açık yeşil ipek farbalalarını sere serpe yaymış, üzüm salkımları mor menekşe gibi pırıl pırıl, kabaklar apaktı. Aziz Lőrinc siymiş olgun kavunlar* koleralı iğrenç kokularıyla sapsarı balgıyor ve ötelerde, Petőfi Sokağı'na doğru kasapların sırasındaki demir çengellerden çiğ etin barbar görkemi içinde yarım domuzlar sarkıyor ve üstlerinde atletleriyle şampiyon gö-ğüslü, tacizkâr delikanlılar satırla kemik kırıyordu. Aşağıda, Bólyai Sokağı tarafında çömlekçilerin bulunduğu yerde kapkacak pazarının tangirtisi duyuluyordu. Kanatlılar yerleri gagalıyor, ırgatlar dilleri dışarıda koşturuyor, hanımefendiler pahalılıktan sızlanıyordu. Toz, üstlerine gümüşten bir peçe örtmüştü, buralı çocukların onda birini kıran, yetişkinleri erken ölümle vuran Sárszeg'in katil tozu bu.

Sárszegi Közlöny gazetesinin henüz yirmisine varmamış yardımcı editörü Miklós Ijas Széchenyi Kahvehanesi'nin ayna camının geri-sinden seyrediyordu bu manzarayı. Son moda duble yakalı İngiliz takımını giymiş, ince, eflatun bir kravat takmıştı.

Dokuz buçukta uyanmış, Peşte gazetelerini okumak için hemen buraya gelmişti. Henüz kahvaltı etmemiş olmasına rağmen romlu bir espresso ısmarlamış, birbiri ardına sigara içiyordu. Tiksintiden ağzı büzülüyordu. Her gün görüyordu bunu. Sárszeg yaşamının ünlüleri bir akvaryumdaymış gibi geçip gidiyordu ayna camlı pen-cerenin önünden.

* 10 Ağustos Aziz Lőrinc gününden sonra toplanan kavunlar aşırı olgunlaşmış olacağından lezzetini kaybeder ve böyle kavunlar için "Aziz Lőrinc işemiş" ben-zetmesi yapılır. (ç. n.)

Önce, elinde evrak çantasıyla, başı açık, yüksek alnını kırıştı-
rarak savcı Galló girdi mahkemeye; hırsız canı bir Sváb* aleyhinde
sunacağı ciddi iddianame üzerinde düşünüyordu kibar mimiklerle.
Şehir eşrafı, fildişi saplı gezinti bastonlarıyla ağır ağır yürüyordu.
Priboczay, Mária Eczanesi'nin kapısına çıkmış, küçük yaylı çakı-
sıyla günlük mutat tırnak temizleme işini ifa ediyordu. Feri Füzes,
Úri Kaszinó'ya doğru koşturuyordu.

Tutanakları çıkarıp, haftalardır sürüncemede kalan hassas bir
meseleyi düello kurallarına göre karara bağlamak için, Feri Füzes'in
kulübün lobisinde rakibin yardımcılarıyla buluşması gerekiyordu.
Tahrik, kıyasıya dövüş, onur mahkemesi, ağır süvari kılıcı, pan-
suman, beş adım avans ve ölümcül yorgunluk fırtınası esiyordu
beyninde. Sivri burunlu rugan ayakkabıları asfaltta gıcırđıyordu.

Bütün lekelenmiş onurların Sárszeg'li temizleyicisiydi o; gerçek
bir şövalye, gerçek bir beyzadeydi. Üzerinden kolonya kokusu ya-
yılıyordu. Tebessümle hoplayıp zıplıyordu ve yazın son moda bir
hasır şapka, kışınsa konç gibi üzerinde taşıdığı o tatlı, anlamsız,
münasebetsiz gülümseme eksik olmuyordu ağzından.

Vilayet arabaları âdeta uçuyordu. Mavi-beyaz şeritli hilatlarıyla
hajdúlar** oturuyordu at arabasının oturağında, kalpaklarının kur-
deleleri havada uçuşuyordu. Ardından Széchenyi Sokağı'nın kaldı-
rımında iri yapılı, sarı bıyıklı bir efendi daha çıktı ortaya: Bálint
Környey. Bálint Környey, mesleği itibarıyla itfaiye amiriydi ama
aslında Sárszeg toplumunun vazgeçilmez bir unsuru, her zaman
her yerde olan, herkesin dostu, tanışıydı. Namlı içiciydi, *Panterler****

Macaristan Almanı. (ç. n.)

Macaristan'ın bir bölgesinde 16-17. yüzyıl askerleri ve onların halefleri. Beledi-
ye kapıcısı/çavuşu. (ç. n.)

*** Mac. *Párducok*. (ç. n.)

adlı bir dostlar cemiyetinin başkanı, gümüş forinti ikiye bölen, talebe yarışmasına ödül koyan ünlü bir spor adamı; tüm bunların dışında, Tarliget Gölü'nde her yaz roketlerle, tenviratla *Venedik gecesi* düzenleyen ünlü bir organizatördü de. Temmuz ayındaki Venedik Gecesi'ni pek mutena seyircisine haber veren o küçük afişler, yıpranmış hâlde hâlâ orada, duvarın üstünde duruyordu.

Bastonunu kaldırarak editörü selamladı. Ijas, lakayt bir tavırla karşılık verdi selamına zira burada sadece bir editör olduğu biliniyordu, nasıl bir şair olduğundan haberleri yoktu.

Saat on biri geçmesine rağmen Petófi Sokağı'nda ortalık hâlâ sessizdi. Sağlıksız, loş atölyesindeki Veres Bey bile bunu fark etmişti. Normalde Vajkaylar Tanrı'nın her günü saat yedide kalkardı, Tarlakuşu pencereleri açar, havalandırır, temizlik yapardı.

Bugün ihtiyarlar uyuyakalmıştı. Cam çingiraklı vurmali saatin yanındaki gece kandili hâlâ yanıyordu.

On ikiye yirmi kala ancak açtılar gözlerini. Yalnız olduklarına şaşırmışlardı. Birkaç saniyeliğine sessiz kaldılar ama bitişikteki kızlarının odasında çıt çıkmıyordu. Dünkü acılı sıkıntı yüreklerine çökmüştü ve yataktan kalkar kalmaz bir önceki günü âdeta tekrar yaşıdılar.

Ancak bununla birlikte onlar için daha az acı verici olmayan başka bir şey daha vardı, mideleri kazınmaya başlamıştı; karınlarından gelen sesler her türlü şikâyet sözcüğünü susturuyor, güçlü bir şekilde hakkını arıyordu.

Yattıkları yerde uykunun hayali yemekleriyle, renkli peçeleriyle toktu karınları. Ancak giyindiklerinde boş olduğunu fark edip ellerini acıyla midelerine bastırdılar.

“Çok acıktım,” dedi Baba.

“Ben de,” dedi Anne.

Ve bu kusurlarına güldüler.

Ama acıkmalarında şaşırarak bir şey yok. Önceki akşam yemek yemeyi unutmuş, sadece öğlen yemeğini yalap şap yutmuşlardı. Oysa ki böyle yemekler asla karın doyurmaz.

“Hemen çay.”

“Evet, çay.”

Anne, çay kaynatmak için mutfağa gitti.

Vajkayların hizmetçisi yoktu. Bundan altı yıl evvel Tarlakuşu'nun dadısı, vilayet *hadjusunun* kızı ve yirmi yaşından beri onlara hizmet eden Örzse gittiğinden bu yana bir iki kız almışlar ama onlar da ancak birkaç hafta kalmıştı. Tarlakuşu onlara çok sert davranıyor, her şeyi kilit altında tutuyordu, özellikle de şekeri; onlardan çok şey istiyordu ve hepsi de zamanından önce kaçıyordu. Evlerine yeni hizmetçi almayı istemediler, aynı zamanda tasarruf etmek, her kuruşu hesaplamak zorundaydılar, zaten zamane kızları çalışıyor, dedikodu yapıyordu. Hizmetçi lüzumsuz gibiydi. Tarlakuşu ile annesi her şeyi çok daha iyi hâll ediyordu. Tutkuyla temizlik yapıyorlardı, aşçılığa ise tam anlamıyla sevdalıydılar. Sürekli pişiriyor, kızartıyorlardı.

Anne ve Baba çaylarını içti. Ancak çay açlıklarını gidermemiş, sadece midelerinin pasını silmişti, içlerindeki boşluk daha da büyümüştü şimdi. Hemen öğlen yemeğini düşünmeye başladılar.

Tarlakuşu'yla birlikte, haftalar öncesinden, bu bir iki gün –zira hepi topu bir hafta olmayacaktı– evde yemek pişirmemeye karar vermişlerdi. Mutfığı idare eden Tarlakuşu, yemekleri nispeten şöyle böyle olan Sárszeg'in en büyük lokantasını, Magyar Király'ı tavsiye etmişti.

Üçünün de lokantalar hakkındaki kanaati yıkıcıydı; her ne kadar buralara seyrek gelseler de zavallı akılsız bekârlara, “ev ya-

pımı” iyi yemekleri bilmeyen ailesiz gençlere nasıl da bulaşık suyu gibi çorba, kösele gibi sinirli et, yalap şap pişirilmiş hamur işleri verdiklerini acıyan surat ifadeleriyle saatlerce konuşabilirlerdi. Ah oranın çorbaları, oranın etleri ve oranın hamur işleri. Bunu Géza Cifra’ya da sık sık ifade etmişlerdi.

Şimdi ise suni olarak kendi büyüttükleri tiksinnmelerini alt etmek için zorlanmaları gerekiyordu. Yolda birbirlerini teselli ediyorlardı. Magyar Király’ın devasa, tavanı opak camla kaplı, gündüzleri bile dört ark lambasıyla aydınlatılan, samimi, temiz lokantasına girdiklerinde gözlerini kısmışlar, yüzlerini ekşitmişlerdi.

Ákos, karısıyla birlikte bir masaya oturdu.

Önünde kar gibi beyaz masa örtüsü seriliydi, aralarında bir demet çiçek duruyordu, yanında tepeleme taze tuz ve paprika dolu tuzluk, biberlik, karabiberlik, hardal şişesi, sirke, zeytinyağı, bir yanda gümüş çerçeveli cam tepside elmalar, şeftaliler, ufak örgü sepetlerde taze pişirilmiş, çıtır çıtır somunlar, tuzlu ay çörekleri, haşhaş serpilmiş küçük somunlar. Beyaz şapkalı iki pastacı oğlan da tam o sırada içeriye girmiş, uzun bir tahtanın üzerinde bir dolu kremalı gözleme getirmişlerdi; bol ve yumurtalı dolgusu, kalınca şeker serpilmiş, kızıl kahverengi oluncaya kadar kızartılmış, ağızda eriyen tereyağlı yufka kabuğun altından altın gibi harikulade parılıyordu. İhtiyar, o malum müphem küçümsemeyle o tarafa doğru kısa bir bakış attı, ardından mönüyü alıp karısına verdi.

“Bir şeyler ısmarla. Ben bakmayacağım bile.”

“Ne istersin?”

“Fark etmez,” dedi Ákos, “gerçekten fark etmez. Ne olursa.”

Salona göz gezdirdi. Burada rahatsız hissetmiyordu kendini, hele hayal ettiği kadar hiç.

Neredeyse bütün masalar dolmuştu. Ne onlar müşterileri tanıyor ne de müşteriler onların hakkında bir şey biliyordu. Zira öyle kaçarmışçasına yiyorlardı ki yabancı gibi duruyorlardı; kendileri de öyle hissediyorlardı: Yabancı bir şehrin lokantasına damlamış gibi.

Ancak karşılarına bir tanıdık oturdu. Weisz ve Ortağı. Weisz Bey her zaman yalnız dolaşırdı, pek azının tanıdığı ortağı yanında olmadan. Ama yine de Sárszeg’de herkes onu böyle çağırıyordu: *Weisz ve Ortağı*.

Sonra, önündeki gümüş tasın mandalını pusla kaplayan ılık buğunun arasından, *Weisz ve Ortağı* kafasını kaldırmış, Ákos’u selamlamıştı. O da sadece kısa bir an, zira bedeni ve ruhu yemekle meşguldü. Gulaş çorbasını, küp doğranmış kırmızı gulaş etini uzun uzadıya ölçüp biçti, *M. K.* monogramlı porselen tabağa koydu ve yumurta biçimli patatesi kaşığıyla ufaladı. İştahla ve hızla yedi. Suyunu, harikulade yağlı suyunu, çatalına iliştirilmiş somun parçalarını banarak tüketti.

Garson, kaynayan yüzeyinde yağda kızartılmış, krep hamurundan hafif bezelyemsi kürelerin dalgalandığı kahverengi et suyunu tabaklarına boşalttı. Ardından, evde de sıkça pişirdikleri pilavlı piliçten ısmarladılar; sonra da ekmek tatlısı. Ákos oldukça iyi bir iştahla ve yeterince hızlı tüketmişti her şeyi.

“Nasıldı?” diye sordu karısı, kuş kadar kursağıyla, çatalın ucuyla yiyordu ve bu konularda fikir belirtmek için kendini pek yetkili hissetmiyordu.

“Gayet...” dedi ihtiyar. “Oldukça,” diye coşkulu bir tonda girdi söze ama sonra biraz düşündü ve “bir hayli iyi,” diye düzeltti.

Hesabı ödedikten sonra birazcık daha oturdular fakat, somurtuk ve çekingendiler.

Her tarafta kaşıklar, çatallar, bıçaklar gümüş sesiyle çınılıyordu. İnsanlar, çok önemli bir işi icra ettiklerinin bilinciyle, tam bir inançla besleniyorlardı. Münzevi beyler bencilce yiyorlardı; aileler ise küçük oğlanların, kızların boyunlarına peçeteler bağlayıp keyifle yayılmışlardı.

Ákos birçok kez karısına doğru eğildi.

“Kim bu?”

“Tanımıyorum.”

“Peki bu?”

“Bunu da tanımıyorum.”

Yanlarına, Bilek garnizonundan henüz dönmüş olan ordu zabıtları oturuyordu.

Filinta delikanlılar, sağlıklı, beyaz dişleri arasında tuzlu ay çöreği çatırdatıyor, kürdanlar saplayarak sardalye halkalarını teneke kutuların yağlı diplerinden çıkarıyordu. Ákos onları hüznle izliyordu. Ama gülmeye başladıklarında gözlerini kapattı. Besbelli, çeyiz umuduyla neşeli kızların bulunduğu evlere giden ve başka, bambaşka bir dünyada yaşayan gençlerin bakışları onu incitmişti. Üzerine dikilen bir dolu gözün neden olduğu huzursuzluğunu gizlemek için mönüyü eline aldı ve sırf sıkıntıdan göz gezdirdi.

Uzakta, Macar generali üniformasıyla Kral I. József Ferenc’in portresinin asılı olduğu köşede, palmye ağacının yanında büyükçe bir grup oturuyordu; her öğlen burada hafif bir yemek yiyorlardı ve garsonlar taltifkâr bir özenle etraflarında fır dönüyordu. Haşlama et, paprikalı sosis yiyor, bira maşrapalarını peş peşe kaldırıyorlardı. Vajkaylar aralarından sadece aile doktorları Dr. Gál’i tanıyorlardı; miyop gözlü, sosyal hayatı olan bir beyefendi idi. Her zaman lokantalara, kafelere, tiyatroya giderdi ama ne zaman tedavi eder, orası bir muammaydı. Bir de masada asbaşkan gibi oturan sevimli,

sessiz eczacı Priboczay vardı tanıdıkları. Seyrelmiş sarı saçları on yıldır rengini kaybetse de bir türlü kırışmayan, sadece boyanmış gibi soluk bir leylak rengine bürünen uysal kafasını aşağı yukarı sallıyordu.

Ama şehrin kaymak tabakası da buradaydı.

Agrár Bank'ın Sárszeg şube müdürü Fehér Dede, hırsız-cani Sváb aleyhindeki iddianamesini sunmuş olan savcı Galló ve daha birçokları.

Feri Füzes düelloyu kötü ve ağır şartlarla halletmişti. Bir cen-tilmen ve beyzade olarak bu konuda kimseye bir şey söylememiştir; sadece cemiyet doktoru Dr. Gál'i uzun masanın köşesinde bir ke-nara çekmiş ve alışlageldik tebessümüyle, yarın sabah efendilerin şehir ormanında, bilinen o yerde düello yapacaklarını, tıbbi aletle-rini getirmesini bildirmişti. Sonuna kadar, elbette ki sonuna kadar.

Beş dakikada bir kapı açılıyordu. Yeni gelenlerin hemen hep-sini bu grup yutuyordu.

Saat bir olup okul dağılınca öğretmenler çıkageldi; sert karakterli matematik ve fizik profesörü Málvády ile Latince öğretmeni Szunyogh.

Dr. Gál, Szunyogh'u hemen yanına oturttu. Bileğini başparma-ğıyla işaret parmağının arasına aldı, sol eliyle altın saatini çıkardı ve öğretmenin nabzını dikkatle saymaya başladı.

Zavallı Szunyogh'un durumu berbat. İki yıl öncesinden, kuş-ku götürmez *delirium tremens** bulguları görünmeye başlamış ve ailesi onu bir sanatoryuma tıkmıştı. Burada biraz kendine gelmiş ama çıkar çıkmaz eski hastalığı nüksetmişti.

---

* Genellikle alkoliklerde, alkolün bırakılması ya da miktarının azaltılması ile gö-rülebilin, dikkati, bilinci, duygulanımı, algıyı, belleği ve zekayı etkileyen, ölüm-cül de olabilen bir durum. (ç. n.)

Vaktiyle harika bir yetenekti ama Sárszeg’de kendini içkiye vermiş, tutkulu bir alkolik olmuştu; talebeleri, *pálinka* matarasını cebinde taşıdığını ve ders sırasında bile içmek için sık sık koridora çıktığını rivayet ediyordu. Ayrıca, artık aylardır uyuyamıyordu, üşüyor, yazın bile kalın palto giyiyor ve ayakları üşümesin diye ayakkabısının içini pamukla kaplıyordu. Toplu suratı, kıvrımlı gerdanı tuğla kırmızısına kesmiş yanıyordu. Çocuk mavisini gözleri yaşla doluydu. Sabahın köründe bile sarhoştı.

Bileği, buz gibi soğuk bileği, doktorun sıcacık elinin içinde titriyordu. Lokantada kalın paltosuyla, yakasını kaldırarak oturuyordu ve talebelerinin ona baktığı gibi ürkek gözlerle doktora bakıyordu.

Dr. Gál, saatinin zembereğin üzerinde yavaşça, altın sesiyle tıklayan kapağını kapattı ve Szunyogh’a baktı. Her gün olduğu gibi şimdi de ruhuna seslenmeye çalışıyordu. Yaşamın sayısız güzelliklerini övüyor; karısını, gelinlik kızını ve de tutkusunu, *Philologiai Közlöny*’de yayınlanan makalelerini hatırlatıyordu; bugüne dek sürdürdüğü yaşamını terk etmezse onu nasıl korkunç bir sonun beklediğini de saklamıyordu. Szunyogh dinliyor, sarı kirpiklerini kırıştırıyordu. Kalın gövdesi sağa sola sallanıyor, incelmış bacakları titriyordu. Sonra doktorun öğüdünü tutarak kendine mütevazı bir kadeh sofrası ısmarladı.

Bálint Környey iki efendiyle birlikte içeriye girdiği sırada Vajkaylar kalkmak üzereydi.

Birisi popüler komedyen Szolyvay’dı, diğeri silindir şapkasıyla âdeta sandıktan fırlamış gibi pek şık, uzun boylu bir aktör olan, Sárszeg’li kızların, hanımların taptıkları âşık karakterini canlandıran Imre Zányi.

Grup o âna kadar da evindeymiş gibi davranmıştı ama gürültü patırtı ve gülüşmeler asıl şimdi zirveye çıkmıştı. Környey’i başkana

yakışır gür bir kahkahayla karşılaşmışlardı, o ise önlerinde durup Panterlerine dikmişti gözlerini.

“Merhaba beyler!”

Panterler isimli cemiyet Sárszeg’de, alkol tüketimini sevdirmek ve erkek dostluğunu pekiştirmek gibi hiç de kötü olmayan bir amaçla yaklaşık yirmi yıl evvel kurulmuştu.

Panterler, kaldırsalar da kaldıramasalar da, her gün, özenle içmek zorundaydılar. Bu masa cemiyeti henüz kurulduğunda Ákos da onlardan biriydi ama sonra birden yaşlanmış, onların deyimiyle “kekremşileşmiş” ve bir daha da dönüp yüzlerine bakmamıştı. Başkaları saflardan ayrılmış, alkol zehirlenmesi ve Sárszeg erkeklerinin yaşamını düzenli olarak sonlandıran sirozdan ölmüştü. Cemiyet her yıl bunların mezarlarına çelenk koyar, Környey konuşurken gençler, Panter enikleri ve kırılmış kafalarıyla hâlâ direnen ve hâlâ Panter olan ihtiyarlar gözyaşı dökerdi.

Bálint Környey aralarında oturuyordu. Herkes için tatlı bir sözü vardı. Ancak bira maşrapasını dudaklarına kaldırdığı sırada sevgili gençlik yoldaşını, yarenini, Ákos’u fark etti. Gülümsedi, şaşkınlıktan neredeyse gerisingeri devriliyordu. Olacak şey değildi. Elini sallayarak ona işaret etti ve taşra âdetiyle masasına doğru haykırdı:

“Merhaba ihtiyar!”

“Merhaba, merhaba.”

Artık pek görüştükleri yoktu, Környey arazisinde avlanırken ara sıra onlara birkaç keklik, birkaç yaban ördeği gönderiyordu o kadar.

Ama şimdi birbirlerini gördüklerine sevinmişlerdi.

Bu selamlaşmayla masa cemiyeti sesini alçalttı, sevilen başkasına doğru döndü, belli ki o da selamladığı kişiden söz ediyordu. Panterler birkaç saniyeliğine, hüznü de eksik olmayan bir saygıy-

la baktılar Vajkayların münzevi masasına doğru. Bálint Környey ayağa kalktı:

“Hoş geldin Ákosçuğum!” dedi masalarına gitmeden evvel, sonra hanımın elini öptü, Ákos’la da tokalaştı.

“Bu günü tarih yazmalı,” dedi ve güldü. “Sen buralara gelir miydin?”

“Öğlen yemeği yedik,” dedi Ákos ama sonrasında sadece mırın kırın edebildi.

“İhtiyar Panter,” diye sözünü kesti Környey, tehdit edercesine parmak sallayarak, “bize karşı çok vefasızsın. Neden bir kez bile uğramadın kulübe?”

“Rica ederim, ben artık içki içmiyorum, sigara kullanmıyorum, kâğıt oynamıyorum. Hem sonra, rica ederim,” biraz duraksadı, “kocadım...”

İki arkadaş karşılıklı kafalarını salladı, ne kadar yaşlandıklarını anlatmak için birbirlerine başlarındaki keşiş tıraşını gösterdiler.

Şundan bundan, eski adamlardan, büyük eğlencelerden söz ettiler. Ancak çok geçmeden Környey masaya geri çağrıldı. Vajkaylar da gitmek zorundaydılar.

Ağır adımlarla sokağa çıktılar.

Dün gece kuzeyde bir yerlere yağmur yağmış olmalı ki boğucu sıcak hafiflemiş, yumuşak, sevimli bir ışık kaplamıştı her şeyi. Ákos doğruldu, havayı ciğerlerine çekti. Uzuvarına bir sıcaklık yayılıyordu, sindirim sistemi çalışmaya başlamıştı; yedikleri güç veren faydalı maddelerini kan dolaşımına dağıtıyordu şimdi.

Lokantada karşılaştıkları ilgi onları dışarı da takip ediyordu. Onlar geçip giderken insanlar dönüp bakıyordu. Görüntülerinde alışılmadık bir şey olduğundan değil. Sokakta görülmeleri hay-

ret uyandırıcıydı; tıpkı her zaman salonda duran ve yılda bir iki kez havalandırılması için dışarıya, sokağa çıkarılan eski sedirler gibi.

Acele etmiyorlar, rabitalı yürüyorlar, sırlı tuğlalarla çevrili, süpürülmüş asfaltı adımlıyorlar, kızgın sıcak yumuşayınca onları âdeta daha kibarca selamlamaya başlayan gezinenlerin selamını alıyorlardı. Böylece, öğleden sonrasının atmosferine teslim ettiler kendilerini.

Çanlar çalınıyordu. Bim-bam, Sárszeg’de sürekli çan çalınırdı. Sabah ibadetinde, Katolik papazların akşam ayininde, cenazelerde, çok sayıda cenazede. Széchenyi Sokağı’nda yan yana üç cenaze levazımatçısı ve iki mezar taşı dükkânı vardı. Buraya ilk kez gelen ve kulakları sağır eden bu çanları duyup cenaze levazımatçılarını ve bu mezar taşı dükkânlarını gören biri burada insanların yaşamadığını, sadece öldüğünü zannederdi. Tüccarlar ise dükkânlarında, tabutların, mezar taşlarının yanında, insanlara sadece kendi mallarının gerekli olduğuna dair o yobaz tüccar inancıyla oturuyor ve onları mutlu eden bu saplantıyla zengin oluyor, çocuklarını yetiştiriyor, ailelerini hatırı sayılır bir rahatlıkla geçindiriyordu.

Ákos bu dükkânlardan birinin içine baktı. Metal tabutlar yan yana duruyordu, her ölçüde tabut vardı, çocuk tabutları da; dükkancı purosunu tüttürüyor, karısı gazete okuyor, Ankara kedisi ise tahta tabutlardan birinin içinde tüylerini yalıyordu. Çok da çirkin bir görüntü değildi bu.

Günlüğü Mária Eczanesi’nin cam kupalarında kırılıyor ve Priboczay’ın adı yazılı altın harfli tabela ve de eczanenin koruyucu azizi, yılanı ayaklarının altında çiğneyen Meryem Ana ile yanında pagan *Aesculapius* kardeşçe ışıldıyordu. Her şey ıslık ıslık.

Hayal edilebilecek her türlü fecaat ıslık ıslık. Tıbbi aletler dükkânının vitrini de ışıldıyordu. Gümüş pensetler, lastik eldivenler, açılır kapanır ameliyat masaları parıldıyordu ve anatomi

kuklası delik kafatasını, mavi-kızıl cam gözlerini, kanlı yüreğini sergiliyor, dolaşık bağırsaklarıyla, kahverengi karaciğeriyle, yeşil safrakesesiyle yarılmış karnını gözler önüne seriyordu. Vajkaylar buna bakmaya hiç mi hiç cesaret edememişlerdi. Ama şimdi bakıyorlardı. Korkunçtu korkunç olmasına ama ilginçti de.

Sonra o diğer vitrinler, bütün vitrinler nasıl da cezbediyordu, ne de çok vaat ve mesaj gönderiyordu onlara. Buyrun lütfen, işte yaşamın sunduğu mallar, buyrun alışverişe. Yepyeni mallar, eskimiş, aşınmışların yerine henüz kullanılmamış mallar, ipek cüzdanlar, gustolu yığınlarla kadifeler ve kumaşlar, mendiller ve gezinti bastonları, ipek kurdeleli parfüm şişeleri, pipolar ve ağızlıklar, çıtır çıtır purolar ve altın şeritli sigaralar.

Weisz ve Ortağı'nın önünde durdular. Domuz derisinden bir bavulu hayran hayran seyrettiler, onların modası geçmiş keten bavullarınıninkinden değildi bu, patentli İngiliz kilidi vardı. Bir de timsah derisinden bir el çantası. Kadın gözlerini bundan ayırmıyordu. Ne kadar da mükemmel, ne kadar da güzel! Ákos, artık gitmeleri gerektiği hususunda karısını uyarmak zorunda kaldı.

Vajna Efendi'nin vitrininde ise okul defterleri, kalemlikler arasında, sarı sıcak günışığından kapakları solmuş kitaplar sıralanmıştı. Soylu belgelerin o eski tarzlarından sonra Peşte'ye has bu edebi yenilikler, yaşlı adamı gerçekten ürkütmüştü. Sırıtan iblis suratlarıyla, çırilçıplak erkeklerle, çözülmüş saçları ve belerttikleri gözleriyle çılgına dönmüş kadınlarla o sıralar moda olan yabancı şiir kitapları gözlerini dikmiş ona bakıyordu.

Ákos, uyduruk, sözde modern başlıkları da birçok kez baştan sona okumuştı: *Halálfutás - Életéjben, Aspasiám: Akarlak!** Kadın

* (Mac.) *Yaşam Geceşinde - Ölüm Koşusu, Aspasiám, Seni İstiyorum!* (ç. n.)

gölümseyerek kocasını dirseğıyle dürttü. Ama o gülümsemedi, sadece omuz silkti. Böylesinin de var olduğunu farkındaydı elbet, onları gariipse de ilginç olduklarını reddetmiyordu.

Evde terliklerini giydiler, biraz soluklandılar, istirahat ettiler. Bir gün içinde ne çok şey olmuştu.

Güneş hâlâ ısıtıyordu. Pencereleri açtılar, hava cereyanı al-
tın rengi toz sütunlarının dalgalandığı ılıman evin içinden geçti. Karşılarında Veres Bey'in pasaklı veledi Gyurka dikilmiş duruyor, elindeki kuru ekmeğı geveliyordu. Güneş, ekmeğın üzerinden kalın bir şerit bal gibi dökölüyor, oğlan da âdeta onu yalıyordu. Uzaklardan bir Çingene bandosunun sesi duyuluyordu. İkisi birlikte dinlediler.

“Çalgı çalıyolar,” dedi Anne.

“Evet, birileri eğleniyor.”

“Duyuyor musun? *Kiremitli evim yok...*”

Akşam olunca Ákos posta kutusundan Peşte gazetesini getirdi.

Zamanında babasının sipariş ettiğı bir gazeteyi getirtiyordu ve bu abonelik bir aile geleneğıne dönüşmüştü zira gazete eskiden soylu Macar ailelerinin çıkarlarını kolluyordu. O günden beri bu gazete her türlü suda yüzmüş, yönünü pek çok kez değiştirmişti, artık tanınmaz hâldeydi. Rakibini bir zamanlar yola çıktığı ve onu popüler kılan değerlerle itham ediyordu. Ancak ihtiyar bunun farkında değildi.

Ondan, o eski övgüyle söz ediyor ve gazetenin isminin bulunduğu kurdeleyi çözerken yüzüne nur yayılıyordu. Makalelerden birine kilise ciddiyetiyle dalıyor ve yazı tesadüfen tam da onun sosyal sınıfına vuruyor ve hemşerileriyle çatışıyorsa okuduğunu tam anlamadığını düşünüyordu; kafasını sallıyor ve dalgın dalgın –itiraz etmeksizin– sayfaları çevirmeye devam ediyordu. Aslında

makalelere karşı birazcık kayıtsızlaşmıştı. Daha da okumadı, artık sadece muhtelif evlilik ve ölüm ilanlarının olduğu kolonlara göz gezdiriyordu. Sonra bunu da bıraktı. Haftalarca açmadığı nüshalar olurdu, bozulmamış isim kurdeleleriyle masanın üzerinde öylece yatan.

Bugün sadece geç kalktığı için ve bu kadar gidip gelmeye rağmen henüz uykusu gelmediği için karıştırıyordu gazeteyi.

Ancak iyi göremiyordu. Vajkayların avizeleri hep yüksekteydi, tavana yakındı. Bunun yanı sıra, tasarruf için dört ampulden üçünü gevşetmişlerdi. Başka yerlere çok para harcıyorlardı ama bu tasarruf prensibinde ısrarcıydılar. Böylece, alacakaranlıkta sendeleyip duruyorlardı.

“Göremiyorum,” dedi Ákos.

“Ampulleri sıkılaştırırsan...”

Ákos masanın üzerine çıkıp lambayı düzeltti. Dört ampul birden yandı. Sıcak ve muntazam bir ışık kapladı yemek odasını.

“Ne kadar hoş!” diye bağırdı Anne.

“Evet, böyle okumak mümkün.”

İhtiyar, gözlüğünü taktı ve karısına okumaya başladı: “Dreyfus davasının ikinci celsesi. Ren Askerî Mahkemesi huzurunda...” Hakkında birçok şey söylenen o Fransız yüzbaşı. Gizli belgeleri Almanlara servis etmişti. Vatana ihanetle suçlanıyor ve şimdi yargıçlarının karşısında hesap veriyordu. Ölüm cezasından söz ediliyordu.

Bunlar kadını ilgilendirmiyordu.

“İmparator Vilmos, Alsas-Loren’de.”

“Alman İmparatoru mu?”

“Evet, oraya gidecek ve bu vilayetin ezelden beri Alman olduğunu ve öyle de kalacağını beyan edecek.”

“Alsas-Loren mi?”

“Evet Anne, 1871’de Fransızlardan geri almışlardı. Ah, o zamanlar henüz gençtik. Ben kırk yaşımdaydım.”

“Yine savaş çıkmasa bari...” diye iç çekti kadın.

“Fransızlar ve Almanlar,” diye izahatta bulundu Ákos, “bugünlerde birbirlerinden pek hazzetmiyor ama görünüşe göre yine de sulh olacaklar.”

Etraflarında yabancı haberler dolanıyor, içinde yaşadıkları odanın havasını gergin bir köpürtüyle dolduruyor ve onları bütün dünyanın bu hararetili, acımtırak ama onurlu ve ilginç mücadelesinin içine çekiyordu. Okuduklarının çoğunu anlamıyorlardı ama yine de tamamen yalnız olmadıklarını hissediyorlardı. Milyonlarcası aynen onlar gibi mücadele ediyordu. Ve bu mücadeleler şimdi bu ortak noktada buluşuyordu.

“Strike*” diye okudu Ákos, “bu İngilizce bir sözcük. *Sztrájk* diye okunur. İşçiler çalışmak istemiyor.”

“Neden?”

“Zira istemiyorlar.”

“Peki neden onları zorlamıyorlar?”

Ákos omuz silkti.

“Anne,” dedi ihtiyatla, burun kemerindeki gözlüğünü düzelterek, “Brezilya’da beş bin işçi grev yapıyor. İşverenler işçilerin taleplerine katiyen yanaşmıyorlar.”

“Zavallılar,” dedi Anne; kime acıdığını kendi dahi bilmiyordu, işçilere mi yoksa işverenlere mi?

Ayrıca gazetelerin her ay bildirdiği gibi, tüberkülozun kesin tedavisi keşfedilmişti ki bu da her şeye rağmen ilerlemenin kanıtıydı.

* (İng.) Grev. (ç. n.)

“Vay canına!” dedi Ákos. “Bizde de varmış!” ‘Merhametsiz provokatörler halkın arasında dolaşıyor.’ ‘Başbakan adına köylülere 57 hektar toprak vadediyorlar.’ Adına ‘Komünizm’ diyorlar. Toprakları bölmek istiyorlarmış.”

“Kim?”

“Merhametsiz provokatörler.”

Anne sızlanıyor, kafasını sallıyordu.

“Merhametsiz provokatörler.”

Bu kadar politika kâfi gelmişti. Ölümcül felaketler daha çok çekiyordu ilgilerini.

“Ohio eyaletinde,” diye okudu Baba, “bir tren demiryolu köprüsünden aşağı uçmuş. Otuz ağır yaralı ve iki ölü.”

“Korkunç!” dedi Anne, birdenbire irkilmişti ve neredeyse ağlayacaktı.

“Peki, zavallı yaralılara ne olmuş?” diye sordu.

İkisi birlikte sayfaları inceledi ama bir şey bulamadılar.

“Gazete bugün ondan bahsetmiyor,” dedi Baba.

Her halükârda insan topluluklarına ait fikirler ve menfaatler ile bütünlük içinde yaşıyorlardı ve bu onları canlandırıyor, bedenlerini, giysilerini, bütün mobilyalarını kemiren o boğucu donukluğu dağıtıyordu.

Şaşkın şaşkın önlerine bakıyorlardı.

“Nasılsın Anne?” diye sordu Ákos.

“Eh,” dedi Anne, “idare ediyorum Baba. Peki sen?”

“Ben de.”

Ákos ona doğru gitti, munisçe alnından öptü.

Kandili yakmak gerektiğinde kibriti bulamadılar. Her zaman orada, duvara asılı dolapta, cam fanuslu saatin yanında dururdu. Ama şimdi yerinde yoktu. Kadın evi didik didik aradı. Sonunda

mutfakta buldu kibritleri. Sabah çayı kaynatırken götürmüş ve orada unutmuştu. Getirip kocasına verdi.

O sırada birbirlerine baktılar. Sanki akıllarına bir şey gelmişti. Ama tek kelime etmediler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

(Kisvajka'lı ve Köröshegy'li Ákos Vajkay'ın kazan gulaşı, dana döşü, vanilyalı erişte yediği ve üzerine bir de puro tütürdüğü)

Sárszeg haritada küçük bir noktadır. Hiçbir şöhreti yoktur, sadece bir müzik okulu ve de kötü bir halk kütüphanesi vardır; insanlar pek tanımazlar, ismini küçümseyerek zikrederler ama her pazar sabahı, görünmeden, merhametiyle, adaletiyle ve dehşetiyle orada, Szent István Kilisesi'nin önündeki apaydınlık mavi göktedir, her yerde bulunan ve tıpkı Budapeşte'de, Paris'te ve New York'ta olduğu gibi Sárszeg'de de aynı olan Tanrı.

Sabah saat 11:30'da sessiz ayin yapılır.

Bu ayine seçkinler sınıfı, kendilerini geri kalan sıradan fanilerden ayrı tutan vilayet efendileri, yüksek memurlar, zengin yurttaşlar katılır. Karıları ve gelinlik kızları da onlarla birlikte gelir. Onlara da genç adamlar eşlik eder; arkada, kutsal su haznesinin yanındaki sütunların arkasında dururlar. Kızlar annelerinin yanında oturur, gözlerini dua kitabından ayırmazlar, her çan çalışında başlarını sıranın üzerine eğerek iç çekerler. Ağlıyor gibi yapar, gözlerini ufak mendillerle kururlar. Havada birbirine laf yetiştiren keskin parfüm kokuları uçuşur. Gerçek bir parfüm yarışmasıdır bu. Bu yüzden “kokulu ayin” diye de anılır. Sadece ruhun yükselmesi değildir, sosyal bir hadisedir de.

Bu kez Vajkayların kilisede olmayışı gözlerden kaçmadı. Sağdan ikinci sıranın sonundaki her zamanki yerleri boştu.

Ákos, avluya bakan rutubetli çalışma odasında, kerevetini kaplayan Türk motifli halısının üzerine uzanmıştı. Kerevet rahatsız, dar ve kısaydı, tıpkı bütün mobilyaları gibi. Cılız bedeni dahi sığmıyordu kerevete, bacaklarını uzatamıyor, ancak arkalığına dayayabiliyordu. Ama buna artık alışmıştı, farkına bile varmıyordu.

Üşümüyordu ama yine de üstüne kalın, sıcak tutan devetüyü örtü örtmüştü. Tavan süslerine baktı, sonra bundan sıkıldı, oturuyorken de ulaşabildiği kitap rafına uzandı, oradan Főrangú Családok* ile Gothai Almanach'ın arasında duran Iván Nagy'ın Macaristan ailelerinden bahseden on dördüncü cildini aldı ve şöyle düşündü:

“Vanilyalı erişte: Acaba neymiş bu vanilyalı erişte? Böyle bir şeyi hiç yemedim, hayatımda görmedim de. Nasıl olduğuna dair hiçbir fikrim yok. Vanilyanın tuhaf, kışkırtıcı kokusunu çok seviyorum, kokusunun burnu gıdıklaması olağanüstü olabilir, diş etlerine de sırtıyor. Ama acaba yumuşakça sararan hamurun üzerinde o siyah Afrika baharatı var mıdır, yoksa lokantada on-suz mu veriyorlardır? Adını çökelekli hamur tatlısı, meyve püresi ile fındıklı turtanın arasında kısa bir süreliğine görmüştüm, bir saniyeliğine. Rüya görüyorum sandım. Unutmama imkân yok.”

Alnını kırıştırdı, ona yakışmayan bu delişmen düşünceleri zihninden kovaladı.

“Tarlakuşu çok iyi bir aşçı, ona şüphe yok. En azından herkesin iddiası bu. İyi pişirmesi çok doğal. İyi de değil, mükemmel. Onun aşçılık sanatını yeterince övdüklerini söyleyemem. Eskiden

* (Mac.) Yüksek Rütbeli Aileler. (ç. n.)

eve gelip giden konuklar olduğunda, onu kutlamışlardı. Géza Cifra da, o rezil herif de, evet o da kutlamıştı. Yemek hazırlamada biricik olduğu bir gerçek. Paprikayı, karabiberi, herhangi bir baharatı asla kullanmaz ve yağı da pek az koyar. Tasarruf ediyor ve doğru da yapıyor zira ufak servetçiğimiz sürekli azalıyor, çeyizine el uzatmak ise mümkün değil, yasaktır. İzin de vermem. Ben izin vermem. Hem sonra ağır yemekler sağlıklı da değil, bizim için en iyisi hafif Fransız yemekleri.”

Oturduğu yerde toparlandı. Havayı kokluyordu. Tuhaf, burunda hâlâ lokantanın kokusu dalgalanıyordu, ısrarla, inatla, itişe kakışa salınıyordu, tuzlu ay çöreklerinin kimyon kokusuyla ve biranın hoş, acımtırak şerbetçiotu soluğuyla karışık, yağda kızarmış soğan buğusunun hissedildiği o iğrenç koku, o ıtırılı leş, o merhametsiz aroma. Gerisingeri yastığına uzandı.

“*Danacevizi*. Bu da bir muamma. İnsanın aklına ceviz parçası geliyor, tatlı, yağlı ceviz parçası ama değil; basbayağı et, eriyiveren, ağızda hemen dağılıveren yumuşak, sulu et. İlginç. Mönüdeki ordövrlerden sonra iyi gidiyor. Tereyağı soslu balık ya da Rus mezesi. Hah hah... amma da tuhaf. Şeytani, ahmakça isimler. Tavuk ciğeriyle çırpılmış yumurta, beyaz şarapta turnabalığı ya da tereyağında beyin. Bırak bu aptallıkları.”

Daha rahat yatabilmek için yastığını düzeltti.

“Tarlakuşu’nun midesi hassastır, zavalılık. Şişman da olsa ağır yemeklere tahammül edemiyor, sık sık kusuyor. Akıllı beslenmek hepimizin yararına. Besleyici ev yemeklerini, pilavlı etleri hazırlamada daha başarılıdır, özellikle de pilavlı etleri. Bir de soluk renkli pandispanyalar. İrmikli muhallebiler. Aç kaldığımız söylenemez. Hiç de değil. Ah, keşke lokantada da bunlardan bulabilsek... Kabul edelim ki oradakiler de kötü değil, ama evdeki, evdeki bambaşka.”

Ákos yorulmuştu ve aklına gelen her şeye tamamiyle teslim olup gözlerini kapattı.

“Mesela, dün neler yedik? Et suyu, pilavlı tavuk, ekmek tatlısı. Net hatırlıyorum. Ne daha fazlası, ne daha iyisi. Ama Weisz ve Ortağı başka şeyler yedi. O kazan gulaşı yemişti, orası kesin, harikulade, yağlı, kızıl kanlı gulaş, Szeged paprikalı ve patatesli; hâlâ dumanı tütüyor, suyu damlıyordu. Gençliğimde, zavallı annem henüz hayattayken ne kadar da severdim kazan gulaşını, dana ve sığır yahnisini; yemeyeli ne kadar da çok oldu Tanrı bilir. Hatta lokantaya gittiğimiz zaman bile onu düşünerek bir türlü sipariş edemedim.”

Gözlerinde yaşlar birikti, duygulanmıştı.

“Bu günah mıdır? Şeytan çölde oruç tutan münzevi keşişin aklını çelermiş derler. Günahsa daha da tatlı. Hiç de pişman değilim. Kazan gulaşı, ne gökte ne yerde inkâr edilemez. Gerçekte mevcut işte; masanın üzerinde, Weisz ve Ortağı’nın önünde, mönüle besili dana ızgarası ile enek koç sırtı arasında, hemen domuz kızartması ve haşlanmış sığır budunun yanında o var. Sonra diğer hepsi, onlar da var, domuz döşü, Erdel usulü sini, kuzu kızartma; yabancıların lezzetlerini fısıldayan İngiliz, Fransız, İtalyan isimli yemeklerden, *beefsteakten*, *tournedostan*, *fritto mistodan* bahsetmiyoruz bile, sonra peynirlerden, hafif ve kremamsı, katı ve yağlı olanlardan, Pálpusztá ve Pusztadör * peynirinden ve kaşardan ve şu şaraplardan da, *cso-pakiden*, *egri bikavérdan*, tatlı *mádiden*, *ezerjódan*, *ringatódan* ve de ince belli şişeyle önümüze gelen şu *leánykádán* ** Küçük kız. Sevgili küçük kız. Tatlı küçük kızım benim...”

* Keskin kokulu Macar peynir türleri. (ç. n.)

** Macar şarap türleri. (ç. n.)

Kapı açıldı.

Kadın temizlikten geliyordu. Sabahtan beri ev işi yapıyordu. Saati biri geçmesine rağmen ancak bitirebilmişti. Paslanmıştı belli ki.

Sessizce içeri girdi. Kocasının uyuduğunu zannediyordu. Ama Ákos gürültüye gözlerini açtı, korkmuştu.

“Uyudun mu?” diye sordu kadın.

“Hayır.”

“Uyuyorsun sandım.”

“Hayır.”

“Ne kadar da solgunsun.”

“Hiç de değil.”

“Bir derdin mi var?”

Ákos kerevetin üzerinden kalktı, tıpkı yatakta muziplik yaparken yakalanmış bir çocuk gibi esrarengiz bir suçluluk duygusuyla doluydu. Karısının yüzüne bakmaya cesareti yoktu, öyle utanıyordu.

“Karnın aç,” dedi kadın, “senin derdin bu. Karnın aç ruhum, zira dün akşamdan bu yana yine bir şey yemedin. Lokantaya gidelim. Geç oldu, acele edelim yoksa yer bulamayacağız.”

Acele de ettiler. Magyar Király'ın önüne o kadar çabuk varmışlardı ki şaşırdılar. Lokantanın içinde büyük şamata vardı; tabaklar şangırdıyor, şarap servis eden oğlanlar dört dönüyor, garsonlar koşturuyor ve frakının kırlangıç kuyruğuyla bizzat başgarson da oraya buraya uçuyordu. Kâğıt sigara kutusunun üzerinde hesap yapıyor, gümüş paraları avuçlayıp para üstü veriyor, şikâyetleri kaydediyor, soluk soluğa mutfığa gidiyor, yine ortaya çıkıyor, misafirleri sakinleştiriyordu ve bütün bunlara rağmen pazar gününün bu ateşinde tepeden tırnağa dikkat, ciddiyet ve huzur doluydu.

Vajkaylar dün oturdukları masaya doğru seğırttiler fakat masada üç kişilik keyifli bir grup yemek yiyordu. Bakın şu işe, bir bu eksikti. Bütün masalar doluydu. Birazcık beklediler. Ama insanlar pazar günü, istirahatin hoş duygusuyla dolu, başka zaman olduğundan daha özenli yiyorlar yemeklerini. Hatta dişlerini bile daha uzun süre karıştırıyor, ekmek topaklarını yuvarlıyor, onlarla keyifle oynuyorlar.

Başgarson, hızlı birkaç sözcükle özür diledi ve yine frakının kırlangıç kuyruğuyla uçup gidiverdi.

Kadın diğer lokantaya, Baross'a bakıvermeyi önerdi. Ákos suratında somurtuk bir ifadeyle dikiliyordu zira dehşetli açtı ve yemeklerin görüntüsü iştahını iyice kabartmıştı. Bu nedenle ayrılmak istemiyordu. Birden iki kol ona doğru sallandı. Bálint Környey, palmiyenin yanındaki at nalı biçimli masada, o devasa cüssesiyle ayağa kalkmış, onları çağırıyordu.

“Buraya buyrun.”

“İyi ama sizleri rahatsız etmez miyiz?”

“Şöyle buyrun, siz de böyle buyrun, biz bitirmiştik, lütfen buyrun.”

Panterler öğlen yemeklerini yiyip bitirmişti, masaları kırıntılarla doluydu; şimdi sadece tüttürüyor, yudumluyorlardı. Onlar gelince, yeni misafirleri layığıncaya karşılamak için herkes ayağa kalktı, hatta sürekli sarhoş olan ve seksen dokuz kilosu yüzünden, incelmış bacakları üzerinde zor hareket eden Szunyogh bile. Tanıştırıldılar.

Panterler, ev sahibi rolünü üstlenmişlerdi, sevimliyidiler, özenliyidiler. Zil çalarak garsonları çağırdılar, garsonlar derhal masayı süpürdü, tabaklar ve yeni bardaklar getirildi; yeni gelenlerin ellerine mönüler tutuşturuldu.

Ákos, masanın bir ucuna, başkomutanla komedyen Szolyvay'ın arasına oturdu.

Karısı ise masanın başına, Tarlakuşu için her zaman sindirim için mide damlası ve pudra aldığı leylak rengi saçlı eczacı Priboczay'ın yanına düşmüştü. Bir diğer masa komşusu, o uzun boylu, silindir şapkalı şık bey idi, dün görmüştü ama kimin nesi-
dir bilmiyordu ve hızlı tanıştırma sırasında da adını duyamamıştı.

Bu bey, onurlu yaşlı hanımlarla âdet olduğu üzere törensel bir tavırla elini öpmüş, zarif ve rahatsız etmeyen dikkatini üzerine yoğunlaştırmıştı. Bir yemeği tavsiye etmiş, diğerinden vazgeçirmişti zira her gün burada yiyen biri olarak lokantanın mutfağını tanıyordu.

Yüzü aydınlıktı, güven telkin ediyordu. Henüz tıraş olmuş gibiydi zira çenesinde bir miktar beyaz pudra hâlâ duruyor ve cildinden berber dükkânının hoş kokusu tütüyordu.

Başgarson aniden bu beyin yanına geldi, kulağına bir şey fısıldadıktan sonra onu lokantanın bir köşesine sürükledi. Başgarson burada ona bir mektup verdi, bir ulak mektuba hemen yanıt bekliyordu. Rus Primadonna Olga yazmıştı mektubu; kendisiyle yazın henüz birlikte yaşıyorlardı ve tamamen ayrılmadan evvel onu bir kez daha görmek istiyordu, ne yapıp ne edip mutlaka gelmelisiniz diyordu. Şimdi ona siz diye hitap ediyordu. Imre Zányi mektubu cebine tıktı, cevap yok diye işaret etti. Böyle komedilere alışkındı.

Bayan Vajkay yokluğundan yararlanarak yanında oturanın kim olduğunu sormuştu eczacıya. Onun kahraman âşık karakterini oynayan Imre Zányi olduğunu duyunca çok şaşırdı. Başta –diye açıkladı Priboczay'a– genç bir papaz filan olduğunu zannetmişti ama son moda ceket, havalı sosyete tavırları nedeniyle hemen başka türlü düşünmüştü. Yani, gerçekten de o! Onu sahnede hiç görmemişti ama hakkında bir şeyler duymuştu.

Aktör geri geldi. Yine hanımı izliyor, sorular soruyor ve ince, güzel dudaklarını büzerek dinliyordu. Sonra konuşmaya başladı,

hitabetten söz eden Fransız el kitaplarından öğrendiklerini sağanak gibi peş peşe aktarıyordu; elini, sahnede de tercihen uygulanan birazcık yapmacık bir hareketle alnına doğru kaldırıyordu. Kadın büyülenmişti. Bu türden kibar, sevimli delikanlılarla sadece genç kızlığında karşılaşmıştı. Nasıl da zinde, adabımuaşereti ne kadar iyi biliyor, nasıl da bohem ve yine de saygılı. Nihayet şahsen tanışmış olmaktan mutlu olduğunu ifade etti. Bunun üzerine aktör ayağa kalktı, neredeyse sahnedeymiş edasıyla eğildi ve “gerçekten seçkin, soylu bir aileyle” tanışmış olmaktan ötürü kendisinin şanslı olduğunu ifade etti.

Ötede beyler politika yapıyorlardı. Yasadan, delegasyondan, Kálmán Széll'den bahsediyorlardı.

“İleri görüşlü bir devlet adamı,” dedi Környey, “parlak bir zihin.”

Eski kırk sekizlilerden olan Priboczay heyecanlanmıştı.

“Acaba Viyana'da Albrecht heykelinin açılış törenine gittiğinden midir? O... Macar Başbakanı! Ne büyük utanç, rezalet!”

“Bu taktik gereği idi,” diye yanıtladı Környey.

“Taktik,” diyerek acıyla kafasını salladı Priboczay. “Peki, Peşte'de bizim evlatlarımızın, bizim askerlerimizin Hentzi heykeline gönderilmesi de mi taktik? Bánffy böyle yapmazdı, asla! Bu alelade bir Memluk*.”

“Devletin çıkarları,” dedi Feri Füzes.

Priboczay artık enikonu öfkelenmişti.

“Peki ya hak, yasa, gerçek?” diye öfke kustu hükümet taraftarı genç adama. “Satılmış svarcgelb** Viyana uşağı!”

* (Mac.) Mameluk: Hükümetin ilkesiz, körukörüne itaatkâr taraftarı. (ç. n.)

** İmparatora sadık, Avusturya'nın çıkarlarını savunan. (ç. n.)

Feri Füzès, iktidardaki Macar Başbakanı hakkında böyle konuşulmasına yine de izin veremezdi. Bu çok fazla, gerçekten çok fazlaydı. Her tür resmi görüşe batıl bir inançla hürmet eden biri olarak, risk aldı.

“Peki ya sizin meşhur Ferenc Kossuth’unuz? Bağımsız gümrük bölgesini ve de Macar ordusunu gümüş tepsiyle mi sunacak?”

“Onu rencide etme. O bizim Kossuth atamızın oğludur. Sen bunu anlamazsın küçük kardeşim.”

Feri Füzès kızarmıştı. O malum baskınlıkla ve öfkeyle itiraz etti:

“Ben Lajos Kossuth’a ve politikasına saygı duyuyorum. Ama dünyada herkesin olduğu gibi Lajos Kossuth’un da kendine özgü bir aydınlık tarafı ve bir karanlık tarafı vardır.”

Ve sağa sola baktı.

Herkes gülmekten kırılıyordu, hatta Környey de; keza Feri Füzès’i tanıyan, akıl dağıtılırken bu beyzadenin orada olmadığını bilen en kocamış Memluklar bile gülüyorlardı.

Feri Füzès bir an için huzursuzlandı, sonra bu kahkahalar bir centilmeni incitebilir mi diye düşündü ve kışkırtacak başka birini aradı. Ama diğerleri çok geçmeden gönlünü aldı ve o da her zamanki gibi gülümsemeye devam etti.

Ákos tartışmaya katılmamıştı. Lajos Kossuth’a ve Kálmán Széll’e acıyordu acımasına da daha büyük dertler, daha derin sorunlar kurcalıyordu kafasını.

Kendi düşüncelerine gömülmüş bir hâlde oturuyordu, zihninde sabahki rüyaları salınıp duruyordu, suratına vicdan azabının gölgesi düşmüştü. Masanın başındaki, yemeğe odaklanmış karısına baktı.

Bir şeye karar vermiş gibi alnını kırıştırdı, kalın gözlüğünü taktı, mönüde müşkülpesent bir araştırmaya daldı.

İyi göremiyordu zira hektograf mürekkebi çok yerde silinmişti. Bu yüzden üst göğüs cebinde duran ve *litterae armales*'i hecelediği pertavsızı da çıkardı, gözlük merceğini ikileyip onunla inceledi.

Yemeklerin soyağacında, iki gündür sadık bir tutkuyla ve gayretkeşlikle, *kökeni henüz tam olarak belli olmayan* on altıncı yüzyılda yaşamış bir Vajkay veya *Bozsó gibi* durmaksızın rüyasını gördüğü şeyi aradı. Sonunda bulmuştu: Bu kez fileto dolması ile domuz pizrolası arasında mütevazı ama manidar bir tavırla duruyordu kazan gulaşı. Parmağıyla dürttü ve garson önüne koymuştu bile.

“Muhteşem kokuyor,” dedi Feri Füzes.

Bu yorum Ákos'un canını sıkıyordu. Senin neyine “muhteşem kokuyor” olması? Bunu bilahare kendi gözüyle görecekti. Ve gerçekten solgun, yumuşak, neredeyse ölmüş burnunu gümüş kâseye, kırmızı tirite doğru uzattı, bu zevki de kendine ayırarak kazan gulaşının hoş kokulu buğusunu olduğu gibi ciğerlerine çekti. Feri Füzes haklıydı, kokusu harika ama lezzeti... lezzeti daha da muhteşemdi.

İştahla silip süpürdü yemeğini, tabağı somun parçalarıyla sildi, tıpkı süs eşyası tüccarı Weisz ve Ortağı'nın yaptığı gibi.

“İlonka,” diye bağırdı Panterler, “İlonka, somun getir, tuzlu ayçöreği getir.”

Lokantacının on beş yaşındaki kızı İlonka geldi, onun işi boşalan küçük sepetleri çöreklerle doldurmaktı. Umutsuz teatral rüyalarıyla burada, babasının lokantasında aylaklık ediyordu. Sárszeg Kisfaludy Tiyatrosu'nda aktris olmak istiyordu ama bu gizli arzusundan henüz kimseye söz etmemişti; sessizce ve hüznle sadece Imre Zányi'yi izliyordu sürekli, sonra iç çekerek bir diğer masaya gidiyordu. Islak somun gibi solgundu teni.

“Bir şey içmez misin?” diye sordu Környey.

“Hayır, rica ederim,” dedi Ákos, “ben on beş senedir hiçbir şey içmiyorum.”

Szunyogh kulak kesilmişti.

“Ama bu iyi bir şarap mezesidir,” diyerek ikna etmeye çalışıyordu başkomutan. “Şarap ister. Hadi ihtiyar bir bardak iç.”

“Belki ufak bir bira,” dedi Vajkay ve aile doktoru olan Gál’e baktı, “onun alkol içeriği daha azdır. Bir bardak bira,” diye seslendi şarapçı oğlana, “en küçük bardakla evladım.”

Birkaç yudumu ölçerek içti. Biranın bıyığına yapışmış beyaz köpüğünü dudaklarıyla emdi ve yuttu.

Ardından dana döşü ısmarladı ve vanilyalı erişte, kısmetine henüz bitmemişti ve harikaydı; ardından Emantel peynir, hemen peşinden iki tane de elma yedi.

“Dokunmaz mı Baba?” dedi karısı bir ara mütebessim bir serzenişle. Eczacı ve tiyatrocuyla eğleniyordu.

“Ne dokunması,” dedi diğerleri, aralarında aile doktoru Gál de vardı.

“Bir bardak bira daha?” diye teklif ettiler.

“Hayır, teşekkür ederim, kâfi,” diyerek geri çevirdi Ákos, “tam bir Lucullus* ziyafeti” diye de ekledi gülerek, sıska karnının iyice dolduğunu hissediyordu. Yedikleri damarlarında kana dönüşmüştü, tıpkı keşişin yeşil mercimeği** gibi.

* Şaşaalı ziyafetleriyle ünlü Romalı General Lucius Licinius Lucullus’un adıyla özdeşleşmiş, zengin mönülü yemek. (ç. n.)

** Efsaneye göre iki keşiş tabaklarına fakirlerin yiyeceğinden konduğu için itiraz etmişler. Mercimek yemek zorunda kalmalarını kınayınca, Kral Mátyás onları zindana attırmış ve üç gün yemek vermemiş. Üçüncü gün birer avuç mercimek verince müşkülpesent davranmayıp yemişler, ardından da aralarında “*Vere vallet*” yani “Çok iyi” demişler. Latince bilmeyen nöbetçiler bunu “*Vérré vált*” yani “Kana dönmüştü” şeklinde anlamışlar. Böylece deyimini yerleştiği varsayılır. (ç. n.)

Bálint Környey iç cebinden puro kesesini çıkardı, dış tarafına tazi kafası işlenmişti; deri kapağı açtı, iki yanında sıralanmış puroları ayırdı ve tek kelime konuşmadan Ákos'un önüne koyup ikram etti.

Ákos, koyu renk, harika bir Tisza purosunu aldı keseden, tamamen doğal bir hareketle kurdelesini kopardı ve komedyenin çakısını uzatmasına fırsat vermeden ucunu ısırды. Ağzına tıktı. Szolyvay ateşi yetiştirdi.

Karısı bunu görmüş, azıcık da yadırgamıştı ama doktor Gál de itiraz etmemiş, o da keyfini kaçırmamıştı, kendi grubuyla sohbeti sürdürüyordu.

İhtiyar, bebek iştahıyla emzik gibi emiyordu purosunu; tükürükten parıldayan ucunu, lezzetli, acımtırak meme başını emiyordu. Duman, tütün görmemiş damağına sırnaşıyor, tanıdık bir rayihayla burnunu gıdıklıyor, beynini uyuşturuyordu; yaşlı, uyuşuk kanı uğulduyor, çoktan kaybolmuş lezzetler uyanıyordu içinde. Hiç umursamıyordu; etrafında amme hukuku, Viyana entrikaları, Dreyfus ve Labiro hakkında çene çalıyorlardı; sandalyede arkasına yaslandı ve yediklerini sindirdi.

Fakat daha sonra o da bir iki mülahazada bulunacak cesareti gösterdi. Daha çok yaşlı bilge Szunyogh ile yarenlik ediyordu; şimdilerde gömülü olan muazzam bilgisinin derinlerinden, şarap ve *pálinka* deryasının dibinden dalgıç gibi hazineler çıkarıyordu adam; kraliyet vergi mektuplarının ortaçağ Latincesi hakkında birkaç değerli uzmanlık bilgisi vermiş ve bu Ákos'un ilgisini çekmişti. Dumanın yarattığı bulutla örtülü sıcak atmosferde topluluk büzülmüş oturuyordu, lokanta neredeyse boşalmıştı, bir tek onlardı eve gitmeyi düşünmeyen.

Elli yaşlarında, mavi, yumuşak, kirli bir gömlek giyen, tütün kokan bir adam lokantada belirdiğinde, saat dört buçuk olmuştu.

Yıpranmış paltosuna ve görünüşüne bakılırsa bu beyefendi ortamına ait biri olamazdı.

“Hakir köleniz,” diye selamladı masadakileri, dilenci gibi ağlak bir sesle ve de Çingene gibi reverans yaptı.

Diğerleri adama senli benli hitap edip, masada yer gösterdiler.

Tiyatro müdürü Arácsy idi bu. Elinde böyle açık havalarda bile yanında taşıdığı şemsiyesi vardı; belki daha bir gariban görünmek için, belki de seyyar tiyatrocuların, aktörlerin karayollarında avare gezintilerinde taşıdığı bastonları simgelediği için. Mütemadiyen dertten, sefaletten yakınırdı, sahne kahramanlarının acısını haykıran sesi zırıldıyordu. Yine de küçük bir evceğizi ve şehrin dışında bir bağceğizi vardı. Bir de Agrár Bank’da yaklaşık ikiyüz bin forintçiği.

Öğle yemeğinden sonra yarım saatliğine Magyar Király’a uğramak ve şehir eşrafiyla yarenlik etmek de günlük yapılacaklar arasındaydı onun için. Yeni tanıdığı Ákos’u hemen kontrolü altına almaya girişti.

Bugüne kadar tiyatroda karşılaşma bahtına erişemediğine hayretini dile getirdi en mütevazı, en dostça tebessümle.

“Bizler, çok rica ederim,” dedi Ákos havaya bakarak, “mütevazı yuvamızda sessizce yuvarlanıp gidiyoruz.”

“Umarım şimdi bizi şereflelendirirsiniz,” dedi tiyatro müdürü ve pembe bir bileti masanın üzerine koydu.

Giriş katında bir loca biletiydi bu.

“Bilemiyorum,” dedi Ákos, dönüp karısına bakarak.

Masadakiler susmuştu. Karı koca istişare ediyorlardı.

“Ah!” dedi kadın yüzü kızarak, “biz pek tiyatroya gitmeyiz.”
Ve omzunu tuhaf bir biçimde hareket ettirip silkti.

Imre Zányi lafa girdi:

“Bize bir şans verin, muhterem hanımım!”

“Ne zamandan söz ediyoruz?” diye sordu Bayan Vajkay.

“Yarın akşam,” diye aceleyle belirtti kazanova, “sahi ne oynuyorduk?”

“*Geyşalar*,” dedi komedyen, Vun-Çi’yi canlandırmış ve bu rolüyle büyük alkış almıştı.

“Harikulade bir eser,” dedi Környey, “müziği de olağanüstü. Siz henüz görmediniz mi?”

“Hayır.”

“*Mavi Hanım*’dan ve şu yeni moda operetten çok daha iyi. Şu *Szulamit*’ten.”

“Şu Yahudi opereti mi?” diye küçümseyerek sordu Feri Füzes.

“Evet o,” dedi Környey kafasını sallayarak. “Ben de orada olacağım.”

“Herhalde reddedilmem?” deyip hanıma doğru gözlerini kırıştırdı tiyatro müdürü; iki avucunu ona doğru çevirmiş, korkmuş rolünü abartarak oynuyordu.

“Hadi gidelim Baba!”

“Hanımlar emrediyorlar,” diye belirtti Ákos bu genel neşe ortamında zira bu keyiflenme ona yakışmıyordu, onun doğasına kesinlikle yabancıydı. Muzip bir hareketle bileti cebine tıktırdı.

“Madem öyle, gidelim, teşekkür ederim!”

Yolda o gün olan bitenden hiç söz etmediler. Ne yemekten ne biradan ne de purodan. Yarın akşamki tiyatro gösterisi bütün meraklarına el koymuştu.

Duvardaki ahşap çerçevede, paslı bir telden sarkan tiyatro afişinin bulunduğu köşede durdular.

Dikkatle okudular:

Zányi oynamıyordu, buna üzüldüler. Sadece Szolyvay. Diğer oyuncularını tanımıyorlardı.

ALTINCI BÖLÜM

(Vajkayların, Geyşalar adlı oyunu izledikleri)

Pazartesi öğleden sonra konuşuyorlardı.

“Ama senin saç tıraşı olman lazım Baba.”

“Neden?”

“Tiyatroya böyle gelemezsin. Baksana saçın ne kadar dağınık. Yanları da, arkası da.”

Ákos’un sadece tepesi seyrelmişti ama kır bukleleri çepeçevre daha da çoğalmıştı. En son baharda kestirdiği saçları, o günden beri karmakarışık, bakımını iyice boşlamıştı. Paltosunun klapası kepekten bembeyazdı.

“Benimle şehre gel,” dedi kadın, nasılsa Weisz ve Ortağı’na gitmem lazım. El çantası alacağım. Dürbünümü koyacak yerim yok.”

Deriden eşyalar satan dükkâna kadar karısına eşlik etti. Weisz Efendi onlara bizzat hizmet ediyordu. Yakın zamanda İngiltere’den gelmiş olan şatafatlı mallarını çıkardı. Bavulları kurcaladılar, ne kadar kolay kilitleniyor diye hayret ettiler. Onların da böyle bir şeye ihtiyacı olabilirdi ama şimdi söz konusu olan sadece vitrindeki timsah derisi çantaydı.

Weisz Efendi, dükkânın derinliklerinde ölgün bir ışıkla aydınlanan cam kafesindeki muhasebe defterlerinin arasına gö-

mülmüş oturan mahzun, cılız şahsa işaret etti. Adam çıkıp geldi, usulca vitrine girdi, çantayı getirdi, merdivene tırmandı, yeni çantaları indirdi ve müşteki geniz sesiyle bir şeyler söyledi. Ortak oydu, ortalıkta görünmeyen, pek az tanınan, ihmal edilmiş *Yetenek*; adını kimse bilmiyordu; mide hastalığı ekşi suratına kazınmıştı. Belli ki öyle Weisz Efendi gibi leziz kazan gulaşlarından yemiyordu.

Deri çanta için uzun uzun pazarlık ettiler. Pahalıydı, dokuz pengö forint.* Ancak sekiz forint elli meteliğe alabildiler. Ama yine de değerdi. Kadın hemen çantayı eve götürdü, Ákos da Gombkötő Sokağı'na, berbere gitti.

Berber üzerinde uzun uzun uğraştı saçıyla sakalıyla. Önüne peçete serip yumuşak köpükle sabunladı yüzünü. Göğsünde beyaz mama önlüğüyle, bir pastane kahvaltısında ağzına burnuna kremşanti bulaşmış ufak bir oğlana benziyordu Ákos.

Kalfa, sakalı usulünce tıraş ettikten sonra berber saçlara girişti; alttan makineyle güzelce yuvarladı, kulak diplerindeki kılları usturayla tıraş etti, yanları makasla kesti, taradı. Kulaklardaki kırılmış fırça tüyleri özenle kesti. Bıyığını, kutusu altı metelik eden şu yeni gelen hafif *Tiszaújlaki* kremiyle yağladı, kremin özelliği en hırçın Macar bıyıklarını bile bir arada tutmasıydı. Nihayet saç döküntülerinden arınınca ensesini yumuşak fırçayla fırçaladı ve kafasını örttü.

Üzerindeki örtü açılınca Ákos, bir kâtibin esprilerini okuduğu *Kakas Márton*'u mermer tezgâhın üzerine bıraktı ve aynaya baktı. Suratı birazcık ciddileşti.

Kendini zor tanımıştı.

---

* Eski Macar para birimi. (ç. n.)

Berber koltuğunun kadife minderinde oturan yeni biriydi. Tıraş ettikleri hâlde saç daha fazlaymış gibi görünüyordu; hiç bakım yapılmamış bıyığı çatallı kıvrılmıştı, üstüne üstlük *Tiszaijlaki* kremiyle daha da kararmış dimdik duruyor ve demirden dövülmüş gibi ışıldıyordu. Ancak çenesi pürüzsüz, kadifemsi ve körpecikti. Her şeyle daha gençti, orası kuşkusuz. Dört, beş yaş daha gençti ama başka türlüydü ve bu rahatsız ediciydi.

Berber kafasını kontrol ederken, ufak çekik gözleri güvensiz bakıyordu. Alışamadığı yabancı bir ifade yapımıştı üstüne.

Berber bunu fark etti.

“İyi mi?” diye sordu.

“İyi,” dedi Ákos tatminsiz bir tonda, aslında iyi değil der gibiydi.

Parayı ödedi, gezinti bastonunu eline aldı, bir kez daha aynaya baktı. Şimdi fark etmişti ki suratı da kırmızıydı ve biraz daha şişmancaydı. Kesinlikle daha kırmızı ve daha şişman.

Karısı hâinden memnundu.

O da saçını taramış ve tuvalet masasındaki ispiro ocağını yakıp saç maşasını da üzerine koymuştu. Alnındaki bir tutam saç önden arkadan kıvırdı; kibirden değildi bu, sadece terbiyedendi, zira artık böylesi uygun düşerdi. Yüzünü pudraladı. Ancak beyaz pudrayı geyik derisiyle sürmesi zor olmuştu; gözleri iyi görmüyordu ve teninde yer yer irili ufaklı pudra lekeleri kalıyordu. El işlerinden ötürü çatlamış olan ellerine birkaç damla gliserin damlattı. Sonra yegâne güzel giysisini arayıp buldu.

Gardrobun arkalarındaki askıda asılıydı elbise, üzeri çarşafla örtülmüştü; yılda sadece birkaç kez giyiliyordu; düzenli olarak Komünyon ayininde, Paskalya’da veya böyle istisnai durumlarda. Bundan da anlaşılabileceği gibi, yıllar önce diktirildiği hâlde hâlâ yeniymiş gibi duruyordu.

Siyah dantel süslemeli, boynunda beyaz dantel jabosuyla leylak rengi ipekten bir giysiydi bu; karpuz kolluydu, eteği yere değiyordu. Bunlara bir çift siyah pamuk hafif eldiven eşlik ediyordu. Göğsüne değerli bir altın broş taktı, kulaklarından elmaslar sarkıyordu, annesinden miras kalan aile mücevherleri. Sedef dürbünü ve de Tarlakuşu'nun hediye ettiği ama ikisinin beraber kullandıkları uzun saplı gözlüğü yeni timsah derisi çantaya tıktı.

Ákos ağır ağır hazırlandı. Bu onun için her zaman zor olmuştu. Giysilerini karısı hazırlamıştı ama şunu bunu bulamıyor, öfkele-niyordu. Yakasını birleştiremiyordu, sert gömleğinin iki düğmesi birbirini ardına kopmuştu, kravatı da bulamıyordu. Redingotu baş-ta bol gelmişti sonra dar. Sıçan grisi ceket burnunda tütüyordu. Ancak ne zaman ki tamamen giyindi ve karısının yanında durdu, o zaman hoşuna gitmiş, aklına fotoğrafçıya gittikleri 25. evlilik yıldönümleri gelmişti. Zindeydi, zarif ve beyefendi. Bir tek ber-berin aynasında fark ettiği o saygısız ifade rahatsız ediyordu onu. Beyhude yıkanmış, taranmıştı, üzerinden bir türlü atamıyordu. Bıyığı gittikçe dikeliyor, aşağıya bastırsa da gerisingeri sıçırıyordu.

Kisfaludy Tiyatrosu şehrin en büyük yapılarından birindeydi; bir yarısını Széchenyi Oteli ve Széchenyi Kahvehanesi, yukarıyı balo salonu işgal etmişti, diğer yarısında ise, girişlerinden biri kü-çük ara sokağa açılan tiyatro vardı.

Vajkaylar dikkat çekmemek için buradan içeriye, lobiye girdiler, oradan da giriş katındaki ikili locaya. Yer gösterici önden kapıyı açmış, broşürü ellerine tutuşturmuştu.

Kadın öne oturdu, mendilinden daha büyük olmayan broşürü önüne açtı, okumaya başladı. Ákos şimdilik geri plandaydı, hemen altında orkestra çukurunda nota sayfalarını düzenleyen, çalgılarını deneyen müzisyenleri izliyordu. Lambanın ışığı flütçülerden birinin

beyaz alnını aydınlatıyordu. Kemancılar Almanca konuşuyordu. Cenaze alayına da çaldığı bilinen, yüzü nikris kırmızısı, burnu minnacık Çek trompetçi kıvrımlı trompetini onu boğmaya çalışan altından bir ahtapotla mücadele ediyormuş gibi boynuna astı.

Seyirciler tek tük yerlerini alıyordu ama tiyatro salonunu şimdiden boğucu bir hava kaplamıştı. Pazar günü öğleden sonra ve akşam iki temsil verilmişti ve bunların zihinlerde kalan anısı fırtına gibi yayılmış, kaynar buğusu nefesleri kesmişti. Terk edilmiş biletler, şeker kâğıtları, portakal kabukları locaların karanlık köşelerinde yatıyordu. Salon, havalandırılmamış, süpürülmemişti. Dahası, Sárszeg Tiyatrosu'nda, yerel basının sıkıştıran makalelerine rağmen hâlâ elektrikli aydınlatma kurulmamıştı, gazyağı lambalarıyla aydınlatılıyordu etraf; lambalar her yakıldığında otobüs kokusu gibi ağır bir duman çıkarıyor, bunun adına da "tiyatro kokusu" deniyordu.

Tarlakuşu bu yüzden tiyatroya gitmiyordu. Zira bu kokuyu hissediyor, bu sıcaklık suratına çarpıyordu; önünde, altında bu tanımadık yığını gördükçe baş ağrısı tutuyor, deniz tutmasına benzer bir fenalığa ve mide bulantısına yakalanıyordu. Bir keresinde yan yana üç koltuk değiştirmişler, ancak ikinci yarının ortalarında eve gitmek zorunda kalmışlardı. O günden beri tiyatroya gitmiyorlardı. Kızları evde kalıp iş işlemeyi tercih edeceğini söylüyordu hep.

Tiyatro salonu ağır ağır çiçeklenmeye, hayat bulmaya başladı.

Karşılarında, birinci kattaki locada Priboczaylar oturuyordu; iyi huylu sarışın bir kadın olan anne ile örnek bir aile babası olan baba Priboczay, dört kızıyla gelmişti tiyatroya; dördünün de saçları ortadan ayrılıp aynı şekilde taranmış, dördü de aynı kesim pembe elbise giymişti. Farklı zamanlarda açan dört sap gül gibiydiler.

Yanlarında mahkeme yargıcı Doba ve sıska, esmer, fattan karısı oturuyordu. Kadın tiyatro için canını verirdi, özellikle de aktörler için. Ve vaktinden evvel kelleşmiş başını hüüzünle ve sıkıntıyla ellerine doğru eğmiş olan kocasını da her zaman yanında getirirdi.

Yargıç kederliydi ve bu sebepsiz değildi. Karısı onu ikide bir aldatırdı, açıktan açığa, avukat yamaklarıyla, aktörlerle, yedinci-sekizinci sınıf liselilerle aldatıyordu ve dediklerine göre sevgilileri her birine özel yaptırılan anahtarlarıyla, kocası evde olmadığı zaman onu ziyarete geliyorlardı. Doba'ysa hiç ama hiçbir şey bilmiyor, an azından bildiğini belli etmiyordu. Ofisinde, başkalarına adaleti emsalsizce dağıtarak ulvî sorumluluğunu mükemmelen yerine getiriyor ama sonra arkadaşlarıyla Széchenyi'de oturup bir Virginia tüttürüyor ve susuyordu. Şimdi de suskundu.

Kulüp locasında, bir sürü şehir meclisi ve aynı zamanda tiyatro komitesi üyesi olan şehir eşrafiyla Feri Füzes ve Galló dirseklerini dayamış oturuyordu. Bunlar birden ayağa kalktılar. Kálmán Széll'in atadığı yeni Főispán* Gyalokay gelmişti.

Gyalokay, cıva gibi capcanlı hareketleri, bıyık tarağını bıyığın ortasında unutmuş ya da bıyığı masıfmış gibi yukarıya doğru tırmanan karmakarışık bıyığıyla, *Sárszegi Közlöny*'ün de onun hakkında birçok kez yazmış olduğu gibi, sahiden "çevik" bir adama benziyordu. Mütemediyen kıpır kıpır kıpırdanıyor, sağa sola eğiliyor, el sallıyor, yerinde duramıyordu; otururken altındaki koltuk yanıyormuş gibi birden yerinden fırlıyor, sürekli sırıyordu. Bir tür huzursuz, civelek kemirgene benziyordu, en çok da su samuruna.

---

* Eski: Vilayet yerel yönetimlerinde hükümet tarafından atanan ve yerel yönetim çevresinde sürdürülen kamu yönetimini kontrol etmekle görevli mutemet memur, vali. (ç. n.)

Beylerle henüz tokalaşmıştı ki Vajkaylara dönüp selam verdi; bunun üzerine Ákos da yarı karanlıktan sıyrıldı ve Fõispán Efendi'nin locasına dönerek eğildi. Topluluk dürbünleriyle münavebeli olarak Fõispán'ı ve Vajkay'ı izliyordu. Neyse ki bu uzun sürmedi. Şef batonunu tıklattı ve orkestra uvertürü çalmaya başladı.

Geyşalar adlı oyunun sevimli müziğini tanıyan çoktu. Priboczay kızları gibi, temsili birçok kez izlemiş olanlar ve şarkıları ezbere bilenler de vardı. Kızların dördü de bu şarkıları piyanoda çalabiliyordu. Ancak Ákos için her şey, tamamen yeniydi. Sadece topluluk değil, aydınlatılmış sahne önü ve ağzında kalem tutan maskeli perde de.

Perde açıldığında dili tutulmuştu. Bütün dikkatini yoğunlaştırmak için öne eğildi. Doğu destanlarının büyüğü dünyası canlanmıştı önünde. Sarı, kırmızı, yeşil, eflatun, zikzaklı renkler, devinimlerle, seslerle, sözcüklerle, yeni ve bilinmedik duygularla, eski ve bilindik fantezilerle birbirine karışıyordu.

Sahne göz kamaştırıyordu.

Japon çay evinin cephesini gördü, indigo mavisi göğün arka planında asılmıştı ve minnacık çay evi kızları, *Geyşalar* koro hâlinde şarkı söylüyorlardı.

Tek tük sözcük kırıntıları çalınıyordu kulağına:

*Mutlu Japonya,
Böyle bir ülke daha
Gerçekten yoktur,
Cennet'ten başka.
Lezzetli çaylar
Tek bizde olur,
O hâlde lütfen
Buyrun.*

“Japon,” diye fısıldadı karısına.

“Evet Japon, Japon.”

Sárszeg’de Japon.

Temsili tam olarak takip edemiyorlardı. Salonda ve sahnede cereyan eden şeyler, farklı mekânların ve zamanların olayları gözlerinin önünde cafcacflı bir yumak hâlinde karışıyor, bu yumağı ve tellerini hemen çözmek de mümkün olmuyordu. Kadın bir süreliğine broşürü heceledi, korist kadınların isimlerini okudu: Márta Virág, Anny Joó, Teréz Feledy, Lenke Labancz.

Şimdi sahne duvarının gerisinde birisi şarkı söylüyordu, koro-nun şarkısıydı bu ve herkes görünmeyen bu şarkıcı kadına dikkat kesilmişti; birdenbire yüksek sesle ve uçarcasına çıktı sahneye, salon alkışladı ve orkestradan devasa bir buket çiçek uzatıldı; koroda yer alan birinci Geyşa reverans yaparak çiçeğı kaldırdı, sonra bir kenara koydu. Primadonna Olga Orosz idi bu, hakkında bu kadar konuşulan şu meşhur, kötücül ve ilginç yıldız.

Ákos, karısından rica edip aldığı dürbünü gözüne göre ayarladı. Primadonna’nın görüntüsü iki yuvarlak kristal büyüteç dairesinin içine anında konuverdi.

Primadonna, çay evinin baş şarkıcısı Mimoza’yı oynuyordu, onun da işi tıpkı diğerleri gibi aşktı; Japon anlayışına göre bu namusu kirletmiyordu, bedenini pazara çıkararak geçimini sağlamaktı amacı. Bol ve çiçekli bir kimono vardı üzerinde ve beyaz ipekten iskarpinler. Saçını Mimoza tarzı yapmış, yani iki yanına zarif krik-zantemler iliştiirmişti. Kirpiklerinin siyah eğmeçlerinin altından badem gözleri ile Ákos’a doğru ikircikli bakışlar atıyordu sanki.

Sahneyi tuhaf bir biçimde ışıklandıran lambaların yansıyan ışıkları bu gözleri öyle aydınlatıyordu ki siyah mıdır, mavi midir, dürbünle bile karar vermek imkânsızdı. Bazen gerçekten siyah

gibi, bazen gerçekten mavi gibi görünüyordu gözleri, en çok da ikisinin arası menekşe rengi ışıldıyordu. Birazcık da şehla gibiydiler. Öyleyse bile yakışıyordu ona.

Hem sonra, bakışları da ilginçti. Aynı anda herkesin gözünün içine bakıyor, salonda bulunan herkesle aynı anda ilgileniyor, bir tür yüzeysel, içeriksiz sevimlilikle herkesi büyülemeye çalışıyordu. Sesine güzel demek abartmak olurdu. Sadece derindi, kısık ve buğuluydu. Şarkı bitip de konuşmaya başlayınca, her cümlenin sonunda birazcık boğuk bir kahkaha attı.

Bizatihi olayların akışı Ákos'u ilgilendirmiyordu zira arma bilimi *heraldika* gibi tarihî gerçeklikte ısrar eden araştırmalara meraklı biri olarak insanların hayal gücünden uydurduğu bu temelsiz hikâyelere pek de saygı duymuyordu Romanı, tiyatro eserini “ciddi” işten saymıyordu. Hayal gücünün büyümlü izlerini bıraktığı hiçbir çalışmayı okumuyordu da. Gençliğinde bir ikisine başlamış ama sıkılmıştı. Cemiyetlerde kitaptan söz açılırsa, “resmî sorumluluklarının izin verdiği kadar okuduğunu” belirtirdi, ancak resmî zarureti hiç izin vermez, bundan dolayı da hiç okumazdı.

Bir keresinde Smith'in karakterden bahseden eserini incelemişti. Bunu övmüş, uzun süre de tanıdıklarına tavsiye etmişti. Prensip olarak, genellikle ibret veren, akli harekete geçiren kitapları severdi; ahlaki gerçeklere, etkileşimli ama bir başlarına anlamsız, karmaşık olgular arasında, örneğin, “emek, ödülünü kazanır”, “kötü, önünde sonunda cezasını bulur” gibi ibretleri gösteren ve bizleri “kimse hak etmeden acı çekmez”, “kimse mide kanserinden sebepsiz ölmez” gibi hoş yanılsamalara inandıran kitapları severdi. Peki, bunda tutarlılık nerede?

İnce, uzun boylu bir aktörün canlandığı İngiliz bahriye teğmeni Reginald Fairfax Mimoza'yı öptü.

Kadın itiraz etmemişti. Soylu kadın kimliğinden sıyrılmış, tanımadığı bu Avrupalıya öpücüğünü bizzat sunmuş, aşk sanatının ne olduğunu bizzat öğretmişti.

Mimoza oğlanı bırakmamıştı, edepsizce kucaklamıştı. Bu kadının hiçbir şeyden utanması yoktu. İki ağız uzunca bir süre yapışmış kalmış, sonu gelmek bilmeyen bu hazzı zevkten tıkanırcasına paylaşmış, parçalarcasına yemişti birbirini. Bu sarılma gittikçe daha kızgın, daha kor ateşe dönüşüyordu; öyle ki Sárszeg’li vatandaşlar, kadınlar da erkekler de nefeslerini tutmuş, bundan sonra olacakları gözlüyorlar, dürbünlerini oyunculara ayarlıyor ve tıpkı okuldaki talebeler gibi âdeta onlardan ders alırcasına, benzeri bir durumda biz de böyle yapacağız diye düşünüyorlardı.

Dürbün, bu imgeyi Ákos’a o kadar yaklaştırmıştı ki birden irkilip geri çekildi.

Ayıplarcasına dürbünü bıraktı, suratı asıldı, sonra bu densizliğe ne diyeceğini sorarmış gibi karısına baktı.

Kadın hiçbir şey söylemedi. Onun tiyatrocular hakkındaki görüşü eskiden beri aşağılayıcıydı. Sárszeg’li eski bir aktris olan Etel Pifkó hakkında sık sık konuşurdu; her fırsatta kendini zehirlemişti ve mezarı Sárszeg mezarlıklarının dışında bulunuyordu zira kadını kutsanmış toprağa gömmemişlerdi bile, Kilise’nin son rahmetinden faydalanamamıştı böylece.

Vun-Çi her ikisinin de yüzünü güldürdü. Bin Zevk Çayevi’nin sahibi bu saçı örgülü Çinli sağa sola koşup duruyordu. Bitip tükenmek bilmiyordu icatları.

“Bunun kim olduğunu biliyor musun?” diye sordu Ákos.

“Kimmiş?”

“Szolyvay.”

“Olamaz!”

“Broşüre bak. Vun-Çi’yi oynayan o.”

“İlginç. Asla tanıyamazdım. Maskesi ne kadar güzel.”

“Ya sesi? Rica ederim. Ya sesi? İnsanı tamamen yanıltıyor.”

Szolyvay peltek konuşuyor, keçi gibi meliyor, genzini temizliyordu. Her latifesinden sonra Vajkaylar dönüp birbirlerine bakıyordu. Birinin tebessümü diğerini kızdırıyordu.

Kırmızı gölgeğiyle Immar Markisi ortaya çıkıp şemsiyeyle Vun-Çi’yi, çay evini elinden almakla tehdit edince, Çinli korkuyla yere kapandı. Tiyatro kahkahadan yıkılıyordu. Ákos’la karısı da gülüyordu.

O kadar güldüler ki localarının kapısı tıklatıldığında duymadılar bile. Birinci yarının sonuna doğru Környey kapıyı açıp içeri girdi.

“Pekâlâ,” dedi merakla, “eğleniyor musunuz?”

“Olağanüstü!” dedi kadın.

“Sevimli çılgınlıklar,” diyerek kanaatini yumuşattı Ákos, “her halükârda eğlenceli.”

“Bekleyin, en iyisi şimdi geliyor.”

Környey, tıpkı tiyatro müdavimleri gibi, dürbünüyle sadece seyircileri izliyordu.

“Gördünüz mü?” diye sordu.

İkinci katta, Imre Zányi’nin saman sarısı saçlı, şaibeli bir hatunun eşliğinde oturmakta olduğu bir locayı gösterdi.

“Her akşam burada oturur,” diyerek Zányi’yi işaret etti başkomutan “ama sadece O oynarken. Büyük O. Olga Orosz. Ölümüne sevdalı. Tam iki yıldır.”

Ákos şimdi dürbünü kâh Zányi’ye mıhlıyordu, kâh Olga Orosz’a. Onlara bakmaya doyamıyordu.

Környey perde arasında Bayan Vajkay’ı şehir dedikodularıyla oyalarken, Ákos ciddi redingotu ve burulmuş bıyığıyla kulüp loca-

sında, şehir eşrafının arasında göze çarpıyordu. Főispán'ı selamladı, o da pek kibarca karşılık verdi; hiç yerinde duramayan huzursuz ufak bedeniyle yine yerinden fırlamış, yine oturmuştu ve hemen ardından ertesi gün, hükümet komiserinin de bulunacağı öğlen yemeğine davet etti Ákos'u. Sonra hilesiz seçimlerden söz ettiler, öyle dolaysız ve özlüydü ki sohbetleri, ikinci perdenin başladığını fark edememişlerdi. Böylelikle Ákos ikinci perdeyi sonuna dek onlarla birlikte izledi.

Miklós Ijas, redaksiyon işini bitirdikten sonra, perdenin ortasında çıkagelmişti. *Sárszegi Közlöny*'ün daimi yerine oturdu. Her zamanki gibi sahneye bakmıyordu bile. Önündeki koltuğun arkalığine dirseklerini dayamasındaki tavrının tek bir anlamı vardı: Kültürsüzlük. Temsillerden asla hoşnut olmuyordu ama yine de her birine geliyordu. Özellikle Szolyvay'ı çok sert eleştiriyordu; onun hakkında son olarak *"Seyirciye oynuyor ve şu Vun-Çi rolü tam bir skandal, her türlü insanlıktan ve vicdandan yoksun gerçek bir taşra komedisidir. Budapeşte'li izleyicilerin bu oyunu izlemeyi reddetmesi gerekir,"* diye yazmıştı.

Dikkatlerden pek de kaçmayan bu eleştiriye birçok kişi sert ve adaletsiz bulmuştu, bizzat Szolyvay da; bir-iki gün düşünmüş sonra karşı konulamaz kahkahalara yol açan hoplayıp zıplamalarına devam etmişti. Editörün dudakları sarktı, canı öyle sıkılmıştı ki.

Ancak Molly'yi canlandıran o cilveli kadın; Margit Lator sahneye çıktığında kaldırdı kafasını. Onu gerçek aktristen sayıyor, taze yeteneğini makalelerinde övüyordu; ses aralığını ise Olga Orosz'tan üstün sayıyor, onu Klára Küry'le eşdeğer buluyordu. Budapeşte tiyatrolarından birinde yer almayı hak ettiğini birçok kez belirtmişti yazılarında. Dediklerine göre *Sárszegi Közlöny*'de çıkan şiirlerinde hep ona hitap ediyordu.

İkinci perdenin bitimiyle Környey kulüp locasına geçip Ákos'u aldı ve birlikte aşağıdaki avluya sigara içmeye indiler.

Dolambaçlı, loş tonozları geçtiler, otelin birinci katına, Ákos'un eskiden karısı ve kızıyla geniş basamaklarından balo salonuna çıktığı kızıl mermer merdivene ulaşınca dek sendeleye sendeleye yürüdüler. Kadınların önünde saçlarını düzelttiği büyük ayna hâlâ o iki selvinin arasında duruyordu. Ama balo salonunun kapısı kapalıydı. Kasvetli bir hava dalgalanıyordu koridorda. Tombalak, beyaz çoraplı, yüksek topuklu rugan ayakkabılı hizmetçi kız, elinde bakır şamdanla sağa sola kırıtıyor; merdivenin korkuluğuna dayanıp, ara sıra genç adamlara yanlış anlaşılacak işmarlar ediyordu. Buralarda iffetsiz bir hayat sürüyordu, bu kesin.

Merdivenleri aceleyle indiler, küçük kapıdan geçtiler ve avluya, tiyatronun avlusuna ulaştılar. Burada sigaralarını yaktılar.

Asetilen lambalar dekorun branda arkalığını cırtlak ışıklarıyla aydınlatıyordu. Sahnede duran Japon fenerlerini berduş tipli gençler indirip depoya götürmüşlerdi.

Ortada, büyük çınar ağacının altındaki bir tür lokanta masasında, Çinli kıyafetiyle Szolyvay oturuyor, beyaz *fröccs** içiyordu.

“Muhteşemsin!” diyerek tebrik etti Környey.

“Muhteşem,” dedi Ákos, “muhteşem, muhteşem.” Ve kahkahayla güldü.

Sürekli elini sıkıyordu adamın, sürekli ona bakıyor ve sürekli kahkaha atıyordu. “Ne kadar da becerikliymiş bu Szolyvay. Bu benim tanıdığım Szolyvay değil.” Örgüsü şimdi de dazlak kafasında sağa sola sallanıyor, kalın makyajının üzerinde ter damlaları boncuklanıyordu. Ákos gülmekten kendini alamıyordu.

* Sodalı beyaz şarap. (ç. n.)

Szolyvay ise gruba daha ciddi konulardan, Olga Orosz ile Imre Zányi’den ve yıllara meydan okuyan aşkın son gelişmelerinden bahsediyordu.

Tiyatro doktoru sıfatıyla Doktor Gál da dinleyenler arasındaydı, tiyatro heyetinin üyeleri, sonra diğer aile üyeleri, sanatçıların dostları; Agrár Bank müdürü Fehér Dede de oradaydı. Hiç yoktan iyidir babından, göz kapakları mavi gölgelere boyanmış, kim olduğu belli olmayan bir geyşaya sarılmıştı.

“Korkunç bir rezaletti,” diyerek devam etti komedyen çoktan başlamış olan sohbete. “Dün akşam *Bíboros*’un üçüncü perdesini yarım saat geç açtık. Seyirci ne olduğunu bilmiyordu. Şu çılgın Zányi, ikinci perdeden sonra, üzerinde mor pelerini, altın zinciriyle çıkıp şehre gitmiş. Olga Orosz’un Bólyai Sokağı’ndaki evine dalmış. Birden kıskançlık krizi tutmuş. Pencereye yumruk atmış, dehşetli çingar çıkarmış. Kanlı eliyle geri geldi. Mor giysisini kaldırarak tiyatroya koşuşunu Széchenyi’den de görmüşler. Büyük cümbüş oldu. Bir aylık ücretine mal olacak bu hadise.”

Topluluk şaşkındı, ayrıntıları anlatması için ısrar ettiler.

“Olga artık adını bile duymak istemiyor,” diye ekledi Szolyva, “evlenecekmiş. Dani Kárász teklif etmiş diyorlar.”

Toprak sahibi Dani Kárász, binlerce hektar toprağın sahibi István Kárász’ın oğlu bir aktrisi alacak. Bu onları heyecanlandırmıştı. Merakla dinliyorlardı fakat komedyen sigarasını fırlatıp attı zira Margit Lator’un soyunma odasından çıkıp gruba yaklaşan Miklós Ijas’ı görmüştü. Eleştiriden bu yana konuşmuyorlardı. Szolyvay bir mandarin* saygınlığıyla geriye döndü.

Környey, Ijas’ı kolundan yakalayıp Ákos’la tanıştırdı.

* Çin’de yüksek memur. (ç. n.)

“Siz birbirinizi tanımıyorsunuz sanırım?” dedi. “Ákos Vajkay, editör Ijas.”

Ijas dudağını sarkıttı. Kendisine bu şekilde hitap edilmesinden hoşlanmıyordu.

Öne eğildi, Ákos’a şapkasını kaldırdı.

“Nasılsınız?” diye selamladı Ákos.

“Nasılsınız?” dedi Ijas.

Pastaneye kadar birlikte gittiler, birbirlerine şaşkın şaşkın bakıyor ama tek kelime konuşmuyorlardı. Orada ayrıldılar.

Gördükleri başını döndürmüştü. O kadar çok şey olmuştu ki her şeyi tam olarak yakalayamamış, her şeyi anlamamıştı. Huzursuz bir hâlde önüne bakıyordu; perde tekrar açıldığında sevindi, oyunun yapay ama yine de sıradan ve kolay anlaşılır manzarasına gömülebilirdi artık.

Geyşalar, Japon nedimesi kılığına girmiş, Marki Immári’nin krizantem bayramındaki düğününü *şarkılarla, danslarla kutluyordu*. Fehér Dede’nin sarıldığı kız da aralarındaydı. Minnacık zevceler, sümüklüler, sarışınlar, esmerler, cılızlar, tombalaklar; hepsi bu göz alıcı manzaraya zevkle doğrultmuşlardı minik burunlarını.

En başta da Olga Orosz. Başarısı anbean yükseliyordu. Sahnedeki temaşa onun etrafında dönüyordu. Herkes ondan söz ediyor, herkes ona bakıyordu. Sahiden, ne bitirim bir kadındı, ne rezil, ne imansız bir kedydi. Artık genç bile değil. Otuzunu geçmiş, belki otuz beşini de geçmişti. Ama eti şehvet yorgunu, sanki o sayısız yabancı yatakta, sayısız yabancı kolun arasında yumuşamaktan helva gibiydi; yüzü yumuşak, sanırsın muz içi; memeleri ise iki küçük üzüm salkımı. İçine bir tür tahripkâr dert yerleşmişti; vakitsiz bir solma ve ölümün şiiri. Havayı içine öyle çekiyordu ki

ağız yanıyordu sanki, o küçük orospu ağız yanıyordu; şeker yalıyormuş gibi, şampanya höpürdetiyormuş gibi.

Çok az şarkı söylüyor, sadece karmakarışık şakıyor, ciyaklıyordu. Ama seyirciler ona sıırıslıklam hayrandı. Ne istese ayaklarına sermeye hazırdılar.

Adalet miydi bu? Bu kösnülün, İncil’de adı geçen bu *şehvetperestin, bu menfur şahsiyetin başına kükürt yağmuru yağması gerekirken çiçekler dökülüyordu*. İffetsiz hayatı, pis işleri, satılık mazisi herkesin malumuydu. Toplumun süprüntüsü olduğunu, ayakkabı silmeye bile değmeyecek bir paçavra olduğunu herkes biliyordu. Peki, neden umursamıyorlardı bunu? Onu *göklere çıkarıyorlardı*, sanki her şey onundu, o muhteşem bir kadındı; munislikten ve iyilikten de öte ilgi gösteriyor, hiçbir sevgiyi, hiçbir saygıyı hak etmeyen, bütün güzelliklerle, bütün soyluluklarla alay eden bu kadını seviyorlardı. Adalet değildi bu, adalet değildi.

Ákos dürbünü gözlerine bastırmış, bir gün onunla karşılaşsa ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Başını öteye çevirmesi evladır diye hissediyordu; yoksa gözleriyle tartsa mı ya da sadece yere mi tükürseydi?

Onu bu karanlık düşüncelerden uzaklaştıran yine Vun-Çi olmuştu; sahneye dans ederek çıkmış ve bu kez gerçekten döktürmüştü. Gür ve uzun örgüsüyle yüzünü yelleyerek o meşhur şarkısını söyledi:

*Çirkin, sahiden çirkin,
Örgüsü Çinlilerin
İyi ama, var mıydı ve var mıdır,
Böylesi olmayan bir halk?
Var mı öyle bir toprak,
Örgüyü tanımayan?*

Hop hop çirkin örgü

Kop, kop, kop!

Etkisi o kadar büyük olmuştu ki temsili dakikalarca uzatmaları gerekmişti, zira alkış dinmiyordu.

Herkes alkışlıyordu, localar, kilitli koltuklar, paradi; Ákos da locasından sarkmış, kendinden geçmiş bir vaziyette alkışlıyordu; zevkin her şeyi büyüleyen mestinde erimiş hâlde, locanın sehpa-sında şarkıya ritim tutuyordu. Dürbünlerin ona dönmesine artık aldırımıyordu. Kitlenin harareti onu da, karısını da sürüklüyordu. Gülmekten gözlerinden yaş boşanıyordu.

“Çirkin, sahiden çirkin,” diye kıkırdıyordu kadın.

“Kop, kop, kop,” diye karşılık verdi Ákos, muzipçe onu gösterip havayı sözde çekiştirerek.

Ancak hepsi bundan ibaret değildi. Sırada yerel ve politik ilişkilere beceriyle uyarlanmış güncel dörtlükler vardı: *Sárszeg de çirkindi, çirkin, sahiden çirkin; her taraf çamur, kanalizasyonu yok, tiyatronun elektriği yok...* Kudurmuşlardı.

Bizzat Főispán da anlamıştı mizahı fakat diğerlerine iyi bir örnek teşkil etmek için avuçlarını birbirine çarpma lütfunda bulunuyor, böylece umumi vaziyetimize değinen ağır ama adil eleştiriyi takdir ettiğini gösteriyordu.

Sadece Hentzi heykelinin ve sarı siyah bayrağın da çirkin, çirkin, çirkin olduğunu tespit ettiklerinde fırlamıştı yerinden ancak bu kez otomat gibi hızlıydı. Geriye, locanın derinlerine çekildi ama başka türlü de yapamazdı. Nihayetinde o, Macar Hükümeti'nin saygınlığını temsil ediyordu.

Bu hararetli atmosferde sona erdi gösteri. Ákos, perdenin son kez inişini ve seyircilerin vestiyere doğru akışını hayretle izledi.

Bir süreliğine yerinde oturdu, broşüre baktı, ellerini ovuşturdu. Redingotunun üst cebinden dörde katlanmış mendilini çıkardı, alev alev yanan suratını kuruladı. Kadın, locanın koltuklarında el çantasını arıyordu.

Tiyatronun lobisine ulaştıklarında kalabalık dağılmıştı.

Gişenin önünde durmakta olan Arácsy, Ákos'u papazlar gibi nazik ama resmî ve üstten bir şekilde selamladı, onunla tokalaştı. Ákos başka zaman da geleceklerine söz vererek hayranlığını ifade etti. Fakat sonra kapı açıldı ve Primadonna Tiyatro Müdürü'ne doğru koşturdu.

Makyajını dahi silmemişti; küçük, hafif bir ipek pelerin almıştı sırtına, acelesi var gibiydi.

İhtiyar, tereddütlü gözlerle ona baktı.

Arácsy onları tanıştırdı.

Şimdi Primadonna'ya doğru eğilmişti; temsilden önce Főispán'a doğru eğilmesinden küçük bir farkla, daha az nezaketle.

Elini uzatan kadın olduğu için kabul etti.

"Tebrik ederim," diye geveledi, "harikuladeydi."

"Aman, yok canım," diye tevazu gösterdi Primadonna.

"Ama öyle, öyle. Ben iltifat etmeye alışkın değilim sevgili küçükhanım. Harikuladeydi."

"Sahiden mi?" diye sordu Olga Orosz ve kısık bir kahkaha savurdu.

Çevresinde baş döndüren bir koku uçuşuyordu, yeni, son moda parfüm: *Heliotrop*.

Buğulu, sevimli sarmaşık, ihtiyarın elini birkaç saniye bırakmamıştı.

Ardından Ákos tiyatronun çıkışında onu bekleyen karısının yanına gitti.

“Tıpkı,” diye belirtti kadın, “sahnedeymiş gibi gülüyor.”

“Evet,” dedi Ákos, “rolünü çok doğal oynuyor.”

Hâlâ sıcak olan gecenin içine doğru ağır ağır yürüdüler. Széchenyi Meydanı’na geldiklerinde kadın;

“Zányi’yi sevdiği söyleniyor,” dedi.

“Yok,” diye cevap verdi Ákos, “Dani Kárász’ı seviyor. Onunla evlenecek.”

Tam o anda, yulafla semirmiş harikulade iki küheylanın çektiği üstü açık Landau stili fayton hızla önlerinden geçti. İçinde Olga Orosz ile Dani Kárász, aralarından su sızmayacak biçimde oturuyordu.

İki ihtiyar, faytonun ardından şaşkın şaşkın bakakaldı.

YEDİNCİ BÖLÜM

(Yaşlı çiftin, taşralı acemi bir şairle sohbet ettiği)

Salı günü öğle üzeri Magyar Király Lokantası'nda başgarsonun onlar için ayırdığı masaları boş kalmıştı.

Ákos, Főispán'la yemiş, karısı ise fırsatı değerlendirip, öğlen yemeğine eski arkadaşı, bir binbaşının dul karısı, Katolik Kadınlar Kulübü'nün başkanı Bayan Záhoczky'ye gitmişti; zaten şehrin hanımları her Salı günü onun evinde buluşuyor ve köpüklü kahve, konserveler ve küçük pastane çörekleri eşliğinde güncel konuları konuşuyordu.

Son zamanlarda hayırseverlik işlerinde çok gayretli çalışmışlardı. Kimsesizler yurdu, küçük hanımlar için Mária Kulübü ve hizmetçiler için de Márta Evi kurmuşlardı; buradan güvenilir hizmetçiler temin edilebiliyordu; şehirde gittikçe yaygınlaşan yoksulluğa da yoğunlaşmıştı dikkatleri. Bazı yoksullara din farkı gözetmeksizin bedava öğle yemeği ve giysi temin ediyor, ellerinden geldiğince yardım ediyorlardı. Herkes onları şükranla anıyordu.

Saat altıya doğru Ákos, karısını almaya geldi, Főispán ile yenilen öğle yemeğinde neler olduğunu anlattı ona.

Yaklaşık kırk kişiydiler –aralarında Budapeşte'li bir hükümet komiseri de vardı, çok bilmiş bir beyefendi– ve çok iyi eğlenmişler-

di. Et çorbasını evde ya da Magyar Király'da olduğu gibi tabakla değil, ufak bir kâsede ikram etmişlerdi. İki çeşit balık vardı, soslu domuz filetosu, domuz jambonlu poğaça ve de yiyemediği kadar çeşitli tatlı. Ama ne olursa olsun deyip yarım bardak Fransız şampanyası içmeden edememişti.

Karısı ise uzun kahvaltıyı anlatmış, en başta da teleme peyniri gibi ayrılan çöreği övmüştü.

Széchenyi Meydanı'nın köşesinde Miklós Ijas'la karşılaştılar.

Sárszeg'de herkes herkesle karşılaştırdı; istese de istemese de günde birkaç kez, zira şehir öyle inşa edilmişti ki nereye gitmek isterse istesin herkesin mutlaka meydandan geçmesi gerekirdi. İnsanlar pek az selamlaşır, sadece gözleriyle işaretleşirdi. Böyle karşılaşmalar pek heyecan yaratmaz, geniş bir ailenin fertlerinin birbirleriyle evde karşılaşmasına benzerdi.

Tek sorun ne zaman karşılaşacaklarıydı. Herkesin belli bir saati vardı.

Örneğin Mályváy, meydandan her zaman saat yedi buçukta geçerdi talebeleriyle; onlara karşı okulda ne kadar sert idiyse, okul dışında da o kadar şefkatliydi. Peşinden giden talebeleri, fizik deneyleri için kocaman kartonları, karton daireleri, demir çubukları taşırdı; bazen öğretmen efendinin cam fanusun altına koyup havasız bırakarak öldürdüğü bir serçe ya da evcil tavşan olurdu ellerinde. Szunyogh sekizden sonra görünürdü ve lisenin küçük anının dersin başladığını bildiren sesini duyunca, yaka-sı kalkık paltosunun içinde çoğu kez koşardı da, zira müdürden korkardı ve geç kalmak istemezdi. Saat dokuzda Dr. Gál ortaya çıkardı. Saat onda Priboczay, eczanenin önündeki mutat tırnak temizleme işini bitirirdi. On birde Környey görünürdü, çoğunlukla kendi sürdüğü, güçlü bir itfaiye atının, demir grisi bir kü-

heyelanın çektiği hafif aracıyla yıldırım hızıyla geçirdi. On ikide tiyatrocular gezinirlerdi. Öğlenden başlayarak akşama kadar da şehri canlandıran Panterlerdi; ya Magyar Király Lokantası'na ya da Széchenyi Kahvehanesi'ne kurarlardı çadırı.

Miklós Ijas, akşam sekize doğru editörlük işinden kurtulunca gezintiye çıkardı. Yegâne dostu, kırmızı yüzlü, keskin zekâlı Yahudi oğlan Ferenc Freund'la ara sokaklarda ağır ağır gezinirlerdi; Freund onu anlıyor, yüreklendiriyor ve kendisi de yazmak için çabalıyordu. Ama daha çok yalnız gezerdi, tıpkı şimdi olduğu gibi.

Miklós'un beklenmedik ortaya çıkışı, dün akşamki alelacele tanışmaya rağmen Ákos Vajkay'ın kafasını meşgul ediyordu. Eskiden Ijas'ı dizlerine oturtur, parmaklarını kafasına tıkladırdı. Ama bu çok eskidendi. Ona bundan söz etmemiştii, zaten söz etse de muhtemelen hatırlamazdı.

Vajkaylar eskiden Ijas'ın evine çok sık giderlerdi, temiz ve misafirperver evine, Tarliget'teki şu villalarına; ta ki karanlık bir tesadüf bu harikulade ve ünlü aileyi silip süpürene dek. Miklós'un babasını, vilayetın seçkinlerinden olan János Ijas'ı bir akşam iki dedektif Tarliget'teki villasından alıp polise götürmüş ve orada gözaltına almıştı.

Olay esrarengizdi. Zira bizatihi ismi namusuna kefilddi, iyi hâlli olduğu biliniyordu, çok harcıyor ve ara sıra kumar oynuyor olsa da tepeden tırnağa namuslu bir adam olarak tanınıyordu. Bir yanlışlık olduğundan söz ediyorlardı, gizli düşmanları ihbar etmişti belki de zira aleyhinde hiçbir kanıt yoktu. Bir mülkünü araçılar üzerinden satmıştı. Bunlar birinci müşterinin verdiği 150.000 forint fiyatı kabul etmişler ancak sonra bir ikinci, daha iyi bir müşteri çıkmış, bunlar da işi onunla bağlamışlardı. Ve böylece mülkten olan birinci müşteri intikam almak için, parasını geri alamadığı

hâlde mülkün satışının tapu defterine çoktan işlendiği şeklinde ihbarda bulunmuştu.

Detaylar kamuoyunun gözünde gizemini korumasına rağmen Ijas tutuklanmış, cezaevine yollanmış ve kefaletle serbest bırakılmasına hiçbir şekilde izin verilmemişti. Duruşma gerçekleşti mi, gerçekleşmedi mi kimse hatırlamıyordu bile. Ama zavallı János Ijas on sekiz aydan önce çıkamamıştı cezaevinden, çıktığında da hem ruhen hem bedenen marazlı bir adamdı artık. Yurtdışına çıkmış ve orada da ölmüştü. O hapisteyken karısı da sıtmaya tutulup ölmüştü.

Zamanında gazeteler yazmıştı bu davayı. Özellikle de babanın yaşadığı trajediyi en büyük oğlanınki izlediğinde. Jenő Ijas Macar ordusunda görev yapan bir yüzbaşı olarak Sárszeg'e atanmıştı. Babasının davasının yol açtığı dedikodular yüzünden onun hakkında da tahkikat yapılmıştı. Bu şartlar altında görevine layık olduğu şüpheliydi. Yüzbaşı soruşturmanın sonuçlanmasını beklemedi. Bir sabah Tarliget arazisine yürüdü ve orada dev ceviz ağacının altında, revolverini başına dayayarak intihar etti. Üniformasına iğnelediği veda mektubunda, babasının onurunu ve şerefini korumak adına elinden bu kadarının geldiğini yazıyordu.

Aileden geriye sadece on beş yaşındaki Miklós kalmıştı, akrabaları onu yanlarına almış, taşrada yetiştirmişti. Burada at biniyor, spor yapıyor, bolca yiyor ve uyuyordu. Daha sonra Kolozsvár Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu ama sınavlarını vermemiş, sadece İngilizce öğrenmişti ve o skandaldan artık söz edilmez olduğunda, herkesi şaşırtacak biçimde Sárszeg'de gazeteci olarak ortaya çıkmıştı.

Miklós, pek de uygun olmayan durumu nedeniyle insanlarla pek temasta bulunmuyordu; Feri Füzes de onun aleyhinde propaganda yapmaya başlamış, kulübe üye olmasına bile engel olmuştu. Bu yüzden sabahları kahvehanede gazetelere gömülüyor, öğleden

sonra evde, kiralık odasında yazısını yazıyordu. Nevi şahsına münhasır biriydi, en yeni sanat akımı olan Art Nouveau'nun hararetli bir taraftarı olmuştu. Şimdi de böyle aylak aylak geziniyordu zira kafasında bir şiir vardı. Yolda şekillenir umuduyla yürümeye başlamış ama nafile dolaşmıştı, sözcükler zihninde bomboş kaynaşıyordu, demodeydiler, hâlâ sıkıcı ve anlamsızlardı.

İngiliz takımı ve ince mor kravatı, elinde yumuşak şapkasıyla başı açık, ağır ağır yürüyordu. Kestane rengi gür saçları dik alnına dökülüyor, bitmez tükenmez gençliği fısıldıyordu.

Vajkayları görünce başını kaldırıp baktı. Ákos'a doğru koştu; dün ürkek ve sessiz ikircimiyle onu cana yakın bulmuştu. Tokalaştılar.

“Merhaba sevgili Ákos Ağabey.”

Ákos eli içtenlikle sıkı, olanlar için herkesin adına özür diler gibiydi.

“Merhaba sevgili kardeşim Miklós.”

İjas bir süre kararsızca durdu, sonra sordu:

“Ne tarafa?”

“Eve.”

Ve Miklós, ne yapacağını bilemediğinden ve de şiir meselesinin uzamasından sıkıldığından onlara katıldı.

“Müsaadenizle,” dedi.

Ákos başını eğdi, kadın huzursuz gözlerle baktı. Genç adamlar onu hep huzursuz ediyordu.

Sárszeg evleri o alışıldık sahte acınası hâlleriyle hâlâ bir şeyleri bekliyormuş gibi kıpırtısız dururken ılık akşamda yürüdüler.

“Editörlükte çok işin oluyor mu?” diye sordu Ákos, bir şey söylemiş olmak için.

“Yeterince.”

“Tahmin ederim. Her gün gazeteye yazmak. Makaleler yazmak. Üstelik de her şeyin tersine döndüğü böyle zor bir zamanda. Dreyfus davası, grevler.”

“Brezilya’da beş bin işçi grev yapıyormuş,” dedi Anne çekingen bir edayla.

“Nerede?” diye sordu Miklós.

“Brezilya’da,” diye pek bir kararlıca açıkladı Ákos, “geçenlerde bir başkent gazetesinde okumuştuk.”

“Olabilir,” dedi Ijas. “Evet. Böyle bir şeyi hatırlıyorum,” diye homurdandı.

Sonra içini çekti.

“Ben şu sıralar başka bir şey üzerinde çalışıyorum.”

Tamamen kapalı kapılar ardında, *Sárszegi Közlöny*’ün pazar nüshalarında yayımlanan şiirlerini düşünüyordu ve tatminsiz edebi ihtirasını ima ettiği ve takdir beklediği anlarda hep yaptığı gibi, orijinallik taslayarak dudağını büzdü.

Ama imasını anlamamışlardı. Ákos, şiirlerini hiç okumamıştı. Anne muhtemelen okuyordu ama o da yazarın ismine hiç mi hiç dikkat etmezdi. Bunu önemli bulmuyordu.

Sessizliğin içinde terk edilmiş gibi uzanan, uzun ve ıssız Petőfi Sokağı’nın köşesine gelmişlerdi. Miklós durdu.

“Ne sıkıcı bir kafes bu,” dedi, “insanlar burada nasıl yaşayabiliyor anlamıyorum. Budapeşte’ye geçmek istiyorum. Geçen hafta Budapeşte’ye gittim. Ah, Budapeşte!”

Buna cevap alamamıştı. Ama iyi niyetle dinliyor olmaları öyle hoşuna gitmişti ki bu iki ihtiyara karşı güven duygusuyla yanıp tutuşuyordu, onlara kalbini açma arzusuna kapılmıştı.

“Babam öldüğünden beri,” dedi, “Budapeşte’ye gitmemiştim.”

Babasından söz ediyordu. Hiç kimseye, asla bahsetmediği,

ölümünü utançla ve özenle sakladığı babasından. Bu, Vajkayları daha da yaklaştırmıştı ona ve ikisi birden “Zavallı, zavallı,” dediler.

“Sen onu tanımış mıydın?” diye sordu Miklós, Ákos’a bakarak.

“Tanımıştım. Ve sevmiştim. Ve saygı duymuştum. Çok kıymetli, iyi bir dostumdu.”

Ağır ağır yürüyorlardı. Ákos’un alnı kırıışmıştı. Çocuklar aileleri yüzünden ne acılar çekiyordu ve aileler de çocukları yüzünden...

Kadın konuştu:

“Ailelerimiz görüşürdü, onlar bize gelirdi, biz de onlara giderdik. Miklós o zamanlar henüz küçüktün, altı yaşındaydın. Jenő’yle askercilik oynardınız. Biz verandada, şu uzun masanın başında otururduk.”

Ákos konuştu:

“Mübarek insandı, iyi insandı.”

“Ben artık yüzünü pek hatırlamıyorum,” dedi Ijas hüznle.

Üçü birlikte bir gaz lambasının altına vardılar. Ákos durdu. Ijas’a baktı.

“Sen de onunla aynı boydasın. O da böyle uzun boyluydu. Ona benziyorsun. Ama baban biraz daha güçlü kuvvetliydi.”

“Sonra zayıfladı. Böyle sıskalaştı. Çok acı çekti. Hepimiz çok acı çektik. Annem mütemadiyen ağlıyordu. Ağabeyim.... Biliyorsunuz. Ve ben.”

“Sen henüz çocuktun.”

“Evet. O zamanlar olan biteni tam olarak anlayamamıştım. Ama daha sonra. Zordu Ákos Ağabey, çok zordu. Hukuk okumaya gönderdiler. Vilayette belki kendime bir yer bulabilirdim. Ama insanlar... Yayan Hamburg’a gittim. Amerika’ya kaçmak istiyordum. Düzenbazların, zimmetçilerin gittiği o Amerika’ya.”

Gölmeye başladı. Gölmesi Ákos’u incitmişti. İnsanın içinde olanı bu kadar açıkça anlatması mümkün müdür, içten içe canını

yakan bir şeyi böyle övünerek itiraf etmesi?... Ya da belki de artık canını yakmıyordu. Zira gülüyor.

“Ama Amerika’ya gitmedim,” diye devam etti Miklós. “Burada kaldım, yine de burada kaldım. Yazmaya başladım. İnan bana, şu anda herkese Amerika’da olabileceğimden daha uzağım.”

Nasıl olur? Ákos bunu anlamıyordu. Kibirli, çocukça bir tavırdı bu. Ama ona bakınca bu genç yüzde bir şeylerin farkına vardı. Vun-Çi’nin, kalın makyajla sarıya boyadığı, maske takmış suratını andırıyordu birazcık. Miklós’un yüzünde de maske vardı sanki. Ama daha sert bir maske, acıdan taşa dönüşmüş bir maske.

“Bana göre,” dedi Ijas, “artık hava hoş, şu Feri Füzes’in, Sárszeg’lilerin, tüm diğerlerinin ne konuştuğu artık fark etmez.”

Görünüşe göre yalan söylemiyordu zira sertçe konuşuyor, çelik gibi yürüyordu.

Her halükârda tuhaf tiplerdi şu bohemler. Aylaklık edip çalıştıklarını, mutsuz olup mutlu olduklarını söylüyorlardı. Dertleri herkesten fazlaydı ama yine de katlanıyor, diğerlerinden daha dik duruyorlardı, acı onlara hayat verir gibiydi.

Olga Orosz’un terk edişi bile Zányi’yi perişan etmiş değildi. Föispan’ın yemeğinde, İngiliz flasteri yapıştırılmış elleriyle jestler yapmış, hanımları pek güzel eğlendirmişti. Bu akşam yine boyanıp hazırlanacak ve oynamaya devam edecekti. Szolyvay’ın çoğu zaman akşam yemeği yiyecek parası bile olmaz, Fehér Dede’den borç isterdi fakat yine de vakurdu. Ve şikâyet etmek için her türlü sebebi olan bu zavallı bahtsız çocuk da böbürleniyor, bu kadar tecrübeli olan Ákos’a hayattan söz ediyor, hiçbir itiraz kabul etmeksizin öğütler veriyor, bilgiçlik taslıyordu.

Bunların hepsi erişilmez insanlardı, sanki bir adada, insanlardan uzak, insani yasalardan uzak yaşıyorlardı. Keşke oraya giden

bir yol olsaydı. O adaya, o güvenliğe, o makyaja. Ama oraya yol yoktu. İnsan hayatla dalga geçerek, kostüm giyerek yaşayamazdı. Çünkü kimileri sadece acıyı bilirdi, hiçbir işe yaramayan, hiçbir faydası olmayan, sadece acısın diye var olan o insafsız ve biçimsiz acıyı; kendilerini bu acıya gömer, kederlerinin, sadece onlara ait olan kederin hep daha derinine saplanırlardı, o sonsuz mecraya, o karanlık maden ocağına; sonunda tepelerine çökecek ve kurtulamayacakları o mağaraya.

Ákos genç dostunu dinleyemiyordu artık; Ijas ebedi çileli geçmiş hakkında türlü türlü karmakarışık şeyleri gelişigüzel anlatıyor, şimdiye kadar yazdığı ve bundan sonra yazacağı şiirlerinden ayrıntılı söz ediyordu. Sürekli şunu tekrarlıyordu:

“Çalışmak gerek, çalışmak gerek.”

Sözünü kesti Ákos.

“Çalışmak gerek evladım. İş. Sadece iş. İşten daha güzeli yok.”

Ijas susmuştu. Baktı ki başka havalardan çalışıyorlar, onu anlamıyorlar. Ama şu ana kadar onu dinlediklerinden, minnetini ifade etmek için hanımın yanına gitti, onunla ilgilenmeye başladı.

“Tarlakuşu daha gelmedi mi?” diye sordu.

Vajkay hanım birden ürperdi. Beklenmedik şekilde, aniden gelen bu soru tuhaftı. Beş gündür burada yoktu ve ilk kez birisi ondan söz ediyordu. Üstelik de lâkabıyla.

“Gelmedi,” dedi, “Cuma’ya bekliyoruz.”

“Ne kadar özlediğinizi tahmin edebiliyorum.”

“Son derecede,” dedi kadın. “Ama... evde kendini paralıyordu. Dinlenmesi için onu taşraya gönderdik.”

“Dinlenmesi için,” dedi Baba. Sinirlendiğinde ve düşüncelerini sesiyle susturmak istediğinde, duyduğu son sözcüğü otomatik olarak tekrarlıyordu.

Ijas bunu fark etmişti. İhtiyar adamın yüzüne baktı, tıpkı daha önce Ákos'un onunkine baktığı gibi. Ve şimdi ona o kadar acıyordu ki yüreği parçalandı. Birkaç sözcük, acının nasıl da derin, fosil katmanlarını deşmişti...

Miklós yeni vazifesinden vazgeçmedi, ilgilenmeye, araştırmaya devam ediyordu.

Hoş, sebebinin ne olabileceğini tam olarak bilemese de kadın bu ilgiye seviniyordu. Genç adama döndü.

“Siz onunla tanışmıyor musunuz Miklós?”

“Hayır. Henüz o şansa sahip olamadım. Yani, birkaç kez gördüm kendisini. Mária Kulübü'nde bir toplantıda. Çok gayretli.”

“Ah, çok çalışkandır.”

“Ve sizlerle beraberken. Bu taraflara doğru gezintiye çıktığınızda. Hep aranızda yürüyor.”

“Evet, evet.”

“Ne kadar sade ve iyi huylu.”

“Kutsanmış bir ruh,” dedi kadın, gözlerini havaya kaldırarak.

“Belli ki sevimli ve zarif bir kız. Buralı kızlardan pek farklı.”

“Tarlakuşu bunu duysa,” diye iç çekti Anne, “ne kadar sevinir. Ve sizi şahsen tanısa ne kadar memnun olur. Güzel şiirlerden o da hoşlanır. Bir defteri var, değil mi Baba? Güzel şiirlerini ona yazıyor.”

Ákos, gürültü yapmak için bastonuyla duvarlara tıkladıyordu zira içinden sesler duyuyordu, konuşanlardan daha güçlü sesler. O sesleri susturmak istiyordu. Ijas konuşmaya devam etti. Ve ayrıntılara girerek kadını Tarlakuşu'nun alışkanlıklarından, şundan bundan sorguya çekmeye başladı; bazen, hastaya çağrılan Dr. Gál gibi doğru sorular soruyordu. Sonra teşhisini koymuş ve bu teşhisi tutmuştu da.

Tarlakuşu var oldu olalı bu kadar ilgileneni pek az olmuştu, bu denli samimi ve bu denli şefkatli.

Güzel olduğunu söylememişti, çirkin olmadığını da. Yalan söylemiyordu. Ama ikisi arasında hareket ederek o tehlikeli noktanın etrafından dolanıyor, barışa bir yol açarak başka bir yöne, yukarıya sapıyor ve onu iştahla dinleyen kadının ruhunda muğlak bir umut, kendine bile itiraf edemediği bir sezgi harlanıyordu.

“Gerçekten, vakit bulduğunuzda gelin Miklós,” dedi kadın. “Bizi ziyarete gelin.”

“İzninizi alırım,” dedi Ijas.

Vajkayların evine ulaşmışlardı. Genç bir adam onlara eşlik ediyordu. Bu hiç başlarına gelmemişti. Bir tek şimdi.

Ákos onunla tokalaştı.

“Teşekkür ederim Miklós kardeşim,” dedi ve aceleyle içeriye girdi.

Demir kapı arkalarından kapandı.

Miklós, parmaklıkların arasından bahçeye baktı. Burası sessizdi ve kimsesizdi.

Cam kürelere, çimlerin üzerinde nöbetçiymiş gibi duran taş cüceye dikkatle baktı. Gittikçe kararan gecede bir günebakan kör gibi eğmişti başını, her zaman hayranlıkla izlediği, şimdi hiçbir tarafta bulamadığı güneşi yerde arıyordu.

İçeriden, ihtiyarların eşyalar arasında arandığını duydu, istirahat çekiliyorlardı. Miklós, ıstırabın köşelerde süpürülmemiş çöpler gibi biriktiği; yaşamın kirinin, yıllar geçtikçe üst üste yığılan acıların serili olduğu yoksul odaları görür gibiydi şimdi. Gözlerini kapattı ve bahçenin acı kokusunu içine çekti. Böyle anlarda “çalışıyordu”

Kapının önünde uzun süre dikildi, sevdiğini bekleyen âşık gibi sabırla. Ama kimseyi beklediği yoktu. Âşık da değildi, dünyevi âşık değildi o; birine ulaşan, bir yaşamı kucaklayan, etten, beden-

den sıyrılıp kendininmiş gibi derinden hisseden ilahi âşıktı. En büyük mutluluklar bu en büyük acılardan doğar; öyle ki bir gün bizi de anlayacaklar ve bütün o yabancı insanlar da bizim sözlerimizi, bizim yaşamlarımızı kendilerininmiş gibi kabul edecekler.

Babası hakkında duydukları onu başkalarının acısına duyarlı yapmıştı. Şimdiye dek çevresinde yaşayanlarla hiçbir ilgisi olmadığını düşünüyordu; Környey'le, ayyaş Szunyog'la, o berbat abartıcı Szolývay'la, sürekli susan Dobá'yla ve de zavallı Tarlakuşu'yla. İlk bakışta hepsinin değersiz, eciş bücüş, çarpık çurpuk olduğu, ruhlarının korkunç bir şekilde içe kapandığı bir gerçek. Trajedileri yok, zira bir trajedi böyle bir ortamda nasıl gelişsin? Ama ne kadar derinler, hepsi ne kadar da onun hemşerisi. Nasıl da ona benziyorlar. Bir kere anlaşıldı mı asla unutulamaz bu. Demek ki gerçekten onlarla ortak bir paydası var.

Bu dersi beraberinde götürüyordu şimdi. Petőfi Sokağı'na girdiği sırada adımlarını daha sert ve daha güvenli atıyordu. Zihninde taşıdığı şiir kötüydü, ona aldırmadı bile. Sonra başkasını yazacak, belki de bu olanlar hakkında ve o duydukları hakkında, o veranda hakkında, bir zamanlar birlikte oturdukları ve bugün artık oturmadıkları o uzun masa hakkında.

Széchenyi Meydanı'na vardığında koşmaya başladı, aceleyle Gombkötő Sokağı'na girdi zira *Sárszegi Közlöny*'ün sorumlu editörü ve yayımcısı Kladek burada oturuyordu.

Bu sakallı, kafası ağır çalışan ama kültürlü ve vicdanlı ihtiyar, artık yazı işleri müdürlüğüne gitmiyordu bile, sadece yardımcı editöründen onu her gün ziyaret etmesini istiyordu. Yıkık dökük odasında gazyağı lambasının yanında oturuyordu; döşemeye kitaplar yayılmış, insan boyu yüksekliğinde atılmış eski gazeteler pencereleri kapatmıştı. Bu lanetli, modern çağdan kopuktu, yeni nesil

ne yaparsa yapsın aldırmıyordu; Ijas, gazetesinde Art Nouveau'yu ne kadar överse övsün, aldırmıyordu.

İçi türlü türlü yazılarla dolu cebinden bir başyazıyı çekip çıkardı; Feri Füzes'in çalışmasıydı ve üzümlerin yakalandığı kırağıdan bahsediyordu. Bunu ona verdi ve Sárszeg köylülerinin de okuyacak bir şeyleri olsun diye matbaaya götürmesini istedi.

Ijas'ın şimdi yapması gereken tek şey Dreyfus davası duruşması ve de en son politik olaylar hakkında Budapeşte'den gelecek telefonu açmaktı. Acele etse iyi olurdu zira telefon genellikle saat dokuzda çalardı.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

(Bütün içeriğiyle Tarlakuşu'nun mektubunun okunduğu)

Ertesi gün tam Ákos evden ayrılırken kapının önünde postacı ile karşılaştı. Taahhütlü bir mektupları vardı.

Tarlakuşu yazmıştı mektubu. Zarfın üzerindeki, onun Gotik harfleri andıran köşeli, sakallı harflerini ve annesini hatırlatan el hareketlerini hemen tanıdı.

Henüz sokaktayken zarfı yırtıp açtı. Başka zaman olsa bu gibi işler için ufak yaylı çakısını kullanırdı zira en küçük işte bile düzenden hoşlanırdı. Şimdi parmaklarıyla açmıştı, öyle heyecanlıydı ki sadece zarfı parçalamakla kalmamış, mektubu da ortasından ve kenarından yırtmış, bu yüzden kâğıt parçalarını bir araya getirmek zorunda kalmıştı.

Rastladıklarına, şaşkın şaşkın bakan gelene gidene aldırmadan mektubu hecelemeye başladı. İbretlik derecede özlü satırların geçit töreninde gibiydi yan yana sözcükler; yazı temizdi ama Tarlakuşu bu kez kurşunkalem kullanmıştı, hem de öyle sert bir kurşunkalem ki geniş bir iz bırakmamış, dikiş iğnesiyle kâğıdı kazımış gibi soluk, hayal meyal görülen çizgiler çizip kazımıştı. Mektubu çözdüğü sırada parka da varmıştı.

Burada mektubu cebine tıktı ve ellerini arkasında kavuşturup yürümeye başladı. Öğlenden sonra gezintiye çıkanlar, tüyleri

dökülmüş birkaç alıç çalısıyla birkaç gül ağacının hayatını sefalet içinde sürdürdüğü o yıkık dökük, fukara parkta aylak aylak dolanıyorlardı. Sıcaktan kavrulmuş, çöplüğe dönmüş çimenlerin üzerine gazete kâğıtları saçılmıştı. Banklardan birine oturdu ve mektubu tekrar dizlerinin üzerine yaydı.

Tarlakuşu, noktası virgülüne yazım hatası olmaksızın ve anlamlı yazmıştı mektubunu zira yüksek kız mektebinden mezundu. Ancak üslubu katıydı. Ne zaman kalemi eline alsa konuştuğu zamankinden farklı bir biçimde ifade ediyordu kendini, okulda yazdığı kompozisyonların etkisi altında kalıyordu; kolalı yakası, siyah kravatıyla bir zamanlarki sert öğretmeni Janecz Hanım geliyordu gözlerinin önüne ve hata yapmaktan korkuyordu; o andan itibaren, günlük konuşmada hiç kullanmadığı sözcükleri kullanıyordu.

Yazısı zaten doğallığını kaybettiğinden, genellikle istediğinden çok daha coşkulu, çok daha sıcak oluyordu.

Ákos, Tarlakuşu'nun her şey hakkında tafsilatlı rapor verdiği uzun mektubunu bir kez daha okudu.

Şöyleydi:

Tarkö kırsalı, 4 Eylül 1899

Pazartesi akşamı, saat 6 buçuk.

Sevgili, iyi yürekli annem ve babam!

Sizlere şimdi yazabildiğim için beni başışlayın ama bugüne dek kırsal yaşamın bir dolu mutluluğu beni o denli meşgul etti ve ziyaretime gelen akrabalarım beni o kadar eğlendirdi ki mektup yazmaya ancak bu akşam zaman ayırabiliyorum.

Günlerdir dolmakalem arıyorum.

Yegâne kalemi dün Béla Dayı'nın masasında buldum, o da paslanmış, mürekkep hokkasıysa bu cehennemî korkunç sıcakta tamamen kurumuştur. Kuzenim Berci sonunda bana

bu kurşunkalemi verdi. Kurşunkalemle yazmak zorundayım. Bunun için de özür diliyorum.

En başından başlayayım.

Yolculuğum fevkalade geçti. Tren hareket ettiğinde ve gözlerimin önünden kaybolduğunuzda, benim iyi yürekli ailem, kompartımanıma gittim; orada hoşsohbet ve nazik iki yol arkadaşım oturuyordu; genç bir adamla yaşlı bir Katolik rahip. Ben o anda, hoş değişkenlikleriyle, taptaze renkleriyle ilginin prangalarını çözen, ancak şehir duvarlarının ötesinde gerçek şaşaasıyla gözler önüne serilen ve de ancak o zaman sessiz ve ferahlatıcı sözleriyle ruhuma seslenen arazinin görüntüsüne daldım ve doğayı izledim. Yol boyunca onunla yarenlik ettim.

Geçmişî düşündüm ve özellikle de sizleri. Zaman akıp gitti. Gecikme olmaksızın menzilime ulaştım. Beni arabayla bekliyorlardı. Akşam olduğunda, buharı tüten lezzetli akşam yemeğini akraba çevresindeki keyifli bir sohbetle yemiştım bile.

Hepsi beni çok candan karşıladılar, Béla Dayı, Etelka Teyze ve Berci de. Gelişimden sadece biri mutlu değildi: Kaplan.

Sevimli, sadık köpek beni tanıımıyordu, uzunca bir zaman çemkirdi, bana dişlerini gösterdi, hırladı. Bütün gün boyunca yalnız dolaşmaya cesaret edemedim. Sonra bu sabah verandada aramızı buldum. Çöreğimi süte batırdım ve ona verdim. Şimdi dost olduk.

Yedi yıldır buraya gelmedim ve o günden beri çok şey olmuş. Düşünün bir kere, tepede bir bahçe var, tropikal bitkiler, ormangülleri ve bir patika küçük dereye kadar iniyor;

dere artık o kadar sazlık değil, hasırotlarının kökünü kurutmuşlar, sandalla gezilebiliyor ama sadece baharda, şimdi ise kurumuş. Kısacası gerçek bir cennet.

En son lise dördüncü sınıftayken Sárszeg’de gördüğüm Berci, bu yaz Peşte’de, özel bir enstitüde olgunluk sınavlarını vermiş, oldukça zor olmuş ama gelecek yıl Magyaróvár’a, iktisat fakültesine gidecek.

Ama Béla Dayı birazcık değişmiş. Şakaklarındaki saçlar ağarmış ve ben nedense onu başka türlü hayal etmiştim. Başlangıçta alışamadım, bakıp bakıp gülümsüyordum. O da bakıp bakıp gülümsüyordu. “Yaşlanmış mıyım?” diye sordu bana. “Hayır,” dedim, “hiç de değil.” Bunun üzerine herkes kakhaha atmaya başladı, o da kakhahayla güldü.

Etelka Teyze, çok sigara içtiği için ona söylenip duruyor ama görünüşe göre bundan vazgeçmesi imkânsız. Ama artık akşam yemeği yemiyor, sadece akşama doğru bir bardak şekersiz süt içiyor ve yanında alöron ekmeği yiyor, bana da ısrarla ikram ediyor, elbette ki şakacıktan.

Hâlâ en çok beni seviyor. Yanına oturtuyor, sarılıyor, öpüyor ve küçük bir kızken söylediğini tekrarlıyor sürekli: “Tarlakuşu ben var oldukça korkma. Ben yoksa, işte o zaman kork, çok kork.” Buna ikimiz birden gülüyoruz.

Akşam yemeği boyunca sizden bahsetmemi istediler. Beni ne kadar da sakındığınızdan söz edince çok eğlendiler. “Acı patlıcanı kirağı çalmaz!” dedi Béla Dayı o sevimli nüktedanlığıyla.

Ta gece yarısına kadar çene çaldık ancak o zaman götürdüler misafir odasına. Rahat, yumuşacık yatakta hemen uyuyuverdim.

Sabah müthiş bir şamataya uyandım. Dışarıda, verandada ciyak ciyak bağıryorlardı. Budapeşte'den misafirler gelmişti, Thurzó kızları, çok önceden davet edilmelerine rağmen şimdi aniden çıkagelmışlerdi. Kahvaltıda kendilerini tanıttılar ve dört büyük bavulu misafir odasına götürmelerine izin vermemi rica ettiler. Ricalarını seve seve kabul ettim. Öğlene kadar orada bavul boşalttılar. Bense yalnız kalmaktan daha çok hoşlandığım için, onlar orada kalsınlar, bense bu birkaç gün küçük odaya, Etelka Teyze'nin yanına gideyim dedim.

O günden beri Etelka Teyze'nin yanında, divanda uyuyorum ama burası daha rahat. Ben bu kızlarla yakınlık kuramam. En büyükleri Zelma o kadar marjinal ki! Sigara içiyor ve korse takmıyor. Günde üç kez giysi değiştiriyor; öğlen yemeğinde, akşam yemeğinde ve hatta tenis oynamaya giderken bile. Her gün eve bir demet kır çiçeği getirdiğim için bana gülüyor. Ona göre kır çiçeği iğrençmiş. Sadece orkideyi ve Japon gülünü seviyormuş.

Berci, en küçükleri olan Klári'ye kur yapıyor. Oysa henüz küçük bir kız çocuğu, on altı yaşında. Odada gizleniyorlar ve akşamüzeri bir başlarına koruya kaçıp ancak geç saatte dönüyorlar.

Etelka Teyze dün onlarla gitmemi istedi ama ben bu rolü daha fazla üstlenemem. Ne biçim çocuklar! Ancak görünüşe göre iş ciddi. Béla Dayı masada onlarla hep dalga geçiyor, Berci kulaklarına kadar kızarıyor ama Klári... renk vermiyor.

Ertesi gün yine yeni bir misafir geldi: Feri Olcsuay. Sanırım Zelma'yla ilgileniyor. Dikkatli, kibar bir genç adam. Benimle uzun uzun meşgul oldu. Uzaktan akraba

olabileceğimizi keşfettik. Şövalye yüzüğüne baktım ve üzerindeki zambaktan, kesinlikle onunla aynı soydan olduğumuzu teşhis ettim. Boksa soyu öyle değil mi? Ancak iddiasına göre onların armasındaki zemin bizimki gibi kıızıl değil altın sarısıymış, öte yandan zambak sarı değil kıızılmış. Ayrıca Kisvárdalı mı yoksa Nagyvárdalı Olcsvaylardan mı olduğundan da emin değil. Kimse ona bu konuda tam bir bilgi veremiyormuş. Babası, Kisvárdalı kolunun ahfadı olduklarına inanıyor, Ulusal Müze’de ise muhtemelen Nagyvárdalı Olcsvayların soyundan geldikleri söylenmiş. Zavallı oğlan, şimdi durumu hakkında hiçbir fikri yok. Babama danışmasını tavsiye ettim, o kolayca fikir verecektir. Feri, Sárszeg’e döner dönmez babamı arayacağına söz verdi.

Aklıma gelmişken, burada fevkalade eğleniyorum. Kırsalın gürültüsüne uyanmak çok hoş; ineklerin dalgın çan seslerine, güvercinlerin kuğurmasına. Cıvıdayarak kuluçkadaki tavuğun kanatları altına saklanan mini minnacık sarı kuyruklu civcivler ne kadar da sevimliler. Kırsalda yaşam ne kadar tatlı. Buradaki işler ne kadar harikulade. Hasada hazırlanıyorlar, fiçılar mahzenden çıkarıldı bile, Béla Dayı hepsinin tahtalarını kükürtleyecek. Ürünün iyi olması beklendiğinden büyük bir hasat eğlentisi olacağı söyleniyor.

Şimdi ise buradaki günlerimi nasıl geçirdiğimi anlatayım: Muhteşem gündoğumunu izlemek için erkenden, saat altıda kalkıyorum, Etelka Teyze’yle gezintiye çıkıyorum, sonra ev işlerine yardım ediyorum. Benim, mutfakta sağ kolu olduğumu söylüyor. Öğleden sonra bahçıvan oğlanla, Józsi’yle kovanlığa gidiyoruz ama sevimli arıcıkların hamarat çalışmalarını izlemeye doyamıyorum. Józsi kız başıma ne kadar

cesur olduğuma şaşırtıyor. Oysa ki Thurzó kızları, bir arı onlara doğru uçacak olsa çılgılığı basıyormuş.

Bilirsiniz ki miskinlik etmeyi sevmem. Sarı örtüyü örme-ye devam ediyorum, birkaç gün sonra hazır olacak. Ancak şimdilerde hava artık erken kararıyor.

Akşam altıya doğru lambayı yakarlarsa Jókai'nin Taşyürekli Adamın Oğulları romanını okuyorum; önceden de okumuştum ama gerçek güzelliğinin tadına şimdi varıyorum. Ödön Baradlay'a gözyaşı döküyor, Zebulon Talléross'a gülüyorum. Büyük yazarımız insan yüreğinin gizemlerini ne kadar da iyi tanıyor ve nasıl da keskin sözcüklerle tasvir ediyor... Ne yazık ki burada ancak ikinci cildini bulabildim, ilki kayıplara karışmış.

Bu akşam Tarkö'de balo var ve neşeli topluluk; Thurzó kızları, Berci ve Feri Olcsvay, Etelka Teyze'yle birlikte iki at arabasıyla çıkageldi. Beni de ısrarla davet ettiler ama gitmedim. Giyecek uygun bir şeyim olmadığını söyledim. Sizler olmadan kendimi iyi hissedemem ve samimi konuşmam gerekirse Thurzó kızlarının arkadaşlığı da pek cazip gelmiyor bana. Sonra, dün gece saat bire doğru aniden dişim ağrımaya başladı (en son dolgu yaptıkları), öyle ki Etelka Teyze'yi uyardırmak zorunda kaldım. Merak etmeyin, ağrısı çok sürmedi zira üzerine rom bastım, ağrıyı geçirdi. Ama dişimin yine benimle dalga geçmeye başlamasından korktum, bu yüzden de evde kaldım, Béla Dayı'yla evi korumak için. O çoktan yattı, bense mahrem odamda sizlere mektup yazıyorum.

Ne kadar da bencilim. Sürekli kendi hakkımda gevezelik ediyorum, övünüyorum, şikâyet ediyorum; yapayalnız kalan sizleri tamamen unuttum. Baba, çok mu çalışıyor? En son

hangi yeni soyağacını çizdi? Anne, zavalcılık temizlikte çok mu yoruluyor? Lokanta yemekleri çok mu kötü? Sağlığınız yerinde mi? Kötü, vefasız kızınızı birazcık özlediniz mi? Son dakikada iki örtünün arasına koymuştum, odanın anahtarını buldunuz mu?

Bütün düşüncelerim sizlerle. Ve ne zaman gülecek olsam içimi birden keder kaplıyor zira sizi lokantada bir başınıza otururken görüyorum, benim iyi yürekli ailem. Artık buralarda kalamam. Çok ısrar ediyorlar, bir hafta daha misafirleri olayım diye beni zorluyorlar ama azıcık daha dinlenmek her ne kadar hoş olsa da burada katiyen kalamayacağım; söz verdiğim gibi Cuma akşamı (8:25 treniyle) evde olacağım. Her ikinizi de yeniden bağrıma basacağım âni iple çekiyorum.

Satırlarıma son vermekte acele etmek zorundayım. Bu gece arabacıyla göndermek istiyorum mektubumu zira gece yarısından sonra kızları almak için Tarkö'ye gidecek. Sizi seven kızımız sizi çok öpüyor ve kucaklıyor.

Tarlakuşu

Başka bir şey yazmamıştı. Burada bitiyordu mektup.

Ákos iç çekti. Gözlüğünü dikkatli bir şekilde kâğıt kılıfına koydu. Mektup hâlâ dizlerinin üzerindeydi.

Aklına tek bir isim takılıp duruyordu, tek bir ismi inil dedi, yüksek sesle ve önüne bakarak.

“Olga Orosz.”

Hayalinde Tarkö bozkırını değil, Tarlakuşu'nun uyuduğu divanı değil, Thurzó kızlarını değil, tıpkı dün akşam sahnedeki gibi capcanlı Olga Orosz'u görüyordu, Reginald Fairfax'ı dudağından öperken.

O, bu mektubu anlayamaz. Bütün sözcüklerinin neden yüreğinde bıçak döndürülüyormuş gibi acı verdiğini de anlayamaz; bütün bu kıymetli gözlemleri, tepede patika olmasını, çiçek tarhlarında Japon güllerinin açmasını, saat altıda lambayı yakmalarını ve hasada hazırlanıyor olmalarını anlayamaz. Olga Orosz bütün bunlara boğuk bir sesle gülüp geçer.

Parkta oynamakta olan çocuklar, küçük hırsızlar ve jandarmalar yoktu artık ortalıkta. Günbatımı yaklaşıyordu. Taşrada, günbatımından sonra bütün çocukların yeri evleridir.

Piyade neferleri geziniyordu parkta, taparcasına sevilen hizmetçilerin kısa parmaklı çiftçi ellerine anca sığan pütürlü ellerini tutup ağır ağır sallayarak. Ancak bu pütürlerden tatlı bir şeyler doğabilir. Beraberlerinde küçük hizmetçi kızlar geliyordu, kadın azmanı aşçılar, piyadelerin bu haşın, saçları kademeli tıraşlı köylü heriflerin, kışlada küfürler savuran, başçavuştan şamar yiyen, prangaya vurulan ve şimdi masumane, dalgın dalgın dolaşan sıra neferlerinin kollarına girmişlerdi.

Mavi gözleri bu basit hazla parılıyordu, hiçbir şeye, hiç kimseye aldırış etmiyorlardı. Tifil suratlarıyla, şapkalarıyla, *pálinka*dan kızarmış kalkık burunlarıyla yolunu kaybetmiş ufak çocukları andırıyorlardı; sanki aşkın peri bahçesinde avare dolanıyorlar da onları kadınlar idare ediyordu. Bazen sımsıkı yan yana duruyor, uzun uzun birbirlerine bakıyor, sonra bankın üzerine, çalılarının yakınına oturuyor ve havanın tamamen kararmasını bekliyorlardı.

Bu ne pisliktir, ne rezilliktir; o tiyatrodaki olanlar, harap dekorların arasında, her yerde Olga Orosz ve onlar, hepsi. Hayat kendi yolunda yürüyor. Bayağı ve sıradan ne varsa hepsine hayat diyorlar. Adalet yok ve yok ve yok! Hiçbir şeyin anlamı yok. Hiçbir şeyin kıymeti yok.

Ákos nefretten bayılacaktı, ağzı bir karış açık izliyordu onları. Birinin eline dokunmasıyla kendine geldi.

“Sen burada mıydın?”

Karısı onu arıyordu. Akşam yemeğe gitmek için parkta buluşmak üzere sözleşmişlerdi.

“Ne oldu?” diye sordu kadın, Ákos ayağa kalktıktan ve yaklaşık on adım gittikten sonra.

“Hiç. Yani,” dedi, “Tarlakuşu mektup yazmış.”

“Mektup nerede?”

“Burada,” dedi ve cebine uzandı Ákos.

Bir cebinde bulamadı mektubu. Ve diğerinde de.

Aceleyle geriye, bankın yanına döndüler, aradılar.

Orada da yoktu.

Mektup bir şekilde kaybolmuştu, belki de yere düşmüştü ve rüzgâr onu gazete kâğıtlarının, çöplerin arasına süpürmüştü.

Bu durum Ákos’u öfkелendirdi.

“Ne yazmış?” diye sordu karısı.

“İyiymiş, çok eğleniyormuş.”

“Sağlıklı mı?”

“Sağlıklı. Sadece birazcık dişi ağrıyor.”

“Zavalılık.”

“Ama üzerine rom bastırmış,” dedi Ákos, “kaliteli, kuvvetli rom ve hemen geçmiş.”

Bu, kadını rahatlattı.

Akşam yemeğini Környey ile birlikte yediler, keyifleri de hiç fena değildi. Saat on bire kadar birlikte oturdular. Kırmızı lahana domuz kızartması oldukça yağlı olduğundan Ákos kendine iki desi de kırmızı şarap ikram etti.

DOKUZUNCU BÖLÜM

*(Panterlerin meşhur eğlentilerinin sürdüğü
erkekler partisinin tasvir edildiği)*

Perşembeye gelince... Perşembe, Perşembe'ydi işte.

Perşembe sıradan bir gün değildi. Takvime kırmızı harfle kaydedilmemişti ama yine de Sárszeg'de pazar kadar ünlüydü. Zira erkekler partisi perşembe günleriydi.

Haftanın tek bir gününde birbirleriyle olmak, kadın milletinden uzak, keyifle gevezelik etmek isteyen Panterlerin erkekler partisi kulüp evinde olurdu. Sárszeg kadınları endişeyle beklerlerdi bu günü. Efendileri kendilerini eve şafakta atıyordu, çoğu kez de gün ağardığında; ertesi gün gözleri kan içinde, mideleri bozuk olurdu ve habire homurdanırlardı.

Önceki gün Kömney, bütün grup adına ve törensel bir edayla onu kulübe davet ettiğinde Ákos deniz tutmuş gibi hatırlamıştı Perşembe akşamlarını. Israrla gidemeyeceğini söyledi. Laf-ı güzaf. Ayrıca karısına da başka bir yere gideceklerine dair sözü vardı. Acemice bir özür. Olsa olsa öğleden sonra birkaç dakikalığına uğramaya söz verebilirdi, en azından bir çeyrek saatçik ama daha fazla değil.

O zaman el sıkışalım mı? Ákos zayıflığından elini uzattı ve centilmence şeref sözü verdi. Artık gitmek zorundaydı.

Öğleden sonra bir saat uyumuş ve dinç uyanmıştı. Elinde gümüş elcekli bastonu, güvercin rengi deri eldiveniyle kulüp binasına girdi, büyük cam kapıyı açıp ağır ağır üst kata çıktı.

Lobide eski bir tanıdıkla karşılaştı; üniformalı görevli memur Básta, sirkeli suyuna göbekli salatalar ve katı yumurta dilimleri batırılmış iki kocaman sahanı kütüphaneye götürüyordu. Boş kitap rafının üzerine koydu sahanı zira perşembe günleri akşam yemekleri burada dururdu; ardından çizmesinin topuklarını birbirine çarparak saygıdeğer beyefendinin karşısında durdu, bastonunu aldı ve girerken ona yol gösterdi.

Buna gerek yoktu. Ákos girişi biliyordu. Her şey eskiden olduğu gibiydi.

Okuma salonunda, tıpkı yıllar önce olduğu gibi bir tek Sarcsevit's iki büklüm oturuyordu, şu anda *Le Figaro* okuyan zengin bir aylak, ketum ve kocamış bir bekârdı. Her zaman *Le Figaro* okurdu. Bu yüzden de bütün şehirde Avrupa kültürü almış bir adam olarak anılıyordu.

Deri sedirlerin yayıldığı geniş oturma salonu sol taraftaydı.

Panterlerin muhabbeti uzaktan bile duyuluyordu.

Ákos bu tarafa yöneldi.

Ama birden fark edildi ve zafer naraları atılmaya başladı. Panterler, eğlence âlemlerinin bıyıklı canavarları oturdukları yerden fırlamış, ona koşmuşlardı, şimdi onu sağa sola çekiştiriyorlardı.

“Ákos!” diye haykırıyorlardı dört bir yandan, “Ákosçuğum, gel içeriye, aramıza otur!”

Tanımadıkları, kendilerini tanıtıyordu; kimileri senli benli konuşan gençlerdi:

“*Servus humillimus** seninle tanışmak ne büyük şans, bugüne kadar nerelerdeydin?”

Kimileri azarlıyordu.

“Günah defterin doldu da taşı moruk, bugün bunu telafi etmen lazım.”

Ama Körney’in haykırışı herkesi bastırmıştı:

“Gelen günahkâra yol açın!”

Panter mağarasında dolgun kahkahalar yuvarlanıyordu.

Körney, altın kordonlu kantaron mavisini atillasını** kuşanmış, herkesten iki kafa boyu daha uzun duruyordu

Gümüş forinti parçalamaya alışkın eliyle Ákos’un elini çatırdattı ve Başpanter sıfatıyla resmi bir sevgiye layık bir edayla selamladı onu. Tavrında ciddi, neredeyse korkutucu bir hâl vardı.

Ancak kısa bir süre sohbet etti onunla. Zira bugün, Körney’in oraya buraya koşturması, herkesi karşılaması, personelle şarabı, yemeği müzakere etmesi gerekiyordu. Şimdi de salatayı teftiş için kütüphaneye çağırılmıştı. Böyle zamanlarda çok işi oluyordu, buharlı değirmen yangınlarındakinden bile çok.

Fakat Ákos’un çıkıp gelmesi her halükârda emsalsiz bir olaydı.

Priboczay onu kucakladı, yüzünü yüzüne dayadı ve uzunca bir süre bırakmadı. Ardından, müşfik bir erkek öpücüğüyle yanağını öptü.

Eczacının gözleri yaşardı; yüreği hassastı, gözleri de; ne zaman sevdiği eski bir dostuyla karşılaşsa, aleve tutulmuş saç teli gibi eriyordu bütün varlığını ısıtan bu harareten.

Mendilini aradı.

* (Lat.) Bendeniz, hürmetkâr kulunuz. (ç.n.)

** *Atilla*, kordonlarla bezenmiş, eski Macar erkek ceketi. (ç. n.)

Yaşlarını kurulayınca, daha iyi görebilmek için Ákos'u her iki elinden tutup avizenin altına götürdü.

“İhtiyar,” dedi şaşırarak, “sen enikonu gençleşmişsin!”

“Daha neler!”

“Sahiden, Tanrı aşkına,” diye kesin bir ifadeyle tekrarladı. “Olağanüstü iyi görünüyorsun!”

Etraflarında bulunan grup bunu doğruluyordu. Ákos'un suratı öğlen şekerlemesinden ötürü sahiden de toparlaklaşmış, derisi papaz suratı gibi pembeleşmişti. Alnı da, gözlerinin altındaki iki sarkık deri torbası da al al renklenmişti.

“Kahretsin,” dedi Priboczay, “gerçek bir centilmen olmuşsun.” Eldivenlerine bakıyordu. Ákos eldivenlerini hemen çıkardı.

“Ve,” diye devam etti Priboczay, “ne kadar da dik duruyorsun böyle. Eskisi gibi kambur değilsin. Sevgili yaşlı kurt! Nasıl bir hayat sürüyorsun? Ne yaptın sen böyle?”

“Saçımı kestirdim de,” diye geveledi Ákos, “belki ondandır.”

“Hayır, hayır, daha gençleşmişsin. On yaş. En az beş yaş daha gençsin. Emekli hayatı ha?”

Berberin Tiszaújlaki kremi sayesinde hâlâ kaskatı duran bıyıklarının üzerine, ufak sinsi bir tebessüm sığınmıştı. Mahcup olmuştu.

“İhtiyarladım dostum,” dedi sonunda, “kocamış kemiğim işte, tıpkı senin gibi, tıpkı sizin gibi.” Ve sahte bir acındırmayla başını eğdi.

Priboczay koluna girdi; küçük gruplara ayrılmış, yarenlik eden ya da pencere girintilerinde dedikodu yapan diğerleriyle tanışsın diye etrafı dolaştırdı ona.

Sahiden, sahiden de yaşlanmışlardı hempalar. Panterlerden birkaçının altın dişleri vardı, çoğu önde takma diş, kauçuk damak kullanıyordu. Perşembe akşamları gördüğü siyah, kıvırcık bukleler

kaybolmuş, üzerlerini kırağı basmıştı, bir tek bıyıklarda hayalet gibi birkaç tel kahverengi kıl. Çoğu tamamen dazlaktı. Çıplak kafatasları bilaro masasında yuvarlanan fildişi topar gibi toparlaklaşmış ya da yumurta gibi sivrilmişti ve parlıyordu.

Sadece masalar eskiden olduğu gibiydi; üzerlerinde ince uzun şarap şişelerinin, soda şişesi bataryasının durduğu siyah mermer masalar ve içlerine gömülmüş pirinç kültabları ile yeşil çuha kaplı oyun masaları.

Bir de duvardaki büyük resim: Kont István Széchenyi.

O yaşlanmamıştı.

Sol elini kalçasına, kılıç kemerine doğru dayamış, mentesini* bir yana atmış, ufak dağınık buklelerin uçtuğu çıkıntılı alnı ve içinde şahsiyetin asabi eylem gücü yanan huzursuz gözleriyle, bir zamanlar olduğu gibi duruyor ve o soylu fikrinden, efendi toplulukların kültürünü zenginleştirmek, sosyal ilişkileri yaygınlaştırmak için kurduğu bu entelektüel çevreden, bu kulüpten ne çıktığına bakıyordu.

Ama bu kesif dumandan belli ki o da iyi göremiyordu.

Mavi-beyaz üniformasıyla şehir *hajdú*su Básta gelip Ákos'un önünde durdu; bıyıkları sertleştirilmiş, iki yanağından uzakta, havada bir yerlerde âdeta görünmez iplik inceliğinde bir çizgiyle sonlanmıştı. Elinde, masa örtüsü serili büyük bir şarap tepsisi vardı. Esas duruş vaziyetinde ikram ediyordu beyefendilere.

Priboczay kadehini kaldırdı.

"Hoş geldin!"

Ákos, bardağı son damlasına kadar içti, layığınca.

"Tanrı uzun ömür versin!" dedi sonra.

* Çoğunlukla kenarı kürklü, şeritlerle bezeli, üstlük, manto. (ç. n.)

“Tanrı uzun ömür versin!”

El sıkışıp bir sedire oturdular.

Çeyrek saat sonra Ákos ağır ağır hazırlanıyordu.

“Artık yavaş yavaş gitsem iyi olacak.”

“Ne gitmesi tatlı ihtiyarım?”

İyi bir ev sahibi olarak Környey, her tehlike ânında, biri kaçmaya yeltendiğinde hep orada bitiyordu. Şimdi de tetikteydi.

“Ne münasebet,” diye itiraz etti, “kalıyorsun!” diyerek ihtiyarı çelik kollarının arasına sıkıştırdı. Ákos’u salonun en kesif dumanlı yerine, sarkan bir lambanın altında *Tarokk** oynayanların oturduğu köşesine sürükledi. Kartlar dağıtılmak üzereydi.

“Beşinci olarak gir!” diye teklifte bulundu Környey, grubu işaret ederek.

İşte buydu Ákos’un zaafı ve işte buydu Ákos’un gücü: *Tarokk*.

Bu oyunu ondan daha ustaca, daha büyük bir beceri ve tutkuyla oynayan bulunmazdı. Ayrıca oyun konusunda öyle bilgiliydi ki uzman kişi sayılıyordu; her tartışmada, temyizi imkânsız yargı makamı karar versin diye kulüp efendileri ona başvururdu.

“*Paskievics*** mi o?” diye seslendi Ákos küçümser bir tonda.

“Evet,” dedi masada oturan sempatik savcı Galló, zeki kafasını puro dumanından dışarı çıkararak; kendisi de şöhretli bir *Tarokk* oyuncusuydu.

Hemen de ayağa kalktı.

“Ben sonra dağıtırım,” dedi.

Oturanlar da onunla birlikte ayağa kalkmıştı; Doba ve ham ipek giysisiyle tıknaz bir beyefendi, Dani’nin babası, dazlak tıraşlı

* Bir Macar kâğıt oyunu. (ç. n.)

** Tarokk oyununun en temel seviyesi olan Macar kâğıt oyunu. (ç. n.)

kafası yaz güneşinden ötürü zenci gibi kararmış binlerce dönüm toprağın sahibi István Kárász. Sadece dördüncü kişi henüz oturuyordu; hür Kraliyet şehri Sárszeg'in kırk sekizli ve bağımsızlıkçı temsilcisi László Ladányi; kır düşmüş, kısa tıraşlı sakalıyla ve gür kaşlarıyla Miklós Zrínyi'yi andırıyordu.

Ladányi'nin Ákos'la ilişkisi yıllardır gergindi.

Temsilci –ağzı kanlı diye anılıyordu– tutkulu aşırılardandı, aşırı solun en aşırı kanadına mensuptu; mahrem topluluklarda Aralık 1849 Debrecen Parlamentosu'nun kararından yana olduğunu ve Habsburg Hanedanı'nın millete karşı işlediği suçlardan ötürü herhangi bir zaman tahttan indirileceğini bile saklamıyor, açıkça söylüyordu. Büyükbabasını 1849'da İmparatorluk askerleri bir elma ağacına asmıştı. Şunu sık sık anıyordu: Konağının önünde seçmenler meşalelerle ve bayraklarla ortaya çıktıklarında, bir sürü milli acıdan ötürü ebediyen çatlamış olan sesini de kaybetmişti.

Ákos'u ise çok iyi tanıyordu. Her zaman hükümet taraftarı adaya oy verdiğini, ezik bir şahsiyet olduğunu, yüreği aksi eğilimde olsa da mücadeleleri sevmediğini, kendisiyle, ailesiyle, herkesle barışık olmayı arzu ettiğini ve taviz vermeyi sevdiğini biliyordu; her türden tavizi, keza 1867 tavizini de.

Bu yüzden birkaç kez onu onaylamayan beyanlarda bulunmuştu.

Ama şimdi böyle karşısında durunca ve ötekiler de teşvik edince, o da ayağa kalktı. Macar insanı kılıçla dövüşür, kadehle barışır. Ákos'la tokalaştı.

“Bizimle kal,” dedi hırıltılı bir sesle.

Fırsatı kaçırmamalıydı. Oyuncular, Ákos'u uzak diyarlardan gelmiş, görülmeye değer biriymiş gibi kutladılar. Hem şu gri sırtlı,

tuhaf, büyük *Tarokk* kartları da aklını çelmişti. Hepsine birden karşı koyması zordu, teslim oldu.

“Bana göre hava hoş,” dedi gülerek.

Környey rahatlamış hâlde uzaklaştı.

Ákos, masanın başına, aralarına oturdu; mermerin üzerinde birkaç damla şarap parıldıyordu, belli ki kadehleri doldururken taşmıştı. Tertipli, ufak siyah tabelalar vardı; bunların üzerine, önceden hazırlanmış, uçları sivriltilmiş tebeşirle oyuncuların ismi yazılıyordu.

Kartları Galló dağıttı.

Ákos dokuz kartı eline aldı ve ustalaşmış parmaklarıyla yıldırım hızıyla sıraya koydu; eski dünyadan, mutlu zamanlardan söz eden kartları selamlıyordu âdetâ: İnsan kafalı lavtası ve kılıcıyla, kabarık etekli, tefli İspanyol kadınıyla *pagátı*; rengârenk palyaço kıyafetiyle ve çifte külahıyla *skizi*; yere çömelmiş pipolu Türk ile devasa *huszonegyesi*, yani diğer bütün kartları yenen, bu yüzden bütün saygıyı hak eden kartları. Ne kadar hoş, samimi bir uğultu. Duvardaki resimlerde sevgililer birbirini kucaklıyor, sıra neferi yavuklusundan ayrılıyor, denizde bir gemi yola çıkıyordu. Eli bir harikaydı.

Beyler kartlarına baktılar, ardından aynı dikkatle birbirlerinin suratına. Kurnazca sırtıyorlardı zira surat, kart kadar önemliydi. Ne kaynatıyorlar, nasıl bir bomba taşıyorlar, ne tür bir kandırmacaya, entrikaya hazırlanıyorlardı?...

“Pas,” dedi Ákos.

“Pas,” diye karşılık verdi yanında oturan Kárász.

Doba da pas geçmişti, Ladányi de.

Ákos büyük bir zevkle uzun uzadıya düşündü. Daha iyi bir kurgu yapabilmek için puro bile yaktı.

Tarokk, bugünlerde tasarladıkları türden oyunlar gibi yararsız bir oyun değildir. Kökleri ta uzak geçmişe uzanır ve soylu atalara bakar. Tıpkı yiğit ceddimiz gibi Asya kökenlidir, Doğu'ya has dolambaçlı bir düşünme tarzını gerektirir; dikkat, beceri ve ruh her an orada olmalıdır. Kurnaz bir başlangıcı, merak uyandıran bir devamı ve şaşırtıcı, hızlı bir sonu olan kandırmacalı bir masal gibi uzundur. Kafa patlatmayı da ister, ancak kuru değildir, olağanüstü keyiflidir. Böyle ustaca bir düzenek hâline gelinceye kadar nesiller çalışmıştır üzerinde.

Kárász desteden üç kart alıp elindekilerle değiştirdi.

“Elinde yirmili olan benimledir,” dedi.

Doba ve Ladányi yine pas geçtiler.

Ákos bıyığını burdu.

“Kontur,” dedi neşeyle.

Diğerleri düşünüyordu.

Birbiriyle kaynaşan iki arkadaş Ákos ve Ladányi eşleşmişti, Kárász'a ise Doba yardım ediyordu, Ákos'un karşısında oturmuştu. Birbirlerine şaşkın şaşkın bakıyorlardı.

Yargıç Doba, nasıl da dinç bu ihtiyar diye şaşkındı.

Ákos da Doba'ya bakıyordu. Yargıç sessizce oturuyordu, tıpkı tiyatrodaki sıska, fattan karısının yanındaymış gibi; kadın Olga Orosz'un saç modelini taklit ediyordu ve şu açıklıktan nefesi kokan Szolyvay'ın bile sevgilisiydi, en azından Szolyvay öyle diyordu. Acaba biliyor mu bu zavallı sempatik yargıç, bir şeylerden kuşku lanıyor mu? Bu adam hiçbir şey konuşmazdı. Şu anda da suratından yansıyan sadece umursamazlık ve yorgunluktu.

Ákos'un konturuna “Sürkontur. *Tous les trois*” diye karşılık verdi.

* (Fr.) Bütün üçlüler. (ç. n.)

“Ahhaaa,” dedi Ákos içinden, “*tous les trois, tous les trois.*”

Uzun uzun böyle şeyleri düşünüyordu ve belki de en büyük hatası buydu.

Eskimiş bir matador olarak, kartlarla yeterince ilgilenmemiştir ve sonunda yapacak bir şey kalmamıştır; oyun o kadar kritik bir hâl almıştır ki Doba ile Kárász, Ákos ve Ladányi’ye üstünlük sağlamıştır. Etraflarında bulunanlar şaşkındı.

“İnanılmaz!”

“Eh, işte buna içilir,” dedi Kárász.

Şimdiye kadar Ákos’un yanında sessizce oturan Avusturyalı avcı üsteğmen Werner, iyi niyetli bir hariçten gazelci sıfatıyla bardakları doldurdu. Dört yıldır taburuyla Sárszeg’de bulunuyordu ama tek bir sözcük Macarca öğrenmemiştir; sadece Almanca konuşuyordu, o da ayık olduğunda. Böyle sarhoş olduğu zamanlarda Almanca da konuşamıyordu, belki de anadili olan Moravya dilini bile. Yine de seçkin bir Panterdi ve kendisini harika hissediyordu. Mütemadiyen gülümsüyor, içiyor, dolduruyordu.

“İçmiyor musun?” diye sordu Ladányi Ákos’a, “hafif bir *szilványi**,” diye de belirtti kadehini bir dikişte boşaltarak.

“Hafif Szilványi” lafını öyle lezzetli söylemişti ki Ákos hafif *szilványi*yi içiverdi. Ladányi Ákos’a sarıldı.

“Delikanlı adammışsın Ákosçuğum. Sadece, benim için bir şey yap. Şu çirkin günebakanları bahçenden defet gitsinler.”

“Neden?”

“Zira sarı-siyahlar. Bize çiçeğin bile sarı-siyahı** gerekmez.”

Buna tekrar içtiler.

* Bir tür Macar şarabı. (ç. n.)

** Habsburg renkleri. (ç. n.)

Ákos artık sadece hafif Sszilványı'yi değil, diğerlerini de, kumlu toprakların şaraplarını da ağır dağlık bölge şaraplarını da içiyordu.

Tebeşirle hesap yaptı:

“Bakalım ne durumdayız. Kontur-sürkontur dört puan, *tous les trois* iki, dört kral bir, toplam yedi puan. Yetmiş metelik kazandınız. Buyrun.”

Parayı ödedi. Küçük sarı süngerle tabelayı sildi.

Yeni bir puro yakmış ve hatta gözlüğünü çıkarmıştı; bu kendini iyi hissettiğine dair bir işaretti.

Artık tıpkı diğerleri gibiydi. Topluluğu, buraya girdiği o ilk andaki gibi dışarıdan göremiyordu, dumanın boğucu kokusunu da hissetmiyordu; burada olmadığı yılların çoğunu uyuyarak geçirmiş de bıraktığı yerden devam ediyormuş gibi rahat hareket ediyordu. Üzerini kaplayan sert kabuktan sıyrılmıştı, kafatası alev alev yanıyor da üzerinde saç kar gibi eriyordu sanki. Gözleri mutlu yaşlarla parıldıyordu. Kulakları dostluğun baharında kıpkırmızı alev almıştı.

“On sekizlisi olan benimledir,” dedi birdenbire.

Nerede olabilirdi bu arzulanan, şanslı on sekizli? Acaba kimdeydi? Fakat sıra hâlâ Ákos'undu.

Rakiplerine neşeli bir edayla göz kırparak, ardı ardına en büyükleri, önce ası, sonra yirmi birliyi, on dokuzluyu ve sonunda da on sekizliyi masaya vurdu.

“Hah hah haaa!... Ondaymış!” diye bağırdı diğerleri.

“Kendini elini açık ediyormuş,” diye kakhaha attılar şaşkınlıkla.

“Bununla başa çıkılmaz, eski Ákos, eski Ákos.” Sarılıyorlardı. “Şeytan senin yanında ihtiyar,” diye haykırıyorlardı. “İçelim birer tane!” Ve gülüşleri öyle gümbürdüyordu ki pencere camları zangırdıyordu.

Böylece bir oyun bitip diğeri başlıyor, o ise akıllıca davranıp, bütün entrikaları açığa çıkararak ve gizli saldırının önüne geçerek savunuyordu kendini. Oyun uzundu.

Ama ne ona uzun geliyordu ne de diğerlerine, zira bu ısrarcı ve iknacı oyun onları esir ettiğinden bu yana zaman nasıl da akıp gitmişti. Kart oynayan biri unutmamanın zevkine gark olur ve bambaşka bir âlemde yaşar ki bu âlemin boyutları kartlardan ibarettir.

Volat, bika, pagát sözcükleri uçuşuyordu dumanlı havada, *pagátultimo, pagátultimo!** Rakipleri yılan gibi tıslıyor, şaşıp kalıyordu.

Ákos, herkesi ezip geçmişti. Ve işte ancak o zaman baktı karşısındaki duvarda tik tak eden saate. Dokuz buçuğu geçiyordu. Birdenbire, açıklaması zor bir hüzne kapıldı. Birkaç saniyeliğine kafası önüne düştü; o büyük neşeden sonra keyfi kaçmıştı, sanki karşısında oturmuyorlarmış, sanki havadan ibaretlermiş gibi bakıyordu dostlarına.

Garsonlar geldi, akşam yemeği hazırды.

Okuma odasına geçtiler. Perşembe akşamları postu buraya seriyorlardı.

Sárcsebits *Le Figaro*'yu hâlâ bitirmemişti, kenara çekilip duvarın yanındaki bir elektrik lambasının altına oturdu, okumasına orada devam etti. Grup, çiçeklerle bezenmiş masanın etrafına yerleşti.

Takdire şayan ve oldukça Macar bir akşam yemeğiydi, piliç kavurma, çökelekli makarna, haşhaşlı ve cevizli erişte; bunun yanında küflü, kokmuş peynir ve bununla ilahi bir lezzet oluşturan sodalı mayhoş şarap.

Büyük bir kalabalık hâlinde yeniyordu yemek, en az elli kişi vardı zira akşam yemeğine yeni misafirler de gelmişti. Vesayet Dairesi mahkeme heyeti üyesi Máté Gaszner, sevilesi yanı da bir saygınlığı

---

* Tarokk oyununda kullanılan teknik terimler. (ç. n.)

da olmayan ama buna rağmen herkesin sevdiği ve “Mátéciğim” diye hitap ettiği tıknaz ufak tefek bir adamdı. Komşu şehirden gelen ve emekli bir öğretmen olan Kostyálki dediklerine göre “beleş dehşetli sever” di. Gönüllü hizmetini Tirol’da yapmış olan ve birçok güzel İtalyan ezgisini bilen Főispán’ın kâtibi Vereczkey ve elbette Feri Füzes de gelmişti. Bu tür fırsatlar için parıldayan zamansız tebessümünü etrafta capcanlı taşımış ve akşam yemeği sırasında birçok kez şöyle demişti:

“Bu cemiyete bayılıyorum. Bendeniz sonsuz derecede keyifli bir gencim.”

Hatta, “ateist” Olivér Hartyányi de gelmişti.

Zavallı Olivér yıllardır *tabes dorsalis** hastalığından mustarıpti ve zavallı Olivér bu yüzden ateistti. Akşama doğru kendini kulübe kadar ittirmiş ve iki *hajdú* onu kapıdan üst kata, evdeyken avluda oturduğu ve bacaklarına tüylenmiş battaniyesini örttüğü o büyük, minderli sandalyeyle çıkarmıştı.

Zinde görünüyordu, özellikle de bu gece zira yola çıkmadan evvel her zamankinden daha yüksek morfin enjekte ettirmişti kendine, gözleri parlıyor, genişlemiş gözbebekleri kıvılcım çakıyordu. Cılız, zeytuni suratına bir tür canlılık gelmişti. Sadece konuşurken kaşlarını öteye beriye çekiştiriyordu.

Feri Füzes’in yanına düşmüştü ve ikisi de birbirinden nefret ediyordu. Ama yine de sohbet etmekten hoşlanıyorlar, mütemadiyen tartışıyorlardı.

Feri Füzes Tanrı’nın var olduğunu iddia ediyordu, Olivér Hartyányi ise olmadığını. Bu tartışma, birbirlerini alt edemedi

* Frenginin ileri döneminde, omuriliğin arka kordonunun ve buradaki duyu yollarının yavaş fakat ilerleyici dejenerasyonu ve bunun sonucu oluşan hareket ve his bozuklukları. (ç. n.)

yıllardır sürüyordu. Şimdi de *idealizm* ve *materyalizm* adına malum delillerini sürüyorlardı öne. Feri Füzes, Darwin adını duyduğunda alaycı bir tavırla dudağını sarkıttırdı; onu efendi bir adam saymadığından değil, hakkındaki kanaati de Lajos Kossuth hakkındakiyle aynıydı: Dünyadaki herkes gibi, Darwin'in de bir aydınlık tarafı, bir de karanlık tarafı vardı. Derken Olivér son kozunu oynadı. Acı ve çirkin sözcüklerle ölümü betimledi, inandığı yegâne şeyi, mutlak yok oluşu, üzerinde kaynaşan kurtçuklarla, böcek larvalarıyla çürüyen bedeni betimledi. Masa arkadaşlarını utandırmak için yüksek sesle konuşuyordu. Onlarsa, ne onu ne de Feri Füzes'i iPLEmiyorlardı. İkisinden de aynı derecede bıkmışlardı.

Zaten Çingene de çalmaya başlamıştı. Józsi Csinos'un meşhur orkestrası yüksek kanatlı kapıda durmuş, efendilerin eskiden beri tanıdıkları, iyi dostları olan *prímás*,^{*} ruhundan kopan nağmelerle ortamı şenlendirmeye başlamıştı. Perşembe akşamları bu topluluğa çaldığından daha güzel çaldığı olmamıştı hiç. Samimiyet göstererek ama mesafeyi de koruyarak István Kárász'a döndü; bazen ona öyle bir bakıyordu ki ikisi ortak anılar paylaşıyorlardı sanki. Eskiden düğününde o da çalmış ve cebinden çok sayıda binlik papeli kemanın yayıyla çıkarıvermişti. Bunun ardından toprak sahibi onu her sene mülküne çağırtır oldu. Geçen sene her Çingene'nin boynuna bir jambon asmış ve şafak sökünceye kadar böyle çalmalarını şart koşmuştu.

Ákos ile Ladányi'nin arasında oturmakta olan István Kárász yemeyi bıraktı. Keman sesini duyar duymaz sandalyesinde arkasına yaslandı, kollarını yana sarkıttı, alın damarlarını şişirip gözlerini belertti ve dinlemeye başladı. Görünüşe göre aldırıyordu. Ama

---

* Orkestranın bir numaralı kemancısı (ç. n.)

içindeki her şeyi çıkarması, duygularını okşamayı, iyileştirmesi için yüreğini tamamen Çingene'ye teslim etmişti; rahatça ve efendilere mahsus o kayıtsızlıkla teslim olmuştu ona, tıpkı bir başkasının ayağını pedikürcüye teslim edişi gibi. Ona, aile doktoru Gál'e güvendiğinden daha fazla güveniyordu.

Prímás, onun soylu kölesi sıfatıyla elinden geleni yapmıştı; işkence etmiş, ıstırap vermiş, tatlı tatlı acı çekirtmişti. Birkaç dakika sonra ezgilerin tesiriyle, toprak sahibinin gözünde tom-bul bir gözyaşı damlası beliriverdi. Neden ağlıyordu ki? Bütün Sárszeg civarı, binlerce dönüm toprak ona aitti, yılıklarının, domuz sürülerinin, davarlarının sayısını bilmezdi bile; ailesi, oğulları, kızları, torunları serpilip gelişmişti. Nasıl da eski bir düğünün tadını, küllenmiş rüyaları çağrıştırıyordu bu ezgiler. Bunu söylemek zordu.

Ötekiler de kendine has bir düzeni ve tarzı olan bu ritüele dahil olmuş ve büyük bir *birlik* ortaya çıkmıştı. Herkes başka içerikle dolduruyordu duyduğunu; nesilden nesle geçen ve yüzyılların hazinesini muhafaza eden şarkıları, şiirleri.

Galló, mahkemede sanığa baktığı gibi ciddi bir suratla önüne bakıyor ve son âna kadar zayıflığı reddediyordu. Doba mutlaka karısını düşünüyordu; Tanrı bilir gece vakti nerelerde dolanıyordu kadın. Kederine gömülmüş, kendine öyle işkence etmişti ki korktu ve sonra, derinlerden havaya yükseliyormuş gibi derin bir nefes aldı. Ladányi, yüzünde dört yüz yıllık Avusturya esiri vatanseverlerin kederiyle doğrudan Viyana'ya bakıyordu. Priboczay erimişti, her iki gözünden yaşlar boşanıyordu, melankoliden sırılsıklamdı. Feri Füzes horoz gibi ötüyor, Olivér Hartyányi homurdanıyordu, Szunyogh körkütük sarhoş, başını yere doğru sarkıtmış, fil gibi sağa sola sallıyordu. Környey ispenç horozu gibiydi, doğa biliminin

dürüst dostu Mályvády nüktedandı, Kostyál kışkırtıcıydı, Máté Gaszner ise çılgına dönmüştü.

Hajdú Básta da kuralları unutuvermişti, artık emre amade durmuyordu zira o da bir Sekel Macarı idi; bir kardeşlik havası içinde beyefendilerin arasına karışmıştı. Garsonlar, parmaklarının ucunda geziniyordu şimdi. Burada sıradışı bir şeylerin olduğunu sezinlemişlerdi, bunu bozmak kâfirlik olurdu.

Sárcsevits *Le Figaró*'yu baştan sona okumuştı, ufak haberleri bile, son harfine kadar. Eğlenenlere şaşkın şaşkın bakıyor, kafasını iki yana sallıyordu. O hiçbir şey hissetmiyordu. Tek hissettiği, bu kadar zamana, bu kadar yorgunluğa yazık olduğuydu. Ayrıca nasıl bir savurganlık, nasıl bir naip müsrifliğidir bu, tanık olduğumuz bunca şeyi dağıtmak, şarapla birlikte yerlere dökmek. Szajna kıyısında bir yerlerde bu kadar iyi niyetle, bu kadar renkle ve duyguyla binalar yükselir, kitaplar yazılır. Bu beyler böyle zamanlarda kafalarından geçeni anlatsalar, Sárszeg Kulübü'nün kütüphanesinde bulunan ve kendisi, savcı Galló ve bir de mezara girmeden evvel bu korkunç dünya hakkında birkaç şey öğrenmek isteyen zavallı Olivér dışında kimsenin okumadığı kitaplardan daha çok kitap yazılabilir.

Ama onlar buna da aldırmıyorlardı.

Prímás *Mayısböceği*'ne girmişti. Ákos elini kaldırıp onu durdurdu. Onun şarkısı işte buydu.

Çingene'yi yanına çağırdı, sesini kısacak aparatı kemanın köprüsüne koydurdu ve tekrar çalmaya başlayınca ona eşlik etti. Söyledi, başlangıçta ikircikli, sonra kibirli, efendilere has bir gururla, çok güçlü değil ama hoş tenor sesiyle; işaret parmağını eski, fani bir hareketle şakağına doğru kaldırarak.

Mayıs böceği, sarı mayıs böceği,

Sormam sana yazın ne zaman geleceğini...

Sárcsevits kıpırdandı. Yanında oturan Feri Füzese gülümseyerek sordu:

“Şu ihtiyar Vajkay mıdır?”

“Evet o.”

“Huysuz bir mağara adamı gibi yaşadığını duymuştum”

“Hiç de değil,” dedi Feri Füzese gergin bir tonda, “çok samimidir, neşeli bir beyefendidir.”

Beyler akşam yemeğini yiyinceye kadar fuaye süpürülüyor ve havalandırılıyordu. Geri döndüklerinde sevimli ve düzenli bir salon buluyorlar, o atmosferin sıcaklığı dumanla birlikte uçup yok oluyor ve havada soğuk bir ciddiyet hissediliyordu.

Bu ortamda, öğleden sonra başladıklarına devam etmeleri imkânsızdı. Şarabın yerini *pálinka* almıştı, *Tarokk* ve *Alsós*’un yerini ise *Ferbli* ve *Makaó*.^{*} Babayaniliğin sonuydu: Şaka nedir bilmeyen ciddi içicilerin ve şans ile cilveleşmeyip, arenada kendilerinin mi yoksa başkalarının mı kalacağı hususunda meydan okuyan ciddi oyuncuların zamanıydı.

Ákos Makaó masasına düşmüştü, kav beş forint idi ve *kontusovska* ile bir diğer Polonya *pálinkası* içiyorlardı. Környey, herkesin ne kadar içtiğini takip etmeyi vazife edinmişti.

Ákos iyi bir içiciydi.

*Makaó*da da şansı vardı.

“Dokuz,” diyordu mütemadiyen.

Kazandığı papeller önünde yığılmış, bakır meteliklerden yığınlar, nikelden, gümüşten sütuncuklar oluşmuştu. Çok geçmeden deri cüzdanlardan saygıdeğer soğuk mavi binlikler de çıkmaya başladı. Paradan başını alamıyordu.

* Macar kâğıt oyunları. (ç. n.)

“Sekiz,” dedi arkadaşları.

“Dokuz,” diye karşılık verdi.

Hem öfkeleniyor hem de eğleniyordu. Batıl inançtan ötürü yeni deste getirtmiş ama bunun da yararı olmamıştı. Şans ondan ayrılmak istemiyordu. Bütün gruba şampanya açtırdı. İçip içip kadehleri duvara çarptılar. Sonra, saat 02:45’te savaş sona erdi. Oyuncular ayaklandı.

Környey haykırdı:

“Aziz János kutsasın!”

Şarap, *pálinka*, şampanya, ne kaldıysa doldurdular kadehlerine. Ákos, tam paraları ceplerine; pantolon cebine, palto cebine, alt ve üst yelek cebine tıktırıyordu ki suratına tıraşlı bir suratın, ağzına bir ağzın dokunduğunu hissetti, salyalı öpücüklerle baştan aşağı yalıyordu.

“Sevgili... sevgili dostum!”

Göğsünde hıçkıran, Sárszeg’in kırk sekizli bağımsızlık delegesi Ladányi idi.

Ákos adama sarıldı.

“Cesur bir kırk sekizlisin sen Laci, bunu biliyorum.”

“Sen de öylesin sevgili... sevgili dostum,” dedi Ladányi, “cesur bir Macarsın!”

Ağlıyorlardı.

Ákos, önüne konan su bardağını bir kerede kafasına dikti, silme *pálinka* doluydu. Alkol kanını kaynatmış, onu ayağa kaldırmıştı. Yaşlı beyni büyük darbelerle takırdıyordu ve öyle bir haz duyuyordu ki şimdi, bu mestin onu ve bütün yaşamını kavradığı şu an hüccetten ölse umurunda olmazdı.

Yüzü solgundu. Gözleri şehla bakıyordu.

Bunu gören Környey seslendi:

“Ne o Ákosçuğum?”

Ákos cevap vermedi.

Kafasına diktiği *pálinka* dehşetli bir güç vermişti ona. Hemen eve gitmezse sonu olacağını biliyordu. Sokağa, kulübün önüne indiğinde gençliğinin bütün bağımsızlığı geri gelmişti; sol tarafa, Széchenyi Sokağı'na doğru yöneldi ve duvar diplerinden yürümeye başladı. Arkasından bağırdıklarını duyuyordu.

“Ákos!”

Ardından daha kaba ve sevgiden yoksun bir tonda tekrar:

“Ákos!”

Uzaklaştığı grup resmî ihtarla geri çağırıyordu onu.

Yaptığı alelade bir muziplik de değildi. Selamlamadan çekip gitmek, sinsice kaçmak, sancağı terk etmek gibiydi; bu artık sadakatsizlikti, Panterlerin asla ve asla, hatta dostluk sıfatıyla bile affetmeyecekleri bir itaatsizlik.

Ákos, onlara aldırış etmeden, kararlı adımlarla eve doğru koşuyordu.

Birden arkasında bir patlama duydu. Bir, iki, üç. Revolver ateşliyorlardı. Ardından tekrar üç patlama, ama bu kez daha seri patlamıştı.

Korkmadı. Bunun da eğlenceye dahil olduğunu ve Környey'in çok keyiflendiğinde ateş etmeye alışkın olduğunu biliyordu, toplu tabancasıyla havaya ateş ederdi. Geçen sefer Széchenyi'nin bütün tavanını ve bütün aynalarını delik deşik etmişti. Kötülükten değil, keyiften.

Bunu Sárszeg'li vatandaşlar da bilirdi. Perşembe akşamları bu türden savaş patırtısına uyandıklarında, aldırış etmeden öte yana dönerler ve uykularında homurdanırlardı.

“Panterler eğleniyor.”

Panterler, Ákos bu tehlike işaretiyle geri dönsün diye birkaç dakika daha beklediler. Ardından homurtularla, küfürlerle iki gruba ayrıldılar: Bir grup Széchenyi'ye, *knikebájna** yönelmiş, öteki grup enine boyuna methedilen mükemmel şarabını tatmak üzere salaş meyhanesi sabaha kadar açık olan Panna Teyze'ye gitmişti.

Ákos Şehir Konağı'nın karanlık tonozları altında tamamen gözden kaybolmayı başardı. Buradan akşamcıların ulumaları zor duyuluyordu. Birkaç gece yarısı berduşu, ayakları enikonu birbirine dolanarak geziniyordu. Onlar da içmişlerdi. Sárszeg'de herkes içerdi.

Köylünün biri kaldırımın kenarında dikilmiş duruyordu, birkaç adım atmaya çalıştı ve kurşun yemiş asker gibi yüzüstü devrildi. Alkolün etkisiyle yere serilmişti. Öylece de kaldı. Savaş meydanında yatıyordu.

Ákos o denli sarhoş değildi zira sarhoş olduğunu biliyordu. Dimdik yürümeye devam ediyor, sendelemiyordu.

Kasvetli gecede seyrek kısık gaz alevleri parılıyordu. Kuru sıcak kırılmıştı. Nemli, boğucu, bulutlu bir karanlık kaplamıştı her şeyin üstünü, yaklaşan yağmurun habercisiydi. Széchenyi Meydanı'nda, biraz uzaktaki Baross Kahvehanesi'nin ark lambasının yaydığı ve Sárszeg gecesini ikircime, romaneske boğan o yelpazemsi ışığın içinde gölgeler dolanıyordu. Yukarıda, Şehir Konağı'nın aydınlatılmış sarı saati olgun kavun gibi ıslıl ısıldı.

Baross Kahvehanesi'nin üstü sac kaplı bahçesinde dondurma yiyen gençler vardı hâlâ. Ákos o taraf doğru ilerledi. Birdenbire olduğu yere çakıldı.

* (Mac.) Alkol ve çiğ yumurta sarısı karışımı. (ç. n.)

Dışarıda, terasta birini görmüştü; yeni moda bir Panama şapkası, beyaz yazlık giysisi vardı ve yan tarafta, bir zakkum alışının yanında oturmuş, bardağına doğru eğilmişti. Géza Cifra gece vardiyasının sona ermesiyle buraya ıgan müziğı dinlemeye gelmişti.

Her zaman olduğundan daha abus görünüyordu. Nezlesi bütün azmıştı. Sadece sol burun deliğı değıl, sağ burun deliğı de tıkanmıştı zira burnu hava değışimini ağaç kurbağasından da iyi hissederci ve böyle zamanlarda burnundan katiyen nefes alamazdı. Ağzından alırdı havayı. Önünde ahududu şerbeti vardı, bardağında saman sapı.

Ákos onu uzun süre izledi. Mutlu görünüyordu, yüzünden kibir akıyordu, dünya umurunda değıldi sanki. Ve o masum ahududu şerbeti de Ákos'un gözünde zehir gibi kızıl bir *pálinka* resmine bürünmüştü. Eğleniyor beyzade, diye geveliyordu içinden ve sözlerle ifade edilemez derecede nefret ediyordu ondan. Ah, ensesine bir şaplak indirip düşürebilse şu züppenin süslü kurdeleli Panama şapkasını. Öfkeden kızarmış, çelimsiz kollarındaki adaleler kasılmıştı.

Ona doğru yaklaştı. Evet, onu tek bir yumrukta yere sermek, altına alıp çiğnemek, ulaşabildiğı her yerine vurmak, saçlarını çekiştirmek, gözlerini oymak, öldürmek, öldürmek için artık yeterince güçlü hissediyordu.

İyi de neyle öldürecek? Yanında sadece cep akısı vardı. En azından rezalet mi çıkarsa? O tarafa, masaya doğru yürüdü.

Meydan okuyormuş gibi dikildi önünde. Selam vermeden.

Géza Cifra onu selamladı.

Panama şapkasını çıkarmış, ayağı fırlamıştı.

Ákos kılını kıpırdatmadı. Elini uzatmak zorunda kalmamak için her ikisini pantolon ceplerine sokmuş, parmaklarını kumaşın

içinden dışarıya doğru germiştii. Kinayeli bir edayla kafasını yukarı aşağı salladı, bir daha ve bir daha, daha derinden.

“Buyrun, oturmaz mısınız?”

Ákos bir adım daha attı. Yüzü yüzüne değecek kadar yakındı. Asla içmeyen Géza Cifra, üzerindeki *pálinka* kokusunu hissediyordu.

“Buyuracağım bir şey yok,” dedi Ákos küçümser ifadeyle, “kesinlikle hiçbir şey yok. Ve senden de hiçbir şey istemiyorum. Sadece seni görmek istedim,” dedi ve alaycı bir tavırla önünde eğildi, bu kez bütün bedeniyle.

“Bu benim için büyük bir onur, oturun sevgili ağabeyim.”

“Oturmayacağım,” dedi dikbaşlılıkla, “sen eğlenmene devam et,” diye de ekledi, kastını gizleyerek, “hoşça kal!”

“Hoşça kalın, rica ederim,” dedi Géza Cifra heceleri yutarak, bu sohbetin sona ermesinden ve ne cevap vereceğini, ne zaman vedalaşacağını düşünmek zorunda kalmayacağından mutlu olmuştu. “İyi geceler dilerim, büyük hanımın ellerinden öperim, iyi geceler.”

Ákos, şapkasını bile çıkarmadan yoluna devam etti ama kaldırımında bir kez daha durdu, ikircimliydi, Géza Cifra’ya uzun uzun baktı, yine önceki gibi salladı kafasını. Öteki, bunu hissetmiş ama ne manaya geldiğini anlamamıştı. Kafasını çevirdi, bakmaya cesareti yoktu, kamış çerçeveye yerleştirilmiş *Egyetértés* gazetesini alıp, bütün bedenini onunla gizledi.

Ay, Aziz István Kilisesi kulesinin yanında, bulutların arasından belirmişti, öyle apansız, bir yerlerde gizli bir düğmeye basılmış gibi. Ve acıklı, güçlü ışığı uyumakta olan şehrin üzerinden titreyerek geçti. Ákos Bólyai Sokağı’na doğru devam etti.

Ay ışığında yürüyor ve bir yana devrilmiş melon şapkası alnına gölge yapıyordu. Bu yeşil pus, Budapeşte’ye en son gidişini anım-

satıyordu; doktorlar alkolü, puroyu, iyi olan, yaşama zevki veren her şeyi yasaklamışlar ve o böyle bir gecede oteline doğru ağır ağır yürümüştü. Elini bir an için gözlerine götürdü. Ve bu ağartıda kendini, geçmiş ve bugünü, ona elli dokuz yıl hizmet eden ve Tanrı bilir daha ne kadar hizmet edecek olan ihtiyar kemiklerini gerçekten görür gibi oldu. Sonsuz derecede hüznü görünüyordu.

Uzaktan yakından, çitlerin arkasından köpekler çemkiriyordu, bu tedirgin ışıktan ürkmüşlerdi. Hayvanların bu uyurgezerleri, kadim öfkeleriyle çemkiriyor, çelimsiz arka bacakları bükülü hâlde ve miyop gözleriyle çaktırmadan aya, binlerce yıldan beri ısırıp gökten indirmek istedikleri bu gözenekli altın peynire bakıyorlardı. Öfkeleri, kulakları sağır eden bir şamatanın içinde sönüverdi.

Bólyai Sokağı'nın köşesinden yine Çigan müziği işitiliyordu. Kulüpteki bandonun onu takip ettiğini zannetti ama sesler önünde bir yerlerden, Olga Orosz'un oturduğu evin yanından geliyordu. Üç Çingene, gayretten ayak parmakları üzerine dikilmiş, gece müziği yapıyordu. Işığın dışarıya taşıdığı pencerenin altında István Kárász'ın oğlu Dani Kárász duruyordu ve tıpkı babası gibi yaşlar akıyordu suratına.

Primadonna'ya karşı olan ilgiden ötürü Mimoza'nın şarkısını seslendiriyorlardı.

Ákos Petőfi Sokağı'na döner dönmez ıslıkla Mimoza'nın şarkısını çalmaya çalışmış ama becerememişti. Bunun üzerine Vun-Çi'nin şarkısını, o komik Çince şarkıyı mırıldandı; şöyle başlıyordu: "Çirkin, sahiden çirkin..."

ONUNCU BÖLÜM

*(Yıllardır hazırlanılan büyük hesaplaşmanın zamanının
geldiği ve kahramanlarımızın yaşamdan hepimizin
hakkı olan teselli ve adaleti aldıkları)*

Sarhoşlar uçar.

Sadece ayıklar onların sağa sola yalpaladığını zanneder; onlar aslında görünmez kanatlarla uçarlar ve her yere umduklarından daha erken varırlar.

Bu arada zamanın geçiyor olmasının önemi yoktur, zira onlar için zaman yoktur ve bu gibi şeyleri umursayan ötekilerin yanıladığı gayet açıktır.

Başlarına da hiçbir bela gelmez zira Bakire Meryem sarhoşları peştamalında taşır.

Ama bahçe kapısını açmak başlı başına bir meseleydi. Anahtarı kilidin içinde sağa sola döndürerek uzun süre uğraşmıştı, ama kilit açılmayı reddediyordu. Evin kapısıysa daha da çok uğraştırdı, ta ki kilitli olmadığını anlayana dek.

Homurdanarak girdi içeri; bu evde hiçbir şeyin düzeni yok, üzerlerinden iç çamaşırlarını alsalar haberleri olmaz, her şeyi çalabilirler diye sövüp sayıyordu.

Gerçi bu nevi düzensizlikler elbette ki nadiren olurdu.

Şöyle olmuştu: Saat dokuz olunca karısı huzursuzlanmaya baş-

lamıştı zira kendini bildi bileli kocası bu saatte evde olurdu. Petőfi Sokağı'na çıkmış ve geliyor mu diye karanlığı gözlemeye başlamıştı. Geri döndüğünde ise kapıyı kilitlemeyi unutmuştu.

Vajkay Hanım endişelenmişti. Ne olduğunu hayal bile edemiyordu.

Kendisi bütün gün evde kalmıştı. Ákos öğleden sonra çeyrek saatliğine kulübe uğradığında iki de misafir kabul etmişti. Biri temizlikçi kadındı, çamaşır günü hakkında konuşmaya gelmişti; diğeri Tarlakuşu'nun biricik iyi arkadaşı, sarışın küçük hanım Biri Szilkuthy'di, orman işinde çalışan biriyle evlenmiş ama kocası, Széchenyi Kahvehanesi'nde çalışan bir kız yüzünden onu öylece bırakmıştı, şimdi boşanmak istiyorlardı.

Biri Szilkuthy, daha yakın zamanlarda yarenlik etmeye başladığı ve atkestanesi ağacının altındaki bankta uzun uzun fısıldaşarak konuştuğu Tarlakuşu ile çok ilgileniyordu.

Anne ona tiyatrodan aldıkları çikolatadan ikram etmişti ve saat sekize kadar çene çalıp gülüşerek hepsini yemişlerdi.

O gidince, kızın odasına gitmiş, Tarlakuşu'nun açılmamış yatağın üzerine serdiği gömlekleri, bluzları dikmişti. Sonra sinirinden ağzına bir küp şeker atıp onu emmeye başladı. Daha önce de birçok kez gördüğü fotoğraflara baktı, Dobozy ve zevcesine, ilk Macar kabinesine, Batthyány'ye; çıtçıtli albümleri inceledi ve içlerinde Vajkayların, Bozsókların fotoğraflarını üçüncü nesile kadar takip etti; sonunda on bir yaşında, elinde bebeğiyle, balonuyla, dalıp gitmiş bir ifadeyle kayanın üzerinde oturan Tarlakuşu'na geldi sıra. Ama düşüncelerinden bir türlü sıyrılamıyordu.

Kalkıp yemek odasına gitti, halının zikzaklı motiflerinin üzerinde yürüdü, oradan hızla koridora çıktı, dış kapıya kadar giden partial yolluğun üzerinde de boydan boya gezindi.

Burada birden korkuya kapıldı. Bu yüzden odaların arasındaki kapıları da açık bıraktı, yani bütün odalar birbirine açılıyordu. Sonra, karanlıktan rahatsız olmamak için bütün odalardaki ışıkları birbiri ardına yaktı, koridordakini de. Güçlü bir ışık seli parılıyordu ıssız evde. Ancak bu aydınlıkta sessizlik öncekinden daha korkutucuydu. Hiçbir şey kıpırdamıyordu. Kilit mi gıcırdaydı diye dinledi. Etrafa sağır bir sessizlik çökmüştü. Dışarıyı, sokağı dinledi. Orada da kimse yoktu. Bir tek, sağa sola giderken adımlarının döşemede çıkardığı çıtırtıyı işitilen. Bekledi.

Yatak odasına gitti. Ákos'un etajerinden bir anahtar aldı, onunla aydınlık koridoru geçti, Bösendorfer marka aşınmış siyah piyanonun durduğu son odaya, misafir odasına kadar gitti; ailesinin düğün armağanıydı bu piyano, nice fırtına, nice sevimli danslı eğlence görmüştü ve sadık, yaşlı bir mobilya olarak iki nesle hizmet etmişti.

Piyanonun taburesine oturdu, ellerini kucağına koydu ve uzun uzun düşündü.

Piyanoyu ne zamandır çalmıyordu? Çoktandır. Oysa eskiden severdi. Tarlakuşu'na da o öğretmişti piyano çalmasını ama sevimli zavalılık, çok geçmeden bırakmıştı çalmayı, hiç mi hiç ilgi duymuyordu; on sekiz yaşındayken piyanonun kapağını kilitlemişlerdi ki akoru bozulmasın. O günden beri kapalıydı. O da açmamıştı.

Bekleyiş dakikalarını kısaltmak ve huzursuzluğunu gidermek için piyanonun kapağını kaldırdı, kapak çatırtıyla açıldı, kaskatı parmaklarını çatlamış kemik kaplı tuşların üzerinde boydan boya gezdirdi, tuşlar parmaklarından daha yaşlı değildi.

Genç kızlığından tek bir şarkıyı biliyordu ezbere: "*Dalgalı Balaton'un tepesinde...*" Şimdi onu çalıyordu; şaşırarak, özleyerek, dura dura çalıyordu ama yine de çok geçmeden sonuna geldi.

Ardından nota defterlerini karıştırmaya başladı, bir sürü cildin arasından Beethoven'ın sonatlarını çekip çıkardı ve birinciyi çalmayı denedi; cüretkâr, sıçrayan ritimleriyle geçerek, yıllarca uzaklarda acıyan bir hayali uyandırmıştı içinde. Yirmi yaşındayken, yaz gecelerinde sık sık çalardı bunu. Şimdi ise başlarda iyi gitmemişti. Notayı görebilmek için gözlüklerini taktı, parmakları dönmeye başlayana kadar tekrar etti ve akoru bozuk piyano, kederin ahengi içinde çelik tınısıyla ses verdi. Bu gerçek bir talim, heyecanlı bir kovalamaca olmuştu. Hep yeniden, hep yeniden ve hep daha iyi. Yanan iki lamba arasında nota defterine yakın tutmak zorunda kaldığı suratından gayretli bir dikkat ve hayranlık yansıyordu.

Yorulduğunu hissettiğinde muhtemelen üç saat geçmişti. Piyanonun kapağını, darmadağın nota defterlerini kapatmadan ve lambaları bile söndürmeden yatak odasına geçti. Artık kocasını beklemeyeceğine karar vermişti. Yattı.

Tam yorganı üstüne çekmişti ki yakınlarda bir Çingene'nin müziğini duydu, semtin köpekleri çemkiriyordu. Çok geçmemişti ki kapıdan takırtılar geldi, kesinkes duymuştu; şimdiye dek pek çok kez duymuştu ama şimdi yanılmıyordu. Yatağında, elektrik lambasının yanında dirsekleri üzerine doğruldu.

Ákos yatak odasına girdi.

“Baba,” dedi soran gözlerle, biraz şaşkın ve paylarcasına.

Kocası odanın ortasında durdu. Şapkasını çıkarmamıştı. Siyah melon şapka, başında saygısızca, kurumla kararıyordu. Burnunun üzerinde gözlükleri yoktu. Bir yerlerde yitirmişti onları.

“Bu ne hâl?” diye sordu kadın usulca.

Ákos hâlâ konuşmuyordu. Kadına bakıyordu. Ağzında pis kokulu puro izmariti tütüyordu, bir türlü içine çekemiyor, nafile çiğniyordu. Suratı asıldı.

“Sarhoş,” diye geçirdi içinden kadın ve bu düşünceden ve dimdik duran bu esrarengiz şahıstan gece vakti, daha önce hiç görmediği, evlerine zorla girmiş bir yabancidan ürkeceği kadar ürktü.

Hemen yataktan indi. Terliklerini bile giymeden, destek olmak için ona doğru koştu.

“Otur.”

“Oturmayacağım.”

“Yat.”

“Yatmayacağım.”

“Peki ne istiyorsun?”

“Burada duracağım,” dedi tehditkâr, “yine de burada duracağım,” diye tekrarladı.

Bir çocuk gibi inatçıydı. Karısı geri adım attı.

“Pekâlâ, burada dur.”

“Kibrit!” diye buyurdu.

Kadın, komodinden kibriti getirdi. Ákos küllenmekte olan puroyu ateşle canlandırdı, puro birden alev aldı ve bıyığını kavurdu. Sağa sola tükürdü. Puroyu diliyle yere çaldı ve arkasından bir daha tükürdü.

“Puro!” diye buyurdu Baba.

Karısı, sıçan grisi paltonun iç cebine uzandı, oradan keseği çıkardı, içinden bir puro aldı. Ákos puronun ucunu ısırdı ve yaktı.

Ancak o zaman başından şapkasını, elinden bastonunu almak mümkün oldu. Fakat adam hâlâ yerinden kıımıldamıyordu.

“Biraz içmişsin tatlım,” dedi karısı gülümseyerek, sakinleştirip kendine getirmek için. Kocasının gücendiğini görünce teskin edersine ekledi: “Birazcık eğlenmişsin,” dedi ve ölesiye sarhoş adama baktı.

İhtiyar, pantolon ceplerini karıştırmaya başladı, uzun uzadıya ve güçlüklerle. Aniden her iki cebini de ters yüz etti.

Altın, gümüş, bakır paralar saçıldı ceplerinden, döşemede şangırdayarak yuvarlanıp mobilyaların altında kayboldular.

“İşte,” diye bağırdı Ákos, “para,” ve yeni bir yığını avuçladı, “size getirdim,” dedi ve yere çarptı.

Paralar acı acı feryat etti.

Vajkay Hanım da neredeyse çılgılık atacaktı.

Tertemiz evindeki bu dağınıklık çok uğursuz bir şeymiş gibi hissediyor fakat neden olduğunu kendi de bilmiyordu. Kumarda kazanılan parayı her ikisi de kirli sayar, ciddi ve büyük miktarlarla oyun oynayanları yargıarlardı.

Kadın, karanlık köşelere yuvarlanmış, orada dinlenmekte olan paraların ardından baktı. Sadece şu kadarını söyledi:

“Kumar mı oynadın?”

Ákos şaşkın şaşkın bakıyordu ve o kadar da sarhoş olmadığını kanıtlamak için huysuzlanıp hır çıkarmaya girişmişti. Sendeleyerek etajerin yanına ulaştı. Ancak burada dengesini yitirdi, aniden durup ağzında puroyla yüzükoyun, boylu boyunca yatağa devrildi.

“Yatağı yakacaksın,” diye feryat etti Anne, “bütün evi yakacaksın!”

“Ne olmuş yani?” diye homurdandı Ákos, “tamam o zaman. O zaman her şey biter. kimin umurunda,” dedi hüznle. “Kimin umurunda?”

“Ama lütfen,” diye lafın arasına girdi kadın ve yorganın, yastığın üzerindeki közleri süpürdü.

Sonra onu bir şekilde ayağa kaldırıp masaya kadar iteledi, Ákos puroyu tekrar ağzına almış kurumlanıyordu. Altına bir koltuk iteledi, kocası koltuğa yığıldı.

“Hayret bir şey!” dedi kadın onu tekrar oturtunca. “Derdin nedir senin?”

“Derdim mi nedir?” dedi Ákos ve omzunu silkti “Benim derdim mi nedir?”

“Evet, derdin nedir?”

“Benim derdim,” diye başladı ve bıyıklarına bulaşan külü temizledi, “benim derdim şudur ki,” dedi pes ve kararlı bir tonda, “ben kötü bir adamım.”

“Sen mi?”

“Evet ben,” dedi kafasını yukarı aşağı sallayarak.

“Aklına neler de geliyor,” sızlanıyordu kadın, “sen iyi yürekli bir...”

“Sus,” diye bağırdı ihtiyar, “çeneni kapa. Ben kötü bir adamım. Aşağılık, rezil, kötü bir adam. İşte ben buyum.”

Kadın ona acıyordu, sarılmak için yanına gitti. Ákos onu iteledi. “Bırak beni!”

“Aptallık bu,” diye cevap verdi kadın, düşünceliydi. “Kötü adam mı? Neden kötü adam olasın ki?”

“Çünkü,” dedi Ákos ve acı zehriyle dilini ısırarak bu purosunu da yere tükürdü, “çünkü,” diye tekrarlardı.

Şimdi gerçekten kendinden geçmek üzereydi. Dünün sıcağının yapışıp kaldığı bu kapalı odada sarhoşluk çökmüştü üstüne. Başı yana düştü, uyukluyormuş gibiydi ama suratı gitgide solgunlaşıyordu. Öyle bir zafiyet ifadesi vardı ki karısı endişeyle sordu:

“Çay kaynatayım mı?”

Kaynatabileceğini işaret etti.

Kadın sadece dantel şalını örtündü ve olduğu gibi geceliğiyle, yalınayak koşturdu mutfığa, kap kacağı tangırdattı, su ısıtıcısını tutuşturdu ve çayı kaydattı.

Ákos oracıkta, koltukta hemen hemen kıpırtısız oturuyordu. Her iki eliyle kadife kolçağa tutunuyordu zira koltuğun birazcık

havaya yükseldiğini hissetmişti. Neredeyse bir iki karış. Ama sonra koltuk yükselmeye devam etti, bir metre, iki metre, ta tavana kadar ve daha büyük bir hızla gerisingeri indi. Sonra dönmeye başladı. Bu fayton gezisi çok da rahatsız değildi. Ákos'u eğlendiriyordu. Hızla geçen eşyalara, kavisli kapılara, diğerleriyle birlikte delişmen dönen, dans eden aynaya bakıyordu şaşkın şaşkın. Bilinci gidiyor, geri geliyordu.

O anda kendini toparladı, soyunmak için ayağa kalktı. Paltosunu, pantolonunu çıkardı, kravatını söküp attı, kopçası gömlek düğmesine takılmıştı. Ne kadar sarhoş olursa olsun, öteberisini yaşlılığın verdiği vesveseli düzenlilik merakı, ufak şeylere karşı büyüklerden daha fazla olan becerikliliğiyle çıkarıyordu. Cep saatini, mühür yüzüğünü ve anahtarı bardak altlığına koydu ki sabah bulabilsin ve yine cebine tıkabilsin; tıpkı şimdiye dek, evliliğinin otuz altı yılı boyunca yaptığı gibi.

Karısı çay fincanını, demliğı ve romu getirmişti.

“İç şunu,” dedi Ákos’a, artık soyunmuş, yatağın üzerinde oturuyordu, “hemen iyileşirsin.”

Ákos fincanı ağzına kadar romla doldurdu, içine birazcık da çay koydu ve karıştırdı. Kadın yatağın içine girdi zira mutfakta soğuktan donmuştu ve birazcık ısınmak istiyordu.

İhtiyar ancak birkaç yudum içebildi.

“Yat şimdi,” dedi kadın.

Yatacaktı da, ancak her akşam yatmadan evvel evi kontrol etmek ve asla bulamadığı o hırsız aramak gelmişti aklına. Yemek odasında don gömlek yalpalayarak dolandı.

Avizenin bütün ampulleri yanıyordu. Bir süre nerede olduğunu bile anlayamadı. Koridorda ne çok ışık vardı, hatta kızın odasında da. İnatla sendeleyerek piyano odasına kadar gitti.

Burada daha da güçlü bir ışıkla karşılaştı. Annenin piyanonun iki yanında açık unuttuğu iki lamba alev alev yanıyor, tuşları, kalkık piyano kapağını ve nota sehpasında dağınık duran nota defterini ısıltı ısıltı aydınlatıyordu.

Ákos kahkahayı koyverdi; öyle kahkaha atmıştı ki her tarafı açık evde, yatak odasına kadar duyulmuştu; kadın, yatağında kaygıyla kulak kabartmış, neler oluyor, acaba kocası neye gülüyor diye alnını kırıştıtararak soruyordu kendi kendine. Kocası hızla geri döndü.

“Ne oldu burada?” diye sordu, geldiği sırada kullandığı o kaba ses tonuyla; yine yatak odasının ortasında duruyordu. “Bu ne rezale? Burada balo mu vardı?” Öyle gülüyordu ki nefesi tıkanmış, konuşamaz olmuştu.

“Neye gülüyorsun?”

“Balo mu vardı?” diye tekrarladı Ákos, “evimizde balo mu vardı. Eğlendin mi Anne?”

“Seni bekliyordum,” dedi Anne sade bir ifadeyle, “ve piyano çaldım.”

“Demek öyle,” dedi Ákos alaycı, “balo varmış,” dedi itham eder gibi, “balo...”

Ama bunu henüz söylemişti ki boğazı kasıldı, koltuğa çöküverdi ve hıçkırmaya başladı.

Ağzından ulur gibi çıkan, gözyaşı olmaksızın boşalan kuru hıçkırık bütün bedenini sarsıyordu. Masanın üzerine kapandı.

“Zavalılık,” diye feryat ediyordu, “zavalılık, ben bir tek onun için üzüldüyorum.”

Gözünün önüne Tarlakuşu gelmişti, tıpkı rüyada olduğu gibi: Çitlerin arkasından çıldırmış gibi ona bakıyor ve yardım istiyordu. Bu görüntüye dayanamıyordu ne de bu hissettiğine. Kederini âdeta uluyordu.

“Aaah, ne kadar üzüliyorum, ah, ah, aaah!”

“Neden üzüliyorsun ki?” diye sordu kadın.

Karısı oyuna girmek istemiyordu, rolü daha kolay olmasına rağmen. Alışkın olmadığı bu geç saatte yatmaktan ötürü uyuşmuş gibi serilmişti yatağa fakat yine de kontrolcü aklı yerindeydi, ayrıca ne kocasının gördüğü o rüya karakterini görmüş ne de Ákos’un okuduğu ve onu derinden etkileyen, Tarlakuşu’nun mektubunu okumuştı.

“Hiç üzülme,” dedi kadın, huzurlu ve serin sözcüklerle onu ferahlatmak için. “Üzülecek bir şey yok. Seyahate gitti. Dönecek. Eğlenmeye onun da ihtiyacı var. O kadar da bencil olma.”

“Nasıl da kimsesiz,” diye fısıldadı Ákos gözlerini yere dikerek, “nasıl da kimsesiz.”

“Yarın geliyor,” dedi kadın kayıtsızca. “Yarın burada olacak. O zaman kimsesiz olmayacak. Hadi, yat artık.”

“Beni anlamıyorsun,” diye cevap verdi ihtiyar öfkeyle. “Ben ondan bahsetmiyorum.”

“Peki, neden bahsediyorsun?”

“Burada acıyandan, burada,” dedi ve kalbinin üzerine vurdu. “Burada olandan. Buradaki her şeyden.”

“Uyu artık.”

“Uyumayacağım,” dedi Ákos dikbaşı bir şekilde. Ne olursa olsun uyumayacağım. Bu kez sonuna kadar konuşmak istiyorum.”

“Konuş bakalım.”

“Bizler onu sevmiyoruz.”

“Kimler?”

“Bizler.”

“Bunu nasıl söylersin?”

“Evet!” diye haykırdı Ákos ve önceki gibi avuç içiyle masaya vurdu. “Ondan nefret ediyoruz. İğreniyoruz.”

“Çıldırдың mı?” diye bağırdı kadın, hâlâ yataktaydı.

Ákos ise onu çileden çıkarmak ve sarsmak için, titreyen, cırlayan sesini gitgide yükseltiyordu.

“Tıpkı şimdi olduğu gibi burada olmamasını istiyorduk hep. Ve umurumuzda bile olmaz, o zavalıcık şimdi, şu anda...”

O korkunç sözcüğü söylemedi. Ama böylesi, söylemiş olmasından da korkunçtu.

Kadın yataktan fırladı, rezaleti engellemek için önüne dikildi. Yüzü ceset gibi solgundu. Cevap vermek istiyor ama sözcükler boğazına takılıyordu zira şuurunu kaybettiren heyecanına karşın, kocasının kastettiği o korkunç şey doğru mu, değil mi diye düşünüyordu.

Donup kalmıştı, gözlerini belerterek kocasına baktı.

Ancak Ákos konuşmuyordu.

Karısı şimdi konuşmasını bekliyor gibiydi. Âdeta konuşmasını arzu ediyordu, söylesin, her şeyi söylesin. Üzerinde çok düşündüğü, ama hiç gerçekleşmeyeceğini zannettiği o büyük, o nihai hesaplaşma saatinin geldiğini hissediyordu, en azından onunla ve böyle bir anda. Karşısındaki koltuğa oturdu, her parçası titreyerek, yine de kararlı ve birazcık da merakla. Kocasını konuşmaya başlayınca sözünü de kesmedi.

Ákos şöyle devam etti:

“Daha iyi olmaz mı? O zavallı için de. Ve bizim için de. Neler çektiğini biliyor musun? Bir tek ben biliyorum, benim baba yüreğim biliyor. Arkasından sürekli şöyle-böyle fısıldaşıyorlar, küçümsüyorlar, ona gülüyorlar. Ve biz Anne, biz neler çektik? Bir yıl, iki yıl bekledik, umut ettik, zaman akıp gitti. Tüm bunların sadece bir tesadüf olduğunu sandık. İleride her şeyin daha iyi olacağını söyleyip durduk. Ama hep daha kötü oluyor. Hep daha ve daha kötü oluyor.”

“Neden?”

“Neden mi?” diye sordu Ákos da, sonra iyice sessiz bir tonda “Çünkü çirkin,” dedi.

İlk kez işitiliyordu bu. Ardından sessizlik oldu. Çırılçıplak sessizlik yankılanıyordu aralarında.

Kadın ayağa fırladı. Hayır, bunu yine de böyle hayal etmemişti. Kızı hakkında sohbet ettiklerinde ve sorunun etrafından şefkatle dolandıklarında düşünüyordu ki bir gün, bunu daha ayrıntılı konuşacak ve her noktayı detaylandırarak, belki günlerce tartışacaklar, o ve kocası, belki birkaç akraba, Béla ve Etelka, âdeta bir heyet oluşturarak ama böyle aşikâr, böyle kaba bir sıradanlıkla değil. Ákos’un söyledikleri ilerideki yaşanacak bütün çelişkilere, fikir alışverişlerine ve olasılıklara son vermişti. Canı acıyordu. Acımasızlığına, içtenliğine öfkelenmişti. Kocası bir kadına hakaret etmişti, onun kızına hakaret etmişti. Ve olan biten sadece bu hakaretmiş gibi öfkeyle ve somurtarak ciyakladı:

“Hayır, hayır!”

“Evet ama, evet! Çirkin, çok çirkin,” diye bağırdı Ákos büyük bir hazla, “çirkin ve yaşlı zavallı, o kadar çirkin ki,” ağzını burnunu iğrenç bir biçimde büzdü, “tıpkı benim gibi çirkin.”

Gerçek hâlini göstermek için koltuktan zorlukla kalktı ve kadinın yanında durdu.

Böylece dikti birbirlerine gözlerini Tarlakuşu’nun kocamış ebeveyni; üzerlerinde tek bir gömlek, ayaklar yalın, neredeyse çıplak, kucaklaşmalarından bir zamanlar o kızın doğduğu iki kurumuş beden. Her ikisi de heyecandan titriyordu.

“Sen sarhoşsun,” dedi kadın küçümseyerek.

“Ben sarhoş değilim.”

“Günaha giriyorsun!”

“Topal olsaydı,” diye haykırdı Ákos, “kambur olsaydı, kör olsaydı bile bu kadar çirkin olamazdı.” Artık ağlıyordu; puro külünün kirlettiği suratı, acı çeken ruhu, bol gözyaşıyla yıkanıyordu.

Ama kadın doğruldu.

“Lütfen,” dedi birden, ondan beklenmeyecek bir sertlikle ve gözlerinde şimdiye dek oralarda yaşayan kimsenin görmediği, kimsenin tanımadığı keskin bir ifadeyle. “Lütfen,” dedi ve sesini yükseltti, “kızım hakkında bu şekilde konuşmanı yasaklıyorum. O benim kızım. Kızımı korumak zorunda kalıyorum, senin kızını sana karşı korumak. Kendinden utan!”

“Nasıl?” diye kekeledi Ákos ve irkildi.

“İzin vermiyorum,” dedi kadın ve masaya vurdu. “Buna artık izin vermem. Biraz önce rezalet demiştin. Hadi oradan! Rezalet işte budur!”

Ákos sarhoşluktan uyanmış, sanki aydınlanmıştı.

“Pekâlâ,” itiraz etmedi, “makul konuşalım. Benimle makul konuşabilirsin.”

“Seninle bugün makul konuşulamaz,” dedi kadın. “Şafakta eve geliyorsun, evimin altını üstüne getiriyorsun, paraları saçıyorsun, evi yakmak istiyorsun, ileri geri konuşuyorsun. Önce iyice bir uyu.” Yatağa doğru yürüdü.

“Anne,” diye ısrar etti Ákos, “birazcık kal” dedi âdeta yalvararak. Kadın bekledi.

“Aslında nedir senin istediğin?” diye sorguya çekti kocasını. “Neden ağlıyorsun? Neden bağıríyorsun? Anlamıyorum.”

Katı ve kararlıydı ses tonu.

Biraz ara verdi. Ve daha zayıf bir sesle:

“Pekâlâ, evlenmeyecek. Ne olmuş? Evlenmeyen bir sürü kız var. Yaşı otuz beş, hâlâ birileri çıkabilir. Hiç bilinmez. Beklemediğimiz

bir anda. Sokaktan insanları mı çağırayım, yoksa gazeteye küçük ilan mı vereyim? Küçük Vajkay kızı için. Bırak, kendine gel lütfen.”

Anne sustu. Ákos keşke konuşsa diye bekledi. Sözleri iyi gelmişti, ne kadar acımasız, o kadar iyi. Yeter ki biraz daha güçlü kırıp döksün.

Sonra kadın devam etti:

“Ya da evlenecek. Diyelim ki öyle. Farz edelim. Onu isteyen herhangi biriyle. Zira böylesi her zaman bulunabilir. Günümüzün evliliklerini cennet midir sanıyorsun? Janka Hernád kocaya vardı. Geçen sefer Kadınlar Derneği’nin balosuna geldiğinde ağlamaktan gözlerinde yaş kalmadığını anlatıyordu Bayan Záhoczky. Evsiz barksız bir kumarbazla evlenmiş, altı ayda bütün çeyizini kumarda kaybetmiş, şimdi öylece kalakaldılar. Kocasını Magda Proszner’i dövüyor. Dövüyor ve içiyor. Biri Szilkuthy olayını biliyorsun. Bugün buradaydı ve içini döktü. Duymaman çok yazık olmuş. Bu kadar istediğin bu mudur? Hayır, bizimle kalsın, asla burada olduğu kadar mutlu olmayacak. Eğer Tanrı da öyle isterse. Zira bize o kadar alıştı ki.”

Sokakta, hemen pencerelerinin altında sarhoşlar nara atıyordu, muhtemelen gece gezintisi o yöne düşen bir Panter grubuydu bu. Şamata boyunca orada beklemişlerdi.

Vajkay Hanım uzun uzun düşünüyor, hep başladığı noktaya dönüyordu.

“Saçma sapan konuşuyorsun. İsteddiği her şeyi yok mu sence? Dokuz tane elbisesi var, ikisini bu sene yaptım, beş çift de ayakkabısı. Güzün o harikulade mavi otrişi almamı istemişti, hemencecik aldım, üstelik bu korkunç pahalılıkta bile, tam on dört forint ödedim. Bize yakışan dürüstlikle davranmayalım mı? Tasarruf ettiğimiz doğrudur zira hayat zor. Ama bu eve getirdiğim her şey

onundur, onun eyizidir, kimse elini uzatamaz. Sevdiki her Şey, en iyisi ona kalsın diye her bir kuruŐumu kenara koyuyorum. Yoksa onu iyi yetiŐtirmedik mi? Okullarını bitirdi, piyano çalmayı biz-zat ben öğrettim; geri bu işte pek ilerledi diyemem ama zarif ve kültürlü bir kız olmasını herkes takdir ediyor. Ve el işi iŐlemesini de. Birçok ebeveyn onunla gurur duyar. Şu harikulade örtülere bir bak. Söylediklerin günahtır. Günah ve saçmalık.”

Şimdi anılarında bir Şeyler arıyordu. Uzun bir aradan sonra konuştu:

“Beş yaşındayken tavan arası merdiveninden düşmüş, kafasını yarmıŐtı. Kafatası atlağı ve beyin sarsıntısı nedeniyle hastanede tutmuŐlardı. İki ay boyunca zavallının kanlı kafasına buz torbası koydum, perişan olmuş, yıkılmıŐtım. Şimdi beni mi suçluyorsun? Şimdi de hep onunlayım. O benim biricik arkadaşım. Onsuz nasıl yaŐarım? Tek bildiğim, onu sevdiğim ve hiç kimse bundan daha fazla sevelemez.”

Babaya doğru dönerek yeni bir taarruz baŐlattı.

“Onu sen de seviyorsun Baba, çok seviyorsun. Boşuna konuşuyorsun tatlı ihtiya babacık. O düŐtüėünde Profesör’e koŐturan sendin, gecenin bir yarısı çılgın gibi koŐmuŐtun ve Profesör artık kendisine ihtiyaç kalmadığını söylediğinde havalara sıramıŐtın. Ya geçen sene midesini azıcık bozduğunda neler yapmıŐtın? Ve koca kız olduğunda bile okula hep sen götürdün onu. Saat tam yarımda eve gelmezse, araba mı ezdi diye korkardın. Őmesin diye hep kalın giysiler alırdın, zavallicık senin yüzünden kalın orapla gezerdi. Çok komiktin. Kızınla sana çok gülerdik. Ne kahkahalar atardık. Haksız mıyım?”

Åkos yorgun argın gülümsüyordu.

“Yanlış olan bu değil,” diye devam etti kadın, “yanlış olan insanlardan kaman. Son zamanlarda tamamen yabanileŐtin, tıpkı

bir mizantrop gibi yaşıyorsun. Bizim gibi böyle kapalı yaşanmaz. Toplum içine çıkmayı o da sever, sadece söylemiyor. Senin yüzünden sürekli evde kalıyor. Senin sinirlendiğini zannediyor, bu yüzden hiçbir yere gitmiyor. Sensiz zaten istemiyor. Oysa onu ne kadar sevdiklerini, saydıklarını, değer verdiklerini görüyorsun. Környey, Priboczay, Feri Füzes. Ve hatta..." Burada biraz düşündü "Yani, herkes. Haftada en az bir kez bir meclise gitmeyi kararlaştıralım ve onu da götürelim. Gözden ırak olan gönülden de ırak olur. Küçük bir değişim gerekiyor. O zaman her şey bambaşka olacak. Tamam mı?"

Karısının onu kanıtlarla alt etmesine seviniyordu ve şimdi, bu gülünç durumu aydınlatan son sebebi de ortaya sürünce Ákos ricat etmiş, mutlu mesut teslim olmuştu.

"Neden konuşmuyorsun?" diye üstüne gitti kadın.

Yaşlı adamın artık teselliye ihtiyacı kalmamıştı. Hafiflemişti, uykusu da gelmişti, soğuyan döşemenin üzerinde tabanı donuyordu. Kanını kırbaçlayan o dalgalanmalardan tamamen sıyrılmış olarak yatağa doğru gitti, öfke nöbetlerinden yorgun bir hâlde boylu boyunca uzandı.

Sırf karısıyla göz göze gelmek zorunda kalmadığı için bile hoştu yatmak. Biraz önceki o komediden, sadece sarhoşların yapabileceği, ayıkların yüzünün kızaracağı o hımbılca, o yapmacık laf ebeliğinden ötürü utanıyordu. Yatakta, yorganını yüzüne kadar çekmiş, sahiden gizlenmişti. Şimdi ne olacak diye dinliyordu.

Ancak karısının söyleyecek sözü kalmamıştı artık, koltukta öylece oturuyordu.

Şimdi o istiyordu ki kocası söylediklerini doğrulasın ya da karşı çıksın. Onunkileri destekleyecek ya da nihai kararı verecek yeni sözcükleri, yeni bakış açılarını bekliyordu. Zira, her ne kadar katı

konusmuşsa da, içten içe hiç mi hiç emin değildi. Ustaca ileri sürülmüş avukatlık deliller, kurnazca, tuhaf, dinamik ve her zaman baştan başlayan savunma konuşmalarının yapılandırılması, inşası çok hoşuna gitmişti ama yine de bir boşluk, doldurulması gereken bir gedik kalmıştı. Ne var ki Ákos, karısının onu uyuşturduğu bu âlicenap söz tufanını cevapsız bırakmıştı.

Öylece bir başına kalmıştı ve teselli ettiği kocasından daha ıstıraplı düşünceler kemiriyordu içini. Ayağa kalktı, ona yardım edecek, onlara yardım edecek birilerini arar gibiydi. Ve her şey ve herkes geliyordu aklına. Hatta bir an için Miklós Ijas bile öyle candan görünmüştü ki.

Ama bu düşünceyi hemen fırlatıp attı. O henüz bir çocuktuk, yirmi dört yaşında bile değildi.

Ákos sessizce yatıyordu.

Yine kadının bir şeyler söylemesi gerekiyordu. Tartışmanın sonucu olan her şeyi özetleyerek âdeta kendi kendine anlattı.

“Biz onu çok seviyoruz,” dedi vurgulayarak, “ikimiz de. Eğer bin kat daha çok seversek, o zaman...”

“O zaman?” diye yardıma koştu Ákos, yüzünden yorganı çekerek, zira meraklanmıştı. “O zaman ne olur?”

“O zaman,” diye iç çekti Anne, “o zaman ne yaparız?” diye sordu.

“Doğru,” dedi Ákos kısıp, umutsuz bir sesle, “ne yaparız? Hiçbir şey yapamayız. Her şeyi, elimizden geleni yaptık.”

Her şeyi yaptık diye düşünüyordu kadın, insanın yapabileceği her şeyi. Her çileyi çekti.” Ve etrafa baktı. Ama Ákos hâlâ susuyordu. Odada bir başına kaldığını görüyordu, o acıyla bütün dünyada yapayalnız kaldığını. Yüreği öyle bir ikircimle sıkışıyordu ki neredeyse yığılıp kalacaktı.

Ama sonra gözleri, duvarda, yan yana duran yatakların arasında asılı abanoz çarpmıha kaydı istemedi.

Siyah ağaç zeminin üzerinden gevşekçe sarkıyordu sevgili müteessir beden, ucuz alçıyla biçimlendirilmiş, altın varakla kaplanmıştı; öyle ki cılız kaburgaları, acıdan dışarı çıkmış göğüs kafesi ve ölüm-cül terden keçeleşmiş gür erkek saçları bile altın gibi parıldıyordu.

Onlarca yıldır, yaşamıyla ölümünün sınırından onları seyrediyordu bu hissiz Tanrı adam. Bütün sözlerini biliyordu, bütün hareketlerini tanıyordu ve yürekleri, bedenleri inceliyor, şu an yalan söylemediklerini biliyordu.

Kollarını dünya kurulumu beri ona ait olan tek bir kahramanca hareketle haç boyunca iki yana açarak insana ait olan acıyı yüceltmişti. Ama başı, biraz sonra gerçekleşecek olan katılaşmanın umursamazlığıyla öne doğru devrilmiş ve yüzü acıdan taş kesmişti. Bu kadına o bile yardım eli uzatamazdı.

Ama varlığı yine de muazzamdı, her şeyin ufacık olduğu bu orta sınıf odadaki gerçek olan, büyük olan tek şeydi; bir dünya tarihi trajedisinin ihtişamını, dâhiyane ve hararetle sonsuz sevgiyi yayıyordu mutsuzlar için doğan ve acı çekenler için ölen İsa.

Kadın, istavroza doğru bir adım attı. Gözünde ilk kez şimdi parıldıyordu ufacık bir yaş damlası. Tekrar başladı söze:

“Dua etmeliyiz,” dedi önüne bakarak, daha ziyade kendi kendine, “bizi kurtaran, hepimizi kurtaran Tanrı’ya inanmalıyız. Ben çok dua ederim. Gece uyanırsam ve uyuyamazsam hep dua ederim. O zaman yüreğim hafifler ve hemen uyurum. Dua etmeli Baba ve inanmalı. Tanrı ona yardım edecektir. Ve bizlere de yardım edecektir.”

Ákos buna hiçbir şey demedi. Karısıyla hemfikir olmadığından değil. O da inançlıydı, ayrıca kırk yaşından beri gayretkeş bir Katolik idi; her Paskalya’da günah çıkarır ve kutsal ekmek ve

şarap ayinine katılırdı ama Sárszeg’de âdet olan, erkeklerin iffetli bir dindarlıkla dindarlıklarını gizlemeleriydi, tıpkı gözyaşlarını olduğu gibi; sadece kadınlar gösterirlerdi dindarlıklarını ama onlardan beklenen de buydu.

Anne ışığı söndürdü, yatağına yattı. O da yüzüne kadar çekti yorganı. İstedikleri kararı vermemişlerdi. Hiçbir sonuca ulaşmamışlardı ama en azından yorulmuşlardı. Bu da bir şeydi.

Üç dakika kadar sustular.

Sonra Ákos yatakta doğrulup oturdu.

“Baksana,” dedi anlamlı anlamlı, “yine gördüm onu.”

Kadın, kimden söz edildiğini anlamıştı.

“Öyle mi?”

“Baross Kahvehanesi’nde oturuyordu. Selam verdi.”

“Peki sen?”

“Selamını iade ettim. Aklına bir şey gelmesin diye. İçiyordu.”

“Artık içiyor da öyle mi?” Dudağını büktü Vajkay Hanım.

“Hep söylerim,” dedi Ákos, “sonunu iyi görmüyorum. Durumu berbat. Çok yaşamaz.”

Géza Cifra’nın soluk benzini, sıskalığını, değişken karakterli gizli hastalığını yıllardır müzakere ediyor ve martta, olmazsa ekimde, pek yakında öleceği kehanetinde bulunuyorlardı. Ama küçük demiryolu zabiti, hırpani dostlarıyla, bir türlü geçmeyen nezlesiyle ve tedavi edilemez huzursuzluğuyla bir şekilde yaşamaya devam ediyordu. Ákos düşüncelere dalmıştı.

“Tanrı’nın sopası yok,” diye ekledi ve yattı.

Sonra yine oturdu.

“Cehennem yanıyor,” dedi keyifle.

Midesi de zalimce yanıyordu, ta dilinin köküne kadar. Ağzına bikarbonat tozunu attı, öyle beceriksizce yapmıştı ki bunu, toz

pijamasına dökülmüş, çenesini kirletmişti. Siyah dişleriyle beyaz tozu çiğnedi.

Kandili yakmamışlardı. Ama onsuz da karanlık değildi. İndirilmiş jaluzilerin aralıklarından ışık süzülüyor, duvarda ısıltılı düz çizgiler kıpırdanıyor ve sokaktan pazara giden köylü arabalarının gürültüsü işitiliyordu.

Gün ağarmıştı.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

*(Geç saatte uyanmadan, yağmurdan söz edildiği
ve Panterlerin tekrar ortaya çıktıkları)*

Mutlu başkentlerde gece yaşayan ve gündüz uyuyanlar, gözlerini açtıklarında çevrelerinde yine, önceki gün vedalaştıkları o karanlığı görmeye alışkındırlar.

Bu onların kara sabahıdır. Ondan korkmazlar. Gerinerek selamlarlar onu, mahmur elleriyle lambayı yakar, banyolarına koşar, orada yıkanır, tıraş olurlar, dolaplarının önünde giyinirler ve capcanlı çıkarlar karanlık sokağa. Burada devinen insanlar gündüzün koşuşturmasından yorulmuşlardır, müzakerelerden, tartışmalardan, açgözlülüktен yorulmuş, bıkmışlardır; arkalarında uzun saatler, kahvaltı ve öğle yemeği vardır, önlerinde ise sadece akşam yemeği ve yatak. Ağır ağır yürürler, usulca konuşurlar; günün sona erişinden görünür bir biçimde hayal kırıklığına uğramışlardır. O sabah koşmaya hâlâ mecali olan bitkin atıyla kiralık bir araba sallanarak geçip gidiyor. Hüzünlü bir baygınlık titriyor havada. Ama bu hüznün onları yıkamaz, daha ziyade kendi neşelerini, kendi umutlarını hatırlatır onlara. Orantısız yarışta bıraktıkları uyuşuk hemcinslerinin arasında çevik adımlarla yürüyorlar, elektrik ışığına gülüyorlar, sırtlarını döndükleri göz kamaştıran parıltı geliyor akıllarına, yaşam keyfiyle sendeleyerek yürüyorlar ve

kolayca, mutlulukla, handiyse alaycı bir tavırla uğruyorlar cafcaflı ışıklandırılmış bir eğlence mekânının mermer döşemeli lobisine; onları buraya çağırın tutkuları ya da meslekleridir ve devam edeceklerdir dünkü yaşamlarına.

Ancak, bu şekilde yaşamamış olan ve taşrada bir yerlerde her sabah erken uyananlar için böyle geç saatte kalkmak düpedüz paniktir, vicdan azabıdır, hüzündür.

Henüz karanlık olan pencereye bakınca gün ağarmadı zanneder ve uykuya devam etmek, bu ikinci gecede de ilkindeki gibi uyumak isterler.

Gündüz istirahati bedenlerini tatmin etmemiştir. Sonra birden her şeyi hatırlarlar. Baştan sona uyanık geçirdikleri önceki gece ne olağanüstü şeyler olduğunu. Ne kadehler, kartlar, sözcükler dönmüştür ortalıkta, yaşamları nasıl da yeni bir istikamete doğru kıvrılmıştır ve dahası bunu geri getirmek de, bunu tam olarak idrak etmek de imkânsızdır; hemen ayağa dikilmelidirler zira kaçırılan zaman düşüncesi inciticidir, hatanın düzeltilmesi ya da işlerin halledilmesi ve yoluna konması için duydukları görev aşkı onları tahrik etmektedir. Bu esnada doğallıkla külleneyen, sabahı ve öğleni selamlatmayan, o farkına varamadan karararı ve sadece korkunç bir sürpriz gibi beneklerini, cüruflarını geride bırakan günüşliğini görememişlerdir. Aç mı yoksa tok mudurlar, ısınmışlar mı donmuşlar mı onu da bilemezler. Zamanda ve mekânda yerini bulana kadar öylece oyalanırlar ve ancak o zaman farkına varırırlar ki uyuşmuş hâldedirler, başları ağrıaktadır.

Öğleden sonra beşe doğru gözlerini açan kadını bu türden duygular ezmekteydi. Önce o uyandı. Kocası henüz uyuyordu.

Yataktan dikkatli bir şekilde çıktı, flanel elbisesini giydi, saçını bağladı. Âdeta yaşlı bir hizmetçi gibi temizliğe girişti. Elinde faraş-

la, süpürgeyle odadan odaya didinip durdu. Piyanonun üzerinde, dün yaktığı iki lamba hâlâ yanıyordu. Bütün gece, bütün gün burada nöbete kalmıştı alevler. Işık israfından ötürü kendini ayıpladı.

Çok işi vardı. Son hafta mobilyaları bir odadan bir odaya taşımışlardı, bunları yeniden, onlarca yıldır bulundukları yere koymalıydı. Tarlakuşu'nun işini, yani kilerin anahtarının altında durduğu o örtüyü çok aradı, bulunca aynanın mermer levhasına örttü, iki portre albümüyle üstünden bastırdı. Sırlarını ifşa edecek bir işaret kaldı mı diye etrafa bakındı. Artık sadece piyanoyu temizlemesi gerekiyordu, üzerindeki nota defterlerini kaldırmalı, anahtarla kilitlemeliydi. Anahtarı yatak odasına götürdü, artık uyanmış olan kocasına verdi.

Burada yere çömeldi; kirli, tükürüklü ve puro külü dökülmüş döşemeyi paçavrayla temizledi, kazıdı, her tarafa dağılmış metal paraları, banknotları topladı. Tangır tungur sesler çıkararak temizliyordu etrafı. Ákos'u yatağından çıkaran da bu gürültü olmuştu. Hemen giyindi. Havadan sudan konuştular.

“Saat kaç?”

“Altı buçuk.”

Üzerinde hâlâ karbonat tozu görünen çenesini aynada fark edince görmezden geldi. Dünkü sahne çocukça, tatsız görünmüştü gözüne. Sözüünü etmedi. Karısı da bir şey demedi.

“Ne kadar karanlık,” dedi.

“Evet, geç oluyor. Tren yakında burada olur.”

“Hava serin.”

“Evet, dışarıda yağmur var.”

Kadın panjurları yukarı çekti, evi havalandırdı. Soğuk ve kasvetli hava, perdeleri dalgalandırarak kokuşmuş odaya doluverdi.

Yağmur yağıyordu.

Rüzgârın ıslığı, tabelaların zangırtısı duyuluyordu. Yağmur, gaz lambalarının camlarından akıyordu. Islak, bombeli şemsiyeler şişmişti. İnsanlar sırlıklam pantolonlarıyla şlap şlap çamurda yürüyor, fırtınayla boğuşarak şemsiyelerini tutmaya çalışırken suratları çarpılıyordu. Kanalların teneke ağızlarının kustuğu köpüklü sular dereler hâlinde Petőfi Sokağı'nın otlarla kaplı hendeğine doğru hızla akıyordu. Mihály Veres'in sağlıksız, loş atölyesinde gazyacağı lambası tütmeye başlayalı çok olmuştu.

Her ikisi de birkaç dakika izledi bu görüntüyü.

"Güz geldi çattı," dedi Ákos.

"Evet," diye yanıtladı kadın, "hepten güz geldi."

Pencereyi kapattılar.

"Kışlık paltonu al," dedi sonra, "yoksa donarsın. Şemsiyeyi de."

"Acele et lütfen," diye dürttü Ákos.

"Görüyorsun ki ediyorum."

Her şeyi düzene koymak o kadar da kolay değildi; bir haftalık düzensizlikten sonra beş odayı, koridoru.

İtiyor kakıyor, çalışıp çabalıyor, ne kadar gayret edelerse o kadar yavaş ilerliyordu.

Saat yedi buçuğa geliyordu. Ákos şemsiyeyi eline aldı, tellerin paslanmadığından emin olmak için odanın içindeyken açtı ve önü arkası bol olduğundan onu zayıf gösteren fındık rengi eski kışlık paltosunu giydi.

Tam yola çıkıyorlardı ki birden yere çömeldi. Gardırobun arka ayağının dibinde bir altın sikke parıldıyordu. Aldı ve karısına verdi.

"Şunu kaldırır."

Sokağa vardıklarında kadın bahçe kapısından geri döndü.

"Bekle, şunu geri götüreyim," dedi yeni timsah derisi çantasını göstererek, "bununla gitmek istemiyorum."

“Pekâlâ,” diyerek kafasını salladı Ákos.

Rüzgâr uluyordu. Ákos’un üzerine yürüdü, elindeki şemsiyeyi çarpıtmaya, koparmaya çalıştı. Küstahça suratına üflüyordu, öyle ki nefesi tıkanmıştı. Geç kalmamak için kocasının peşinde topalayan kadını da neredeyse havalandırıyordu. Arabaya bindiler.

İstasyonun dışı ıssızdı. Tek bir can görünmüyordu.

Yağmur, yazın tozuyla kirlenmiş arabaları hızlandırıyor, şişiriyordu. Demiryolunun üzerinde, boş raylar boyunca birkaç yeşil alev dalgalanıyordu. Taşkömürü dumanı tütüyor, havada şeytani kükürt kokusu hissediliyordu.

Saat sekiz buçuğu geçmiş ama hâlâ tek bir çan çalınmamıştı. Antrepoların üstüne karanlık çökmüştü.

Bir tek yandaki telgraf ofisinin pencerelerinde lamba ışığı parlıyordu. Burada, rüzgârın uğultusunun, yağmurun neminin işleyemediği bu mutlu adada telgraf memurları, pastoral bir mutlulukla masalarına eğilmiş oturuyor ve harikulade ipek kozaları yetiştirenler misali, dünyayı ağ gibi ören ve güçlü bağlarla birbirine bağlayan uzun, beyaz iplikler sarıyorlardı. Hamallar yük deposunda kabaca yontulmuş, üzerlerinde kargacık burgacık, kasvetli yazılar bulunan tahta sandıklara yaslanmışlardı.

Vajkaylar istasyonun camekânlı sundurmasında bir masaya oturdular.

Saat dokuzdan sonra, yine gece nöbetinde olan Géza Cifra-belli ki görevli birinin yerini almıştı- istasyon amirliğinden çıktı, yağlanmamış kapı gıcırdadı.

Kışlık palto giyiyordu, üzerinde kanatlı tekerlek arması olan kırmızı kurdeleyi koluna aceleyle doladı. Nemli havayı doğrudan solumamak için ağzını mendille kapatıyor, burnunu siliyordu.

Çok solgundu. Belli ki o da sabaha karşı yatmıştı.

Bu sıcak ve nemli havada profilden neredeyse şeytanı andırıyordu. Bayan Vajkay bu adamın her şeyi yapabileceğini hissediyordu; gizli yolsuzluklar, zimmet, hatta belki cinayet bile. Hem sonra ne kadar hastalıklı görünüyordu, ölecek tespitinde bulundular yine. Mart ayına kadar, o zamana kadar kesin ölecek.

Géza Cifra, sırf dünkü yanlış anlaşılmayı bertaraf etmek için ya da sebebini öğrenmek ve gelecekte nelerden sakınması gerekeceğini bilmek için bile olsa, hızlı adımlarla onlara doğru yürüdü.

“Bugün mü geliyor?”

“Bugün.”

“Daha epey zaman var.” Alıştığı üzere cep saatini çıkardı. “Tarkó treni iki buçuk saat gecikecek.” Bunu sıradan bir tavırla söylemiş, ardından uzaklaşmıştı. Ama söylediği şey iki ihtiyarı da müthiş heyecanlandırmıştı.

“İki buçuk saat gecikecek.”

“Bir sorun olmasın?” diye sordu Ákos neredeyse fısıldayarak.

“Sanmam,” diye cevapladı kadın aynı şekilde.

“Ama neden gecikiyor?”

“Duydun işte, söylemedi.”

“Sormalıydın.”

“Evet.”

“Belki de telgraf çekmeliyim.”

“İyi de nereye?”

“Doğru, tren zaten yoldadır.”

Fakat Ákos yine de ayağa kalktı. Şemsiyesini orada bırakıp sendeleyerek rayların arasına gitti ve ıslak çakılların üzerinde bata çıka yürüdü, birinden bir malumat, rahatlatıcı bir cevap alabilmeyi umuyordu. Sağanak yağmurun altında suları sıçratarak yürüdü. Ama artık hamallar da yatmıştı, tahta kerevetlerin üzerinde vic-

danı temizlerin uykusunu uyuyor, horluyorlardı. Makine dairesi civarında, elinde bir demir çubuk, bir de Fransız kargaburnuyla kir pas içinde somurtkan bir işçiye rastladı. Trenin neden gecikeceğini sordu ona.

“Gelir,” dedi işçi, “beklemek gerek.”

“Lütfen söyleyin, bir kaza yok değil mi?”

“Emin olun, bilmiyorum.”

Ákos heyecanla işçiye bakıyordu ve aklına gazetede okuduğu o ruhsuz ajitatörler gelmişti.

Bir sağa gitti, bir sola; bir o yana gitti, bir bu yana. Ama kimseyi bulamadı. Géza Cifra da bir deliğe girmişti.

İnsanların evde kaldıkları ilk sonbahar günüydü bu.

Peronda oturanlar sadece Vajkaylardı.

Geri döndüğünde sıçan gibi ıslanmıştı.

“Bir şeyler öğrenebildin mi?”

“Hiçbir şey.”

Yine gelip masaya oturdu. Bulantısı boğazından ağzına kadar yükselmişti, peş peşe yutkundu, yüreği küt küt atıyordu. Üzerine çöken fenalıktan bayılacağını düşünüyordu, sandalyeden yere yığılacağını ve sonun geleceğini. İç bulantısının o iğrenç baygınlığı tam da şimdi yakalamıştı onu. Sundurmayı destekleyen demir direğe yaslanmak, kendini yere atmak geldi içinden ama kendine hâkim oldu, o gelene dek beklemesi gerekiyordu.

“Kötü müsün?”

“Birazcık.”

“Bir şeyler ısmarlamalısın belki.”

Garsonu çağırdılar.

Garson, sorularına boşboğazca cevap verdi ve yıllar evvelki bir demiryolu faciasının ayrıntılı hikâyesiyle onları oyalamaya çalıştı.

Gevezeliği yağmur gibiydi.

Soğuk süt ısmarladılar.

Ákos, kafasını serinde havalandırmak için şapkasını çıkardı. Alnında sıkı deri astarın böğürtlen rengi izi kalmıştı. Ne hâle geldiği ancak şimdi anlaşıyordu. Derisi kâğıt gibi kırışmış, yüzü kireç beyazıydı; son günlerde Magyar Király mutfağından alıp üzerine koyduğu o bir parçacık et, o sevimli pembelik kaybolmuştu. Yine zayıftı, cılız ve solgun; tıpkı kızı gittiği günkü gibi.

“Birkaç yudum iç. Seni serinletir”

Ákos sütü içti ve düşündü: “Demiryolu faciası.”

Kadın ise şöyle düşünüyordu: “Tren gecikmiyor, başka bir şey oldu.”

İhtiyar hayal kuruyordu ve birkaç işaret de şüphesini destekliyordu; tren bir yerlerde çarpışmıştı ancak şimdilik bunu gizliyor, itiraf etmeye korkuyorlardı; gözünün önüne yığılmış vagonlar, enkazın altında kanayan, hırıldayan yaralılar geliyordu. Sonra aracın sadece raylardan kaydığı, açıkta durduğu ve yağmurlu gecede şüpheli bazı adamların saldırısına uğradığı şeklinde bir varsayma yanaştı, ikircim içinde kâh birine, kâh ötekine inanıyordu. Karısı ise başından itibaren trenin çoktan vardığını, onlar daha gelmeden önce ya da sonra vardığını ama onların fark etmediğini ve kızının onları aradığını, sonra da eve döndüğünü ya da yolculuğuna devam edip onu asla bulamayacakları bilinmedik bir yere gittiğini varsayıyordu.

Neden böyle şeyleri aklına getirdiğini ve bunun nasıl mümkün olabileceğini izah edemiyordu. Ama hayal ettikleri kocasınınki-lerden daha az korkunç olsa da çok daha esrarengiz ve karanlık olduğundan çok daha fazla acı vericiydi.

Arada şöyle konuşuyorlardı:

“Daha iyi misin?”

“Daha iyiyim.”

“Saat kaç?”

“Onu geçiyor.”

Saat ondan itibaren istasyon yine kalabalıklaşmaya başladı. Yağmur dinmişti ve hızlı tren onu çeyrek geçe bekleniyordu.

Sárszeg’li münevverlerin yegâne eğlencesi, bir yakını gelsin gelmesin treni karşılamaktı; yolcuları süzmek, kendini büyükşehir yaşamının o çekici yanılsamasına kaptırmak.

Peşte hızlı treni dakik bir şekilde perona girdi ve devasa araç, munis Sárszeg ahalisini eğlendirmek için çığlıklar attı, kıvılcımlar çıkardı, bir tür tesadüfi havai fişek gösterisi sundu irticalen.

Ákos ile karısı eğlenmiyordu.

Onlar, bekledikleri aralarında olabilirmiş gibi inenlere dikkat kesilmişti.

Kibirli Budapeşte’lilerdi gelenler, harikulade battaniyeler, domuz derisi valizlerle; Magyar Király’ın kapıcısı yerlere kadar eğilerek valizleri teslim aldıktan sonra otelin camlı, aydınlık omnibüsüne kadar misafirlere eşlik etti ve onları taze akşam yemeğinin ve temiz odanın beklediği yuvaya götürdü.

Yola devam edecek olanlar bu önemsiz istasyona pek uzun süre bakmadılar. Olsa olsa perdeyi yana çekmiş, sonra burun kıvrıran bir yüz ifadesiyle yine kapatmışlardı. Elektrikle aydınlanan bir pencerede, Avrupalı rahatlığıyla donanmış, boynunda şalıyla yabancıya benzeyen bir hanım duruyordu ve paslanmış, tulumbalı kuyuya ve de istasyon amirinin pencerelerinde duran sardunyalara bakarak, buranın ne kadar sefil bir yuva olacağını hayal ediyordu. Lokanta vagonunun mutfak penceresinde kısa bir an için beyaz şapkası ve kırmızı yüzüyle aşçı göründü ve bir şeylere katılarak güldü.

Anneyle babanın paniği şimdi tepe noktasına ulaşmıştı.

Telaşlıyken, başka zaman dikkat bile etmeyeceğimiz şeyler anlam kazanır. Böyle anlarda alelade nesneler bile -bir lamba direği, çakıllı bir yol, bir çalı- kendine has, içekapanık bir hayat taşır ve yüreğimizi acıtacak kayıtsız tabiatını sergiler, bu yüzden onlardan çekiniriz. Her zaman bencil olan ve hedeflerine doğru bir başlarına hızla koşan insanlar ise tek bir sözleriyle, bir hareketleriyle bize ne kadar yalnız olduğumuzu hatırlatırlar ve bu söz, bu hareket, görünür hiçbir sebep olmaksızın, hayatın bütün amaçsızlığının sembolü kesilir içimizde.

İşte o gülün aşçı da iki ihtiyarı böyle etkilemişti.

Onu görür görmez boşuna beklediklerinden, gecenin kızlarını göremeden geçip gideceğinden sadece kuşkulanmamış, kesinlikle emin olmuşlardı; asla gelmeyeceğini kesinlikle hissediyorlardı şimdi.

Artık bekleyen sadece onlar değildi. Etraflarındaki her nesne ve insan bu beklentinin bizatihi kendisiydi. Nesneler duruyor, insanlar gidip geliyordu.

Batıya doğru gittikçe semiren, mürekkep karası bulutlar kaplamıştı göğü.

Környey Bálint de hızlı trenin gelişini ve ayrılışını hayranlıkla izleyenlerdendi. Kahkahayla selamladı arkadaşını.

“Tüydün ihtiyar,” dedi ayıplarcasına, “bizi terk ettin seni kocamış Panter seni. Kaçta vardın eve?”

“Üçe doğru,” dedi Ákos.

“O zaman uykunu almışsındır,” dedi Környey eldivenli avucuna esneyerek. “Biz sabah dokuz sularında anca vardık eve.”

Sütü işaret etti.

“Ancak görüyorum ki yine batağa saplanmışsın.”

“Başım ağrıyor,” dedi Ákos.

“Bana bak ve öğren,” diyerek göz kırptı ihtiyar günahkâr.
“Garson, bir maşrapa bira! Hadi bakalım moruk.”

“Hayır, buna cüret edemem. Hayır, hayır. Bir daha asla.”

Cam maşrapa Környey’in önüne konunca doymak bilmeyen bir zevkle indirdi köpüklü soğuk birayı dipsiz midesine.

Elbette ki on kadar Panter de onu izledi, kulüpteki cila parti-sinden geliyorlardı; bugün saat altıda sirkeli hıyarla domuz beyni yemişler ve iyice bir “kırmızışaraplanmışlardı” Onunla birlikte bira içmek için hepsi Vajkayların masasına oturdu. Priboczay, Máté Gaszner, sevgili “Mátéciğim”, silindir şapkasıyla Imre Zányi, beklenmedik soğuk karşısında, hiç yoktan sırtına eski moda domuz hırsız pelerini atmış olan Szolyvay, şurup tadında gülümseyen Feri Füzes, Virginia tüttüren ve tek kelime etmeyen Yargıç Doba.

Szunyogh içlerinde en cesur olardı. Dünden beri uyumamıştı bile. Şafak sökerken birkaç dakikalığına içi geçer gibi olmuştu ama eski âdetlerde olduğu gibi onu masanın üzerine yatırmışlar, başının yanında iki mum yakmışlar ve *Circumdede runt*’u* okumuşlardı. Bunun üzerine ayılmıştı. O andan beri bir meyhaneden ötekine avaralık etmiş ve sürekli içmişti ama sadece *pálinka* içiyordu.

Şimdi de önündeki birayı küçümsercesine itiverdi.

“*Etiam si omnes, ego non.*”**

Ve *pálinka* ısmarladı:

“*Aquam vitae, aquam vitae.*”***

Cenaze duasının ilk sözcüğü. (ç. n.)

(Lat.) Herkes yapsa da ben yapmam. (ç. n.)

*** (Lat.) “Hayat suyu, hayat suyu.” (ç. n.)

Artık sadece Latince konuşabiliyordu, üstelik en çok da klasiklerden alıntılarla. Bu anlarda Vergilius'tan, Horatius'tan sayfaları sular seller gibi okuyordu.

Sarhoş görünmüyordu bile. Dimdik oturuyor, mavi gözleri parıldıyordu; bütün grubun en ayığı o gibiydi. Sadece iri kızıl burnunda sarı, pamuk bir tıkaç vardı, zira öğleden sonra burnu kanamış, eczacı da bunu takmıştı.

Üçüncü bardak *pálinka*dan sonra Priboczay o eski şakasını tekrarladı. Kibriti yaktı ve Szunyogh'un ağzına doğru tuttu. Buna çok güldüler.

“Dikkat!” dedi hepsi birden, “patlayacak, tutuşacak...”

Szunyogh kızmamış, şaşkın şaşkın yere bakıyordu.

“*Castigat ridendo mores,*”^{*} diye mırıldandı.

Grubun Latince bilen üyeleri de ona bağırıyorlardı:

“*Vino veritas*, ağabeyim, *vino veritas.*”^{**}

Bu şaka Feri Füzes'in çok hoşuna gitmişti.

Eskiden, Latincesi zayıf biri sıfatıyla Szunyogh'un öğrencisi iken birçok kez çift dikiş geçmişti, bu yüzden ihtiyarı kızdırmaktan hoşlanıyordu. Aklına başka bir fikir gelmediğinden ve hiçbir zaman ikinciye düşünemeyip sadece birini, zaten başkalarının da aklına gelen o fikri düşünebildiğinden, bir kez olanın bir daha olabileceği ve önceki başarının tekrarlanacağı umuduyla o da bir kibrit çaktı, Szunyogh'un ağzına doğru kaldırdı.

Ancak Szunyogh alevi üfleyerek söndürmüş ve eline vurup kibriti düşürmüştü.

Feri Füzes hariç hepsi alkışlıyordu.

* (Lat.) Ancak gülmek değiştirir prensibi. (ç. n.)

** (Lat.) Gerçek şaraptadır. (ç. n.)

“Pardon!” dedi canhıraş.

“*Si tacuisses, philosophus mansisses.*”*

“Buyrun?” diye sordu Feri Füzès şövalyelere has soğukkanlılık ve kötü talebelere has aşikâr huzursuzlukla. Eski öğretmenini tepeden tırnağa süzdü, yanına yaklaştı.

“*Silentium,*”** dedi Szunyogh titreyen parmağını kaldırarak ve sınırsız bir küçümsemeyle baktı bu miniminnacık şövalyeye, “*silentium,*” diye tekrarlıyordu şimdi kendi kendine, sarhoşluğa gömülerek, çok geçmeden çıkagelecek olan o huzura ve sessizliğe dalarak, “*silentium.*”

Feri Füzès oturdu ve acaba yarın bu ihtiyar sarhoşa hizmetkârlarını göndermeli mi diye düşünmeye başladı.

Panterlerin cuma günü böyle geçti işte, âdet olduğu üzere. Neredeyse bütün gün evde elbiseleriyle sedirde oturdular ve kendilerini tedavi ettiler. Kadınlar evde kalıp hastalarına baktı. Öğlen yemeğine sarhoş çorbası, limonlu, soğanlı havyar kreması yaptılar; soda ve bira şişelerini birbiri ardına açtılar zira malum, bira alkol zehirlenmesinin panzehriydi.

Sadece öğleden önce saat on birde kocalar birkaç dakikalığına Priboczay’a uğrayacaktı; Mária Eczanesi’nde, eski Panter, sadık eğlence arkadaşları, uzman sıfatıyla tedavi edecekti onları. Eczanede herkesin kişisel gustosuna ve hastalığının derecesine göre ilaçları sıvılarla karıştıracak, raflardan *Tinctura Chináyı*, *Tinctura Amaráyı*, *Tinctura Gentianáyı* indirecek, gravür süslemeli bardaklara doldurup, birer damla *Spiritus Menthá* ve içinde münasip yağlar bulunan küçük şişelerden katacak ve de sonunda

* (Lat.) Sussan daha akıllı görünürdün. (ç. n.)

** (Lat.) Sessizlik. (ç. n.)

bütün bunları birazcık aether ile kutsayacaktı. Bu son dokunuş asla ihmal edilmezdi.

Szunyogh saf *aether*den ayrıca aldı, bunun faydasını da gördü.

Diğerleri çember oluşturup kadeh tokuşturdu, acımtırak kadehleri höpürdettiler; ağız-burun buruşturup şöyle dediler: “Brrr...” İyileşmişlerdi bile.

Bu kez Környey söz istedi tiz bir sesle.

Birçok şey hakkında rapor vermesi gerekiyordu. Kim ne zaman ayrılıp eve gitti, arabayla mı gitti, yalnız mı gitti, yoksa zil zurna sarhoş Panterleri ceset gibi nakleden merhametli Samaritan heyetinin desteğiyle mi? Sonra, kim ne içti, şarap mı, şampanya mı yoksa *pálinka* mı ve kim kaç kere kustu? Sárszeg’de bu, iyi bir eğlencenin ölçütü kabul ediliyordu. İki kere kusan sadece bir kere kusandan daha iyi eğlenmiştir. Dün bazıları da üç kez kusmuş, bundan ötürü “şahane eğlenmişti”

Panna Teyze’nin iyi şaraplarıyla körkütük sarhoş oldukları şafak vaktine doğru Környey sahte yangın alarmı vermiş, itfaiyecileri çağırmıştı; itfaiyeciler de onun emriyle ekibe su sıkmıştı. Buradan, itfaiye arabalarıyla sirenler çalarak son durağa, hamama koşturmuşlardı.

Avusturyalı avcı üsteğmen Werner de onlarlaydı, dün Ákos’a hariçten gazel okuyan şu şapşal tip. Zil zurna sarhoşken Moravya dili bile konuşamıyordu ama yine de sevimli bir oğlandı. Hamamda ne pahasına olursa olsun soyunmak istemiyordu. Ama yine de suya girmişti. Sarı düğmeli asker üniforması, başında şapkası, bir yanında kılıcı, klapasında altın yıldızlarla girmişti otuz derecelik sıcak havuza. Topluluk gerçek bir kahramanı karşılar gibi “Yaşa!” diye bağırmış, o da kılıcını sıyırmıştı. Ardından selam durmuş ve girdiği gibi tören adımlarıyla çıkmıştı havuzdan lobiye, oradan da

sokağa. Üniformasından hâlâ sular damlıyor ve sabah havasında yürüdükçe etrafında bir buhar bulutu şekilleniyordu. Tüm bunlar anlatılamayacak kadar keyifli, nükteli ve ilginçti; Feri Füzès'in tuttuğu, Panterlerin zabıt varakasinda muhafaza edilmeye değerdı.

Panterler, gelecek kuşaklara verilerle hizmet edecek olan vicdan sahibi bir tarihçinin titizliğiyle en küçük ayrıntılara kadar giren raporu dinliyorlardı. Dinleyenler bazen kakhaha atıyor, kusarcasına gülüyorlardı ama hepsi solgun görünüyordu. Bu arada ayaklarının üzerinde zorlukla duran yeniler de gelmişti, elin yabancıları evdeymiş gibi oturmuşlardı masaya. Sığircığı andıran, kuş suratlı, abartıcı bir tür koro elemanı elini Ákos'a uzattı.

“Merhaba sevgili ihtiyar.”

“Merhaba sevgili ihtiyar,” diye cevap verdi Ákos ve tokalaştı.

“Kim bu?” diye sordu kadın.

“Bilmiyorum,” dedi Ákos.

Belli ki dün şarabın hararetiyle senli-benli kadeh kaldırmış olduğu ve kim olduklarını dahi bilmediği çok kişi vardı.

Bütün masa gözlerinin önünde sisler içindeydi. Bu solgun suratlara, eğilmiş başlara, özellikle de Szunyogh'a ve Doba'ya bakarken burası bir rüyaymış, kendisi de bir hortlak gibi cehennem gölgelerinin arasında oturuyormuş gibi hissetti.

İki cam maşrapa dolusu içen, sigaralarını taş döşemeye fırlatan, sözcükleri bitmek tükenmek bilmeyen Környey konuşarak onları ayık tutuyordu. Konuşuyor, konuşuyor, konuşuyordu. Sesi Vajkayların kulaklarında arı vızıltısı gibi uğulduyordu. Ne ihtiyar ne de karısı takip edebiliyordu onu.

Ákos dakika başı saate bakıyordu.

Birdenbire, “Siz birini mi bekliyorsunuz?” diye sordu Környey. “Kızımı.”

“Seyahatte mi?”

“Bir haftadır.”

“Hiç haberim yoktu. Neredeydi?”

“Taşrada, Bélaların yanında.”

“Ve bugün mü geliyor?”

“Bugün.”

Panterler ağır ağır kalkmaya hazırlanıyordu.

Kadın Feri Füzès’e izahat verdi.

“Tatil yapmaya gitti, takdir edersiniz.”

“Hava değişimi,” dedi Feri Füzès sevimli bir sohbet arkadaşı gibi, “pek faydalıdır.”

“Ama tren o kadar gecikti ki. Beyimle çok kaygılıyız. Saat sekizi yirmi beş geçe gelmiş olmalıydı ve hâlâ burada değil.”

“Ooo,” dedi Feri Füzès, “on bir buçuk olmuş bile.”

“Umarım bir sorun yoktur,” diye sızlandı Vajkay Hanım.

“Bilemiyorum, sevgili hanımım,” diyerek doğruyu söyledi Feri Füzès. Hiçbir şey, nazik bir hanımın yalvarışları bile onu aksini yapmaya ikna edemezdi. “Gerçekten hiçbir fikrim yok.”

Aslında, tüm bunlar onu ilgilendirmiyordu da. Vajkayların özel şeref meseleleriyle ilgilenmiyordu, bundan dışında herhangi bir bilgiyle de onlara hizmet edemezdi. Sadece şu kadarını söyledi:

“En iyisini umalım. Kisztihand.”* Ve şapkasını kaldırdı, o tatlı tebessümüyle Panterleri takip ederek uzaklaştı; önlerinde başkan Környey’le yola koyulan Panterler, o kadar soylu toplu eğlenceden, o kadar maceradan sonra –tıpkı Szunyogh’un hep söylediği gibi: *Post tot discrimina rerum*** – yatmak üzere evlerine yollanıyordu nihayet.

* (Alm.) Ellerinizden öperim. (ç. n.)

** (Lat.) Yaşanan onca felaketten sonra. (ç. n.)

ON İKİNCİ BÖLÜM

*(Yazarın, ulaşmanın ve yeniden buluşmanın
mutluluğunu tasvir ettiği)*

Ákos yine karısıyla bir başına kalmıştı.

İçindeki huzursuzluk, vicdan azabı yüzünden vesvesenin kaybolduğu noktaya ulaşmıştı; akıl görevinden istifa etmiş, yerini sadece kırık dökük anlamsız sözcükler geveleyebilen bir uyuşukluğa bırakmıştı. Hiçbir şey düşünmüyordu, ne olmuş olabileceğini ve bundan sonra ne olacağını hayal etmiyordu, korkusunu canlı tutmak için iç çekip duruyordu.

“Off... artık gelse!”

“Yakında gelecek.”

“İyi yürekli Tanrı bir kez daha yardım etse.”

“Edecek. Edecek.”

En az onun kadar sinirli olan Anne onu yatıştırmak için gü-lümsedi ve sıkması için elini uzattı. İkisinin eli de buz gibiydi. Her şey umutsuz görünüyordu.

Korkularını bastırmak için birbirlerine havadan sudan sorular sordular. Kilerin anahtarını nereye koymuşlardı? Çalışma odasının kapısı kilitli miydi?

O sırada işaret çanı çaldı.

Ürperdiler. Peronda yalnızdılar zira Panterler ayrıldıktan sonra bütün istasyon boşalmıştı. Garsonlar masa örtülerini topluyordu.

Arkada, sonuncu rayda bir yük ve yolcu treni acele etmeksizin, üşengeç bir tavırla istasyona giriyordu; sayısız vagonun üzerinde brandayla örtülmüş mallar, petrol fıçıları ve hayvan taşıyordu. Karanlıkta boğuk ve sık tekrarlayan bir düdük sesi işittiler. Uzunca bir süre sonra yolcular ortaya çıkmaya başladı; üçüncü sınıf yolcu vagonundan bohçalı, mütevazı köylüler, başlarının üzerinde meyve sepeti taşıyan pazarcı kadınlar iniyor, son çıkış kapısında memelerinin arasından bin bir zahmetle bileti bulup çıkarıyorlardı.

Géza Cifra bu trenin henüz o tren olmadığı malumatını verdi. Ama Tarkó treninin yaklaştığını komşu istasyondan bildirmişlerdi; tren her an burada olabilirdi.

Dediği gibi de oldu.

Kısa bir süre bekledikten sonra, bir hafta önce buradan ayrılmış olan küçük kahve değirmeni ufukta göründü.

Kan bürümüş iki gözü andıran iki kırmızı lambasıyla, gecenin karanlığında yolu taramaya çabalıyor, dikkatlice yaklaşıyordu, birinin ayağına basmamak için el yordamıyla ilerliyordu. Araç an be an büyüyordu. Parlak siyah renkteydi zira yağmurda yıkanmıştı ama bir yandan soğuk almış gibi sürekli tıksırıyor, öksürüyordu. Vagonlar feryat ediyor, frenler inliyordu. Ruhu şenlendiren bir manzara olduğu söylenemezdi.

Makasların üzerinde sarsılarak, neredeyse topallayarak ilerledi, ta ki birdenbire beklenmedik bir şekilde kıvrılıp arkalara değil de öne, birinci raya oturana kadar. Ancak burada durmayı istemiş, katarı çekip makine dairesine kadar götürmüştü; öyle ki son vagon burunlarının dibinde duruverdi.

Vajkaylar vagona koştular.

Ákos'un gözleri iyi görmüyordu ve gayri ihtiyari cebine uzandı ama o an aklına geldi ki gözlüğü gece bir yerlerde kaybolmuştu, bir yenisini alması gerekecekti.

Yukarıda, bir direğin tepesinde tek bir ark lambası yanıyor, titreyen ışığı alacakaranlığı sanki daha bir kararsızlaştırıyordu.

Bu yetmezmiş gibi bir de yaygara kopuyordu. Yolcuların hamalların numaralarını haykırışı ve tartışmaları bir gürültüyle karanlığa karışıyordu.

İki ihtiyarın gözleri de, kulakları da kamaşmıştı. Dağılan dikkatlerini odaklamayı bir türlü beceremediklerinden sadece önlerindeki vagona bakıyorlardı. Vagondan seyise benzer biri inmişti, bir de kocasıyla birlikte tanımadıkları uzun boylu bir kadın, sonra iki yaşlı bey ve son olarak da evli genç bir çift. Genç hanımla genç bey, küçük oğullarını birlikte taşıyorlardı; kafasında ponponlu ucuz hasır şapka ile mışıl mışıl uyuyordu çocuk.

Vagon tamamen boşalmıştı artık. Ortada kimse görünmüyordu, yolculardan çoğu biletini girişte sürekli "Bilet lütfen, bilet..." diye seslenen kondüktöre vermişti.

El arabaları ile bagajlar indiriliyordu.

"Göremiyorum," dedi Ákos.

Kadın cevap vermedi.

Daha ziyade kendine moral vermek için, sessizce "Belki de treni kaçırdı ve yarın gelecek," dedi.

Ama bu ikircim bir saniye daha sürse buna dayanamazlardı. Uzakta, karanlığın derinlerinde, tereddütle, biraz da paytak yürüyüşle yaklaşan bir kadın vardı. Siyah muşamba şapkayı tanıyamamışlardı, bone gibi bir şeydi, bir de uzun, neredeyse bileklerine kadar inen yarı saydam kauçuk pelerini. Elinde bir kafes taşıyordu.

Boş gözlerle baktılar. Bir kez daha hayal kırıklığına uğramaktan korktuklarından gelenin kızları olduğuna inanmaya cesaret edemediler. Ne siyah şapkayı ne de kauçuk pelerini tanımışlardı. Bir de kadının sağ elinde sallaya sallaya taşıdığı, arada göğsüne kadar kaldırdığı kuş kafesi vardı ki ona hiç anlam verememişlerdi.

Dört beş adım mesafedeydi ki Anne, kadının arkasında kahverengi branda valizi taşıyan hamalı fark etti, valizin iki yanağı da şişkindi. Kınnapla bağlanmış sepeti, matarayı, su matarasını ve hamalın omzundaki yün örtüyü de görmüştü. Evet, evet, evet!

Vahşi bir çığlık attı:

“Tarlakuşu!”

Ve kendini kaybedercesine, sarılmak için ona doğru koştu.

Baba da aynı şekilde bağıırıyordu:

“Tarlakuşu!” Ve o da kızına sarıldı.

Ama onlar kendilerini mutluluğa teslim edercesine birbirlerine böyle sarılırken üçüncü bir ses daha çınladı uzaktan, karanlıktan, âdeta alaycı bir yankı gibi, biraz miyavlarcasına.

“Tarlakuşu!”

Yolcuların eşyalarını birkaç kuruş karşılığı şehre taşıyan yaramaz bir yeniyetme vagonların birinden görüp bu teatral patlamayı eğlenceli bulmuş ve zavallı baba ile zavallı annenin seslerini taklit edip, ardından da hemen saklanmıştı.

Yeniden kavuşmanın şuursuz mutluluğundan üçü birden uyanıverdi. Tebessümleri yüzlerinde donmuştu.

Tarlakuşu bakışlarını istasyona çevirdi ama ne peronda, ne de rayların arasında kimseyi göremedi. Yanıldığını düşündü ve hiç duymamış gibi yapıp, koluna girmiş olan annesiyle birlikte yürümeye başladı.

Ákos hamalla birlikte arkalarından rahat rahat yürüyordu. Ama o vagona doğru birkaç kez daha bakmış, karanlığı araştırmıştı. Bu sesi tanıyordu. Diğerlerinin sesine benziyordu ama daha bir yontulmamış, daha bir dobraydı. Bir an durdu, karanlığa doğru gitmeyi de düşündü ama geri döndü. Elindeki şemsiyeyle havaya kuvvetli bir darbe indirmekle yetindi ki hedefinin o sakil velet olduğu açıktı. Ardından da iki sevimli hanıma katıldı.

Tarlakuşu keyifli ve nüktedandı:

“Benim değerli ailem, sevinmemiş bile. Bakıyorum da kızlarını tanımadılar bile.”

“Hiç de değil. Sadece şu şapka...” dedi Anne.

“Yakışmamış mı?”

“Hayır. Ama o kadar tuhaf ki...”

“Birazcık dar. Saçımı bozuyor,” saçını düzeltti, “Etelka Teyze verdi. Pelerini de. Islanmayayım diye.”

“Harika bir pelerin.”

“Güzel değil mi?”

“Elbette. Sadece... onunla değişik görünüyorsun. Çok ilginç. Çok özgür.”

“Etelka Teyze de öyle demişti.”

“Peki ya bu?”

“Aaa evet. Kafes.”

“Nedir bu?”

“Güvercin.”

Çıkışa varmışlardı. Tarlakuşu kafesi yine göğsüne doğru kaldırdı ve Ákos kızının biletini artık çekip gitmek isteyen kondüktöre verirken, o sevgili kuşunu sözleriyle okşuyordu.

“Tubi. Adı Tubi. Tubiciğimi kimselere vermem. Tubiciğimi eve ben götüreceğim.”

İstasyonun önünde Baba eve dönmek için bir araba kiralamak istemiş ama Tarlakuşu elini tutmuştu, izin veremezdi. Tasarruf etmek gerekti. Ayrıyeten değmezdi de. O kadar oturmadan sonra küçük bir yürüyüşün zararı olmazdı. Hamal zaten bagajı taşıyordu.

Ákos ile Anne şemsiyelerini hamala vermişlerdi, o ise üst üste yığılı eşyayı önlerinde taşıyor, geliyorlar mı diye de sık sık arkaya bakıyordu.

Yağmur yağmıyordu, rüzgâr da dinmişti. Bir tek sokaktaki akasyaların dallarından ara sıra soğuktan titreyen damlalar düşüyordu aşağıya.

Kavaklık yolda ağır ağır ilerlediler.

İki yanda anne babası, aralarında Tarlakuşu. Baba, içinde hâlâ su çalkalanan matarayı taşıyordu, bir de yün örtüyü. Dalgın ve şaşkın yere bakıyor, kızıyla annesinin konuşmalarını duyamıyordu. Sol omzunu yine sinirle topluyor ve üzerindeki görünmeyen o yükü taşıyordu, ilk kez dün akşam sözünü ettiği ve pek az kişinin bildiği yükünü. Ama yine de suratı sevimliydi, tekrar kavuşmaktan ötürü açık bir biçimde mutluydu.

“Ne var ne yok?” diye sordu Tarlakuşu annesine.

“Kayda değer hiçbir şey,” dedi Anne, “bekledik ruhum, çok bekledik.”

Széchenyi Meydanı’na ulaştılar; yağmur, etraftaki tozu yıkamıştı. Meydanı çevreleyen evler yan yana sıralanmıştı; inik perdeleri, kapalı pencereleriyle, bu cüce gecede daha bir cüceleşmişti hepsi.

Artık herkes uyumuştı. Környey Bálint uyuyordu, Pribocza ve şişman karısı, dört sağlıklı güzel gül goncası kızı uyuyordu, Szunyogh ve Mályvady uyuyordu, Zányi ve Szolyvay uyuyordu, Doba da uyuyordu, sıska, esmer, kötü, çok kötü karısının yanında suskun; Feri Füzes de uyuyordu, tıpkı beyzadeler gibi, uykusunda

sevimli bir tebessümle; bütün Panterler ve vatandaşlar uyuyorlardı. Weisz Efendi de konforlu pirinç yatağında uyuyordu, ortağı da muhtemelen uyuyordu fakat şüphesiz daha konforsuz pirinç bir yataкта.

Başka zaman olsa Sárszeg gecelerinde birinci kat pencereleri kızgın dörtgenler gibi ışıldayan Úri Kaszinó, Perşembe âleminde sonra yastaydı. Sadece tek bir penceresinde soluk bir ışık göz kır-pıyordu.

Sárszeg'in koruyucu meleği sıfatıyla Sárceveits, karbon örgülü ampulün yanında *Le Figaro*'yu okuyarak sabahlamaktaydı; kültürlü Batı ve aydınlanmış Avrupa halklarıyla birlikte geliyor, ilerliyordu.

Ve biri daha uyanıktı: *Sárszegi Közlöny*'ün yardımcı editörü Miklós Ijas.

Tiyatrodan sonra Margit Lator'a evine kadar eşlik etmişti, ona gerçekten şefkatle bağlıydı ancak sadece taşralı genç bir şairin il-ham perisine bağlanacağı kadar. Bazen başını kucağına bırakıyor, kadın onu öpücöklere boğuyor, şairin kestane rengi yelesini, alnı-nı, dudaklarını öpüyordu. Şimdi de birlikte çay içiyorlardı; zaten aylık beş forinte kiraladığı subret odasında ufak mavi lambayla bir "mistik alacakaranlık" ortamı yaratmışlardı. İkisi de Budapeşte'yi özlüyordu ve onları birbirine bağlayan buydu. Böyle gecelerde Ijas, tıpkı eleştirilerinde olduğu gibi, Margit Lator'un ses aralığını övü-yor, Olga Orosz'a ise sövüyordu; laf arasında Fehér Dede'sinin, daha doğrusu, Sárszeg Agrár Bank'ın metresi olan kadın, Ijas'ın henüz müsvedde hâlinde bulunan ve uzun süre müsvedde hâlinde kalacak şiirlerini dinliyordu, sözün kısası, onu takdir ediyordu.

Bu seanstan sonra Ijas, Széchenyi'ye döndü, burada müzik çal-madığı için lambaları kapatıyorlardı; kısmen karartılmış kahveha-nenin mermer masacıklarından vezneye yakın olan birine oturdu.

Şimdi romlu kahve içiyor ve peş peşe sigara tütürüyordu. Jozsef Kiss'in yeni gelmiş haftalık dergisi *A Hét*'i garsonun elinden alı-verdi, önden arkaya, arkadan öne sayfalarını karıştırıp aylar önce gönderdiği ve aylardır beyhude aradığı şiiri çıkmış mı diye yokladı. Edebiyatla ilgili hayal kırıklığını yüzyıl sonunun genel ve derin-lerde yatan o malum melankolisine dönüştürmüştü ve önlerinde yorgun hamalla üçü birden salınarak yürüyen Vajkayları gördüğü sırada sokağa da bu ifadeyle bakıyordu.

Ağır ağır ayağa kalktı ve görmesinler diye veznenin likör şişe-lerinin ardına saklanarak çatık kaşlarla, somurtarak izledi onları, hatta bu üçü gözden kaybolana dek arkalarından sarkarak baktı. Ânında zabıt varakasını çıkardı ve hemen oracıkta bir şeyler yaz-dı, sonradan asla ama asla unutmaması gereken önemli bir şeyler.

Şunu yazmıştı:

“Zavallı Tarlakuşu gece yarısını geçe, ailesiyle birlikte yürüyor. Széchenyi Sokağı. Hamal.”

Zabıt varakasını gerisingeri cebine koydu. Ama sonra tekrar çıkardı, şaşkın şaşkın baktı nota, uzun uzun düşündü.

Ve kurşunkalemini eline alıp arkasına üç büyük ünlem işareti koydu.

Vajkaylar artık lokantasından iç gıcıklayan kızartma kokusu ya-yılan Magyar Király'ın önündeydi, Tarlakuşu suratını buruşturdu.

“Üüff, lokanta kokusu.”

“Biz de aldık payımızı,” dedi Anne nazik bir alayla.

“Zavallılar!”

Mária Eczanesi'nin önünde bir köylü arabası duruyor, oturakta kalın deri kemerli bir çiftçi oturuyordu; henüz akşam üzeriyken çiftlikten baytara gelmişti ve mum ışığında çalışan eczacı kalfası-nın bir buçuk kilo merhemi mermer havanda karıştırıp kendisine

vermesini bekliyordu. Daha ileride Baross Kahvehanesi ıslak, terk edilmiş sac kaplı bahçesiyle beyhude aklını çelmeye çalışıyordu Sárszeg'lilerin. Józsi Csinos, Geyşaların ve Szulami'nin en yeni şarkılarını boş sandalyelere, boş masalara muhteşem bir biçimde çalıyordu..

“Orada da yağmur yağıyor muydu?” diye sordu kadın.

“Sadece öğleden sonraları. Sabahları hava harikulade oluyordu. Hatta ayin için Tarkó Kilisesi'ne bile yürüdük.”

“Bugün bayram mıdır?”

“Evet,” dedi Tarlakuşu, “Kisasszonynapja.”*

Kisasszonynapja gününde kırlangıçlar toplanır ve sıcak kıyılarına göç ederler. Afrika'ya. Ardından gelen sadece kocakarı yazıdır.

Parkın yanından geçiyorlardı. Adımları asfaltta takırdıyordu. Çitlerden içeri baktılar.

Ortada, parkın çimlerinin üzerinde cam küreli beyaz badanalı kazıklar duruyordu ve üzerlerini çenekleri boş, can çekişen güller kaplamıştı. Hafif bir rüzgâr karanlık yollarda bir iki yaprağı şaklatarak koşturuyordu. Ákos'un salı günleri öğleden sonra güneşlendiği kerevetler de nemden damlıyordu. Çimen kelleşmişti. Kimsecikler yoktu, bir tek çitlerin önünde bir polis geziniyordu, Ákos'u dimdik selamladı. Gecenin en dipsiz saatiydi.

Ákos fındık rengi paltosuna iyice sarındı, üşümüştü. Yukarılardan, göğün yükseklerinde bir tür kıpırtı işitti.

“İşte bu sonbahar,” diye düşündü.

Nasıl da aniden gelmişti. Ne görkemliydi ne de ölümcül, ne de şaşaası, altın yaprak halısı ve meyve çelenkleri vardı. Küçük, sessiz bir sonbahardı bu, esmer Sárszeg sonbaharı.

* Meryem Ana Yortusu. Meryem Ana'nın doğum günü. (ç.n.)

Hareketsiz alıların içinde, ağaçların üzerinde, evlerin çatılarında kapkaranlık tnemiyti. Şehrin bitiminde bir tren ıslık çaldı ve sustu. orak bir bıkkınlık kaplamıytı her Şeyin zerini. Sıcakların sonuydu, hepi topu bu kadar.

“Daha güzel havalar olabilir,” dedi Tarlakuşu.

“Olabilir”, dedi Anne.

“Olabilir,” dedi Baba da.

abucak evde olabilmek için Petfi Sokağı’nın köşesinde hızlandılar. Tarlakuşu taşra yaŐamına zor alıŐmıytı, Tanrı’nın her günü evi zlemiyti ve Şimdi bütün konforlarıyla insanlara çok Şeyi unutturan ve yalnız olması gerekenlere gerçek inzivayı temin eden bu Şehre geri döndüğü için seviniyordu.

Evin eŐiğinden içeri adım atacağı ânı dört gözle bekliyordu.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

*(1899 yılı Eylül'ün 8'i Cuma günü,
romanın sona erdiği ama bitmediği)*

İçeri girdiklerinde Anne kızına şiddetle sarıldı.

“Şimdi,” diyordu, “kızımın her yerini öpeceğim.”

Şap şup şapırdıyordu öpücükler.

“Dur şöyle karşımda,” diye emretti Anne kocakarılar has o malum askerî kaideyle, “dik dur. Dur sana bir bakayım. Rengin olağanüstü güzel.”

Tarlakuşu yağmur şapkasını, yağmurluğunu çıkardı.

Bol süttten, kaymaktan ve tereyağından ötürü gerçekten şişmanlamıştı. Ağzı süt kokuyordu, saçı kaymak, giysileri tereyağı.

Ama şişmanlamak ona yaramamıştı. Göğsünde kalın, şişkin düğümler birikmiş, burnunun üzerinde sivilceler çıkmıştı, boynu yine uzundu. Her zamankinden uzun ve ince.

“Hoş geldin kızım,” dedi Baba, törenselliği severdi ve Tarlakuşu rahatça yerleşene kadar beklemişti, “Tanrı seni bize geri getirdi.”

O da her iki yanağından öptü kızını.

Şap şup, yine şakladı öpücükler.

“Ah!” diye bağırdı Tarlakuşu, “dışarıda bıraktım onu.”

“Neyi?”

Kafesi alıp geri geldi.

“Baksanıza ne kadar sevimli. Tubi, Tubi, Tubiciğim. Tatlı küçük Tubiciğim. Çok tatlı değil mi?”

Elektrik ışığını gören güvercin uysal, aptal kafasını yan çevirerek çarpık çurpuk, tırnaklı ayaklarıyla tırmalamaya başlamıştı kafesi ve siyah karabiber gözleriyle yeni hanımına göz kırptıyordu.

“Çok uysal,” dedi Tarlakuşu, kafesin kapısını açarak, “omzuma konuyor. Hep buraya konuyor.”

Güzel bir güvercin değildi bu. Yoluk ve kısa tüylü, ufak bir güvercindi.

“Onun için buğday da getirdim. Valizim nerede?”

Baba, kahverengi branda valizi açmıştı bile, Tarlakuşu’nun her şeyi tıpkı onun bir hafta önce yerleştirdiği gibi örnek bir biçimde duruyordu: diş fırçası ve sık tarak o aynı pelür kâğıda, ayakbırları ise aynı gazete kâğıdına sarılıydı. Düzen severliğini ondan miras almıştı kızı.

Sárszögi Közlöny’ün pazar nüshasının -ayrıyeten Miklós Ijas’ın şiirinin de göze çarptığı- ilk sayfasından yapılan külahın içinde buğday tohumcukları vardı. Güvercini bununla uzunca bir süre beslediler, sonra da tel zindanı ile Tarlakuşu’nun masasına koydular.

“Başka şeyler de getirdim,” dedi Tarlakuşu.

Akrabalar, iki kavanoz ahududu reçeli, bir kavanoz İtalyan eriği kompostosu göndermişti; bir bütün haşlama domuz ve bir de Tarlakuşu’yla Etelka Teyze’nin birlikte harikalar yarattıkları turta.

Pandispanyadan hazırlanıp kahve kremasıyla doldurulmuş ve aralarında aile turtası ya da Bozsó turtası diye adlandırdıkları turta, yolda elbiselerin arasında birazcık ezilmiş, içinin dolgusu yan tarafından taşmış, beyaz kâğıda bulaşmıştı. Üçü de buna çok

üzüldü, uzun uzun bakıp kafalarını iki yana salladılar. Ama duyguyu bıçakla kazıyabildiler ve böyleyken bile çok iyiydi.

Tarlakuşu valizi boşaltırken gömleklerin arasından bir fotoğraf çıkardı.

“Bilin bakalım kim!” dedi kıkırdayarak ve annesine uzattı.

Tutkulu bir amatör fotoğrafçı olan Béla Dayı çekmişti onları. Fotoğrafta herkes vardı, hatta Kaplan bile; av köpeklerine has o resmî ukalalığı ve kibriyle kulaklarını dikmiş, memeli karnını sarı kırmış oturuyordu, karnı yıllardır avlarda o kadar saçma almıştı ki şangırdıyordu ve Béla Dayı’nın ilginç gözlemine göre gerçek bir “demirköpek” olmuştu.

Fotoğraf, Tarkó yazlıkçılarından oluşan bir grup portresiydi.

Önde kol kola girmiş, açık saçlarıyla korsesiz iki Thurzó kızı; ellerinde tenis raketiyle Zelma ve Klári. Zelma’nın yanında iyi huylu, Kisvárdada kolundan mı yoksa Nagyvárdada kolundan mı geldiğini bilmeyen kararsız bakışlı zavallı Feri Olcsvay.

Klári’nin yanında Berci, romanlara mahsus âşık pozunu hicvederek çömelmiş; iki kızın buna kıkırdadıkları görülebiliyor, patlayan kahkahalarını yutmakta zorlanıyorlar.

Arka planda keza kol kola girmiş Etelka Teyze ile Tarlakuşu.

“Çok güzel bir fotoğraf,” dedi Anne, “bunlar da Thurzó kızları olmalı.”

“Evet.”

“Büyük olanı bana pek sıcak gelmedi. Küçüğü sevimli bir yemiyetme ama suratında hiçbir ifade yok.”

Ákos fotoğrafı istedi ve sadece kızına baktı.

Orada, açık kapısına ağaç yün tarağı dayalı zahire ambarının yanındaydı, bir eliyle Etelka Teyze’ye, diğeriyle duvara tutunmuştu, korktuğu bir şeyden korunmaya çalışır gibi. Ne kadar da

yalnızdı, zar zor idare ediyordu bu toplulukta, kendi akrabaları, kendi canları arasında bile. Sadece bu hareketi çarpıyordu göze, bu ikircikli kaçış hareketi; güzeldi, ayrıca yüzü de pek az görünüyordu zira kafasını hep yaptığı gibi aşağıya eğmiş ve objektife doğru saçını çevirmişti.

“Nasıl peki?”

“Çok sevimlisin,” diye yanıtladı Baba, “harikuladesin.”

Tarlakuşu bütün giysilerini dolabına asmıştı. Dolabın kapağını kapatınca, “Ah bir de, mektubumu aldınız değil mi?” diye sordu.

“Aldık, aldık” diye belirtti hemen babası.

“Zavalılık... dişin çok ağrıdı mı?” diye sordu Anne.

“Hiç de değil. Hemencecik geçti. Hiç olmamış gibi.”

“Hangisi?”

“Şuradaki.”

Annesi görebilsin diye elektrik avizesinin altında durdu ve işaret parmağını dikkatlice arkaya doğru iterek kahverengi, oyuk bir diş gösterdi, dişin yarısı yoktu. Öndeki diğerleri ufacık pirinç taneleri gibiydi, birazcık ayırık durmalarına rağmen sağlam ve beyazdılar.

“Aa, işe bak,” dedi Anne ve hafifçe parmaklarının üzerinde yükseldi zira kızı ondan uzun boyluydu, “diş hekimine gitmen gerekiyor. Sakın ihmal etme.”

Ákos o tarafa bakmıyordu.

Hiçbir bedensel acıya, hastalığa, yaraya bakamazdı.

O ağzını açtığında sadece kızının suratına dikmişti gözlerini ve avizenin altında, elektrik ışığında –gün ışığında giderken olduğundan daha net– üzerini bir tür kül grisi pusun kaplamış olduğunu görüyordu; şefkatli ama yırtılamaz, zor görülen, ince ama güçlü bir örümcek ağı: Yaşlılık, artık canını da pek yakmayan ama kızının adına kabul ettiği o kayıtsız ve telafisi imkânsız kocamışlık.

Böyle üçü yan yana dururken birbirlerine benziyorlardı.

“Herkes nasıl peki?” diye sordu Anne.

“Hepsi iyiler, teşekkür ederim.”

“Etelka Teyzen?”

“Gayet iyi.”

“Béla Dayın?”

“O da iyi.”

“Yani iyiler.”

Orada da aynı soruları sormuşlardı:

“Herkes nasıl peki?”

“Teşekkür ederim, iyiler.”

“Anneciğin?”

“İyidir.”

“Babacığın?”

“O da.”

“Yani iyiler,” demişlerdi.

Ama bundan bahsetmedi, sadece “Sizlere saygılarını bildirdiler,” dedi ve bluzunun düğmesini açarak soyunmaya başladı.

“İyi eğlendin,” dedi Anne bir gerçeği tespit edercesine.

“Harikulade.”

“Bugün anlatamam bile,” diye de ekledi, “sonra, yarın. Size bir hafta anlatacağım olanları.”

“En azından iyice dinlendin.”

“Evet.”

“Peki sizler?” diye girdi söze Tarlakuşu, samimi vicdan azabıyla sesini yükselterek, “Zavallı sizler? Nasıl kötü zaman geçirdiğinizi düşünebiliyorum. Şu Magyar Király yemekleri.”

“Korkunç,” diye yanıtladı Ákos, elini boşver gibisinden sallayarak.

“Aslına bakılırsa,” dedi Anne alaylı bir gururla, “Baba bir keresinde Föispan’ın konuğuydu. Öyleydi. Bayağı yemiş.”

“Gerçekten mi?

Ve Tarlakuşu keskin gözlerle babacığına baktı.

“Ama Baba’nın durumu hiç hoşuma gitmedi. Gel bakalım bu-
raya. Gel sana bir bakayım.”

Baba itaatkâr bir tavırla ona doğru gitti. Tarlakuşu’nun yüzüne bakmaya cesareti yoktu. Korkuyordu.

“Nasıl da solgun,” dedi Tarlakuşu sesini alçaltarak, “nasıl da zayıf. Elceğizi de ne kadar zayıf.”

Tarlakuşu, kemikli ama yine de sevimli kadın elini babasının elinin üzerine koydu, yaşlı bileğini okşadı, bir çocuğun elini okşuyor gibiydi. Sonra, sevgiyle öptü onu.

“Bu işi artık ben ele alıyorum,” dedi neredeyse erkeksi bir ifadeyle. “Babacık, kilo alman lazım. Anladın mı? Bundan sonra senin yemeğini ben pişireceğim.”

“Sahi, yarına ne pişireceğiz?” deyip uzun uzun düşündü Anne.

“Hafif bir şeyler. Aşırı yağlı taşra yemeklerinden gına geldi. Belki kimyon çorbası, pilavlı et. Ve de kırmalı erişte. Turta da var.”

“Gelecek hafta ise büyük çamaşır,” diye mırıldandı Anne.

Baba vedalaşp yatak odasına gitti, yatak odasını kızın odasından ayıran beyaz kapıyı kapattı. Anne’nin evin bakımıyla ilgili entipüften fikirlerini, sonra da kocasından ayrılmak üzere olan temizlikçi kadın Biri Szilkuthy hakkında düşündüklerini artık yatmış olan kızına anlatışını dinledi.

Ákos kandili tutuşturdu. Ama kör ışığı tepside zikzaklar çizince birden sapsarı oldu, hayalet görmüş gibi irkildi.

Tepsinin kenarında bir kâğıt yaprağı duruyordu, o karışıklık sırasında bir şekilde ortadan kaldırmamışlardı; pembe tiyatro bi-

leti, girişteki ikinci locanın yarım kuponu; yanlışlıkla eve getirip muhafaza etmişlerdi.

Kapıya baktı, sonra suç unsuru belgeyi avucunda buruşturdu, ufak parçalara ayırdı ve beyaz seramik sobaya doğru yürüdü, kapğını sessizce açtı ve hepsini içine attı. Sonbaharda, eylül sonu ya da ekimde ilk ateşi yaktıklarında, çalı çırpıyla, odunlarla ve de yaz zamanı içeriye taşıdıkları çerçöple birlikte yanıp gidecekti böylece.

Sonra soyundu. Anne de parmaklarının ucuna basarak gelmiş, Tarlakuşu'nu onlardan ayıran oda kapısını ardından kapatmıştı.

Fısıltıyla konuşuyorlardı.

“Artık daha sakın misin?” dedi Anne Baba’ya; yatakta, alçak yastığında dümdüz yatıyordu Ákos.

“Uyuyor mu?” diye sordu Baba.

“Evet.”

“Zavallı, yol yormuş.”

Anne kızın odasının kapısına bakıyordu. Kadın yüreği, kızının uyumadığını biliyordu.

Tarlakuşu, elektrik lambasının düğmesini tam o sırada kapatmış ve karanlıkta kalmıştı. Her gün defalarca yaptığı gibi derin bir iç çekti ve gözlerini kapattı. Bunun son olduğunu hissediyordu, her şeyin sonu.

Ne bir şey olmuştu ne de olacaktı. Sadece yalan söylemişti, gülümsemiş, her zaman herkesin gönlünü okşamıştı ama bu hafta, ailesinden ayrıken içinde bir şeyler değişmişti ve şimdi fark ediyordu bunu; ne Tarkó’de yaşayanların yüzü bir daha gözünün önüne geliyor ne de trenin gümbürtüsünü duyuyordu.

“Ben,” diye düşünüyordu, tıpkı kendi hakkında düşünen herkes gibi.

Ama bu “ben” oydu ve o bunu tam anlamıyla yaşamıştı. Bedende ve ruhta oydu bu “ben”; bedeniyle ve anılarıyla, geçmişle, bugünüyle ve geleceğiyle bir idi, tıpkı kendimizi anlamaya başladığımızda ve bir kader gibi bunların hepsini bir araya topladığımız ve değişemez olan o sözcükle tanımladığımızda olduğu gibi: Ben.

Béla Dayı, Etelka Teyze onu gerçekten de candan karşılamışlardı ama o bunun nafil olduğunu, onlara yük olduğunu hemen anlamış, onlardan uzak kalmaya, elinden geldiğince büzülüp küçülmeye çalışmıştı. Uyumak için divana da bu yüzden gitmişti. Yine de her şey boşunaydı.

Ne yapsa, ne söylese sürekli Thurzó kızlarının yoluna çıkıyordu, bazen Berci’nin de; bir keresinde akşam yemeğinde fark etmişti ki Etelka Teyze bile yorulmuştu ondan.

Anne babası fotoğrafta onları görmüştü.

Ancak bu fotoğrafta biri eksikti.

Vilayet memuru Jóska Szabó, kırk bir yaşında kaba saba yarı köylü, o kıvrık bıyıklı, tıknaz dul; onunla birinci gün sohbet etmişti; adam ona vilayetten eve kadar eşlik etmiş, sonra ayrılmıştı, topluluktan uzak duruyor ve ona baktığında gözlerini yere çeviriyordu.

Üç yetimi vardı; iki oğlu ve altı yaşında kızı Mancika; onu okşamayı çok seviyordu. Bayan Záhoczky’nin olgunlaşma hediyesi olarak verdiği, boynunda ince bir gümüş zincirle asılı olan madalyonu dönerken Mancika’ya hediye etmişti. Ne saçma, yersiz bir şeydi yaptığı. Ailesine de söyleyemeyecekti bu yaptığını, kaybettim diyecekti.

Gelecek yaza da çağırmışlardı onu. Gideceğine söz vermişti. Ama hayır, bir daha gitmeyecekti. Niye gidecekti ki?

Gelecek yıl otuz altı yaşında olacak. On yıl sonra? Ve bir on yıl daha sonra? Babası şimdi elli dokuz yaşında, annesi elli yedi. On yıl sonra, belki o kadar bile değil, ölmüş olacaklar. Ne olacak Azize Bakire, Meryem Ana, o zaman ne olacak?

Yatağının üstünde tıpkı anne-babasının yatağının üzerinde olduğu gibi, bir İsa ve Meryem resmi asılıydı; dizlerinin üzerinde iri, ölmüş oğlunu sallayan ve anne acısının yedi hançerinin saplandığı kalbini işaret eden Azize Bakire resmi. Küçük bir kız çocuğu olduğu günlerden bu yana işitiyordu çarmıha gerili İsa, bu gayretkeş çocuksu dualarını, tıpkı anne babasınıninkileri işittiği gibi. Tarlakuşu bir an için her iki kolunu sert bir hareketle yukarıya kaldırdı ve hareketini hemen frenledi. Biraz sabır. Daha çok acı çekenler de var.

Gözleri hâlâ kapalı, yatakta yatıyordu, çok uzun zamandır uyku ve hastalık dışında, hiçbir şeye sahne olmayan bu fani ve soğuk genç kızlık yatağında. Bütün ağırlığıyla bedenini yatağa bastırды, tıpkı cesedin katafalkı bastırдыğı gibi. İçindeyken rahatça gerinebiliyordu zira enikonu genişti, Tarkö'deki divandan yumuşaktı da ve artık rahatça uzanıp ayık kafayla onu bekleyen işleri düşünebilirdi.

Yarın sabah yediden önce kalkacak ve zavallı, iyi yürekli, muhterem babacığı kilo alsın diye karabibersiz pilavlı et, kırmalı erişte pişirecekti. Öğleden sonra, henüz bitmemiş olan sarı örtüyü tığla örmeye devam edecekti; hâlâ ortaya çıkmamıştı zira akrabalar çalışmasına izin vermemişler, o da onların sözlerine itaat etmişti. Gelecek hafta ise büyük çamaşır.

Gözlerini açtı zira şu âna kadar sımsıkı kapalı tutuyordu. Kör bir karanlık, derin bir siyahlık dostça dalgalanıyordu etrafında. Ve belki serin havanın temasıyla ya da belki de hiç ama hiçbir şey göremediğı karanlığın etkisiyle iki gözü birden, aniden yaşla doldu

ve dere gibi akan dipdiri ıslaklık bastı kuru yastığını; birdenbire öyle sıırıslıklam olmuştu ki yastık, gören komodinin üzerindeki bardak devrildi zannederdi. Hıçkırıyordu da. Ama yüzükoyun yatmış, yüzünü yastığa gömmüştü ki annesiyle babası duymasın. Bu konuda yıllar içinde belli bir tecrübe sahibi olmuştu artık.

Baba, ışığı hâlâ söndürmemişti.

“Tarlakuşu,” diye geveledi, kapıyı göstererek ve mutlu gözlerle karısına baktı.

“Eve döndü,” dedi Anne.

“Küçük kuşumuz,” diye ekledi Baba, “eve döndü nihayet.”

Macar edebiyatının hem komik hem de melankolik klasiklerinden biri olan *Tarlakuşu*, hayatları kızlarının etrafında dönen ve onun dertleriyle dertlenen bir anne ve babanın ruh dünyasının derinliklerine dalmaya davet ediyor bizi. Evlilik yaşı çoktan geçmesine rağmen evlenememiş, pek de alımlı olmayan kızlarının, nam-ı diğer Tarlakuşu'nun akrabaları ziyaret etmek için evden ayrılmasının ardından Vajkaylar çoktan unuttukları yaşam sevincine, arkadaşlara, lezzetlere ve hazlara teslim olmuş bulurlar kendilerini. Fakat bu kısa tatil göz açıp kapayıncaya dek geçecek ve çift, Tarlakuşu'nun dönüşüyle beraber kaçınılmaz gerçeğe yüzleşmek zorunda kalacaktır.

Macar edebiyatının en etkili kalemelerinden biri olan Kosztolányi, *Tarlakuşu*'nda kurmaca taşra kasabası Sárszeg ve sakinleri aracılığıyla insanın zamansız, dünyevi çekişmelerini, endişelerini ve hayal kırıklıklarını resmeder. Zira, Péter Esterházy'nin de dediği gibi "Çirkinliğiyle, can sıkıcılığıyla, saldırgan iyilikseverliğiyle Tarlakuşu, biziz. Bu kadar katı, bu kadar öngörülebilir, bu kadar kişiliksiz olan bizim hayatlarımız. Tarlakuşu ebedidir. Ondandır kurtuluş yoktur. Bizim küçük kuşumuz, daima eve döner."

"Bu kısa, kusursuz roman, bütün dünyanın acısını uçup giden bir sabun köpüğüne hapsetmiş gibidir. Hikâye ilk bakışta bir masal gibi akar, olayların geçtiği zaman, mekân ve karakterler sıradan, üslup şen şakrak olsa da yarattığı etki sarsıcıdır."

—The New York Review of Books

"Kosztolányi 20. yüzyılda birbirinden önemli eserler veren Macar edebiyatının önde gelen isimlerinden biri, dilde reform yapmış bir şair ve dünya çapında bir romancıydı."

—The Guardian

Çevirmen: Erdal Şalikoğlu

ISBN-13: 978-605-804540-8

9 786058 045408